

ORIMATTILAN KAUPUNKI
TALOUSARVIO 2025
Taloussuunnitelma 2025-2027

ORIMATTILA
Elämää oosta aahan

Sisällys

1.	Kaupunginjohtajan katsaus	2
2.	Orimattilan kaupunki	3
3.	Orimattilan strategian kirkastus 2021 – 2025	6
4.	Taloudelliset lähtökohdat.....	10
5.	Riskienhallinta ja sisäinen valvonta	25
6.	Kaupunkikonsernin vuoden 2025 taktiset tavoitteet.....	26
7.	Käyttötalous	27
8.	Tuloslaskelma	29
9.	Vuoden 2025 talousarvion määrärahat	30
10.	Konsernitoimiala	31
11.	Sivistystoimiala	37
12.	Elinvoimatoimiala.....	49
13.	Investoinnit.....	58
14.	Rahoituslaskelma	65
15.	Orimattilan Asunnot Oy	66
16.	Orimattilan Lämpö Oy.....	68
17.	Orimattilan Vesi Oy	70

1. Kaupunginjohtajan katsaus

Vuosi 2025 on Orimattilalle merkittävä, ja tuo mukanaan sekä haasteita että mahdollisuuksia. Kaupunkimme taloustilanne on ollut haastava, ja ennusteen mukaisesti tulemme tekemään alijäämää vuosina 2024–2027. Tilanne vaatii meiltä kaikilta yhteisiä ponnisteluja ja päättäväisyyttä talouden tasapainottamiseksi.

Toukokuussa 2024 valtuusto hyväksyi mittavan talouden tasapainotuspaketin, jonka toimia on jo osittain toimeenpantu vuoden 2024 aikana ja joita jatketaan myös käsittelyssä olevassa talousarvioesityksessä. Nämä toimenpiteet ovat osoittautuneet tehokkaiksi, sillä kaupungin keskeisimmät toimintakulut – henkilöstökulut sekä aine-, tarvike- ja tavarakulut – ovat laskeneet. Myös ulkoiset palvelujen ostot ovat laskeneet, kun ei huomioida TE2024-uudistuksen vaikutusta. Tämä suuntaus on poikkeuksellinen, sillä henkilöstökulut ovat valtakunnallisesti kasvaneet kahden valtakunnallisen palkkaratkaisun seurauksena.

Vaikka päätetyt toimenpiteet ovat mittavia ja monin osin raskaita, niiden vaikutukset eivät yksinään riitä kattamaan alijäämää. Koska alijäämän kertyminen on katkaistava, tarvitaan syksyllä 2025 päätöksiä, jotka mahdollistavat ylijäämäisen talousarvion vuodelle 2026. Kaupunginjohtajan talousarvioesityksessä vuodelle 2025 ei esitetä kunnallis- tai kiinteistöveron muutoksia. Sen sijaan vuodelle 2026 esitetään merkittävää kunnallisveron korotusta alijäämäkierteen katkaisemiseksi.

Investoinnit painetaan minimiin vuodelle 2025, vaikka investointipaine on tuntuva. Jokivarren monitoimitalohanketta ei voida tarveselvityksen esitetyssä aikataulussa edistää, sillä hankkeen toteuttamisen edellyttämän lisävelan ottaminen kiristäisi kaupungin taloudellista kantokykyä entisestään. Jokivarren monitoimitalohanke on toteutettavissa vasta kun kaupungin velanhoitokyky on parantunut merkittävästi. Kaupungin velka on noussut nopeasti korkealle tasolle, ja nyt sekä seuraavina vuosina velan määrä täytyy saada laskemaan. Korkojen nousu on kasvattanut rahoituskustannuksia, mikä edelleen rasittaa käyttötaloutta.

Vuosi 2025 on myös suurten toiminnallisten muutosten vuosi. Osana talouden tasapainotuspakettia valtuusto hyväksyi uuden organisaatiomallin, jossa kaupungin hallinto jakautuu kolmeen toimialaan ja niiden alaisiin palvelualueisiin. Uudistus mylläsi koko organisaation uuteen asentoon ja mahdollisti johtamisjärjestelmän yksinkertaistamisen.

Vastuu lakisääteisistä työvoimapalveluista siirtyy kunnille 1.1.2025. Päijät-Hämeen työllisyysalue, johon kuuluu yhdeksän kuntaa, vastaa maakunnan työvoimapalveluista Lahtea lukuun ottamatta. Hollola toimii työllisyysalueen vastuukuntana. Uutta lakisääteistä tehtävää hoitaa 73 henkilöä, joista suurin osa tulee kuntaan liikkeen luovutuksella TE-toimistolta. Päijät-Hämeen työllisyysalueelle liikkeenluovutuksella valtiolta siirtyvää henkilökuntaa koskeva YT-prosessi (sijoittuminen kunnan tehtäviin ja palkkausmalliin) käynnistyi tammikuussa 2023 ja saatettiin päätökseen maaliskuussa.

Työvoimapalveluissa korostuu entisestään yhteistyö kuntien elinkeino- ja työllisyyspalvelujen kanssa sekä yrityksille tarjottavat ratkaisut. Orimattilan kaupungin tulee jatkossa panostaa siihen, että mahdollisimman moni työtön työllistyy uudelleen ennen kuin 101 päivän työttömyysjakso tulee täyteen. Rahoitusmallin muuttuessa kunnan maksuosuus työmarkkinatuen kuntaosuudesta määräytyy eri kriteereillä. Kuntaosuusvastuun katkaisee vain aito työllistyminen. Kuntien rahoitusvastuu kytkeytyy entistä vahvemmin taloudellisiin suhdanteisiin, mikä lisää haasteita kunnan taloudessa.

Näillä toimenpiteillä uskomme voivamme kääntää kaupungin talouden suunnan ja rakentaa kestävä pohjan tulevaisuuden kasvulle ja hyvinvoinnille. Kiitän kaikkia työntekijöitä ja valtuutettuja yhteistyöstä ja sitoutumisesta yhteisiin tavoitteisiimme.

Orimattilassa 31.10.2024

Kalle Larsson

kaupunginjohtaja

2. Orimattilan kaupunki

Perustamisvuosi 1865

Kaupunkioikeudet 1992

Pinta-ala 824 km²

- maa-alueita 785 km²

- vesialueita 29 km²

Asukasluku 15 649 (31.8.2024)

Asuntoja 8 733 (2023)

Työlliset 6 501 (2022)

Työpaikat 4 663 (2022)

Asuinkunnassaan työssäkäyvät
2 954 (2022)

Asuinkuntansa ulkopuolella työssäkäyvät 3 547 (2022)

Alueelle pendelöivät 1 709 (2022)

Työpaikkaomavaraisuus 71,7 % (2022)

Tuloveroprosentti 8,70 %

Emokaupungin lainat 4 350 eur / asukas (ennuste 2024)

Vuosikate 335 eur / asukas (ennuste 2024)

Taloudellinen huoltosuhte 142,6 (työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevia 100 työllistä kohden, vuonna 2022)

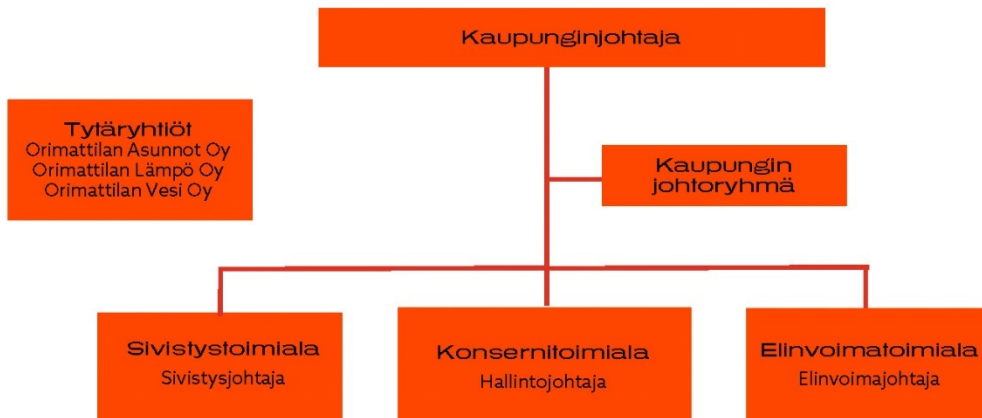
Väestöllinen huoltosuhte 73,3 (alle 15-vuotiaita ja 65 vuotta täyttäneitä 100 työikäistä kohden, vuonna 2023)

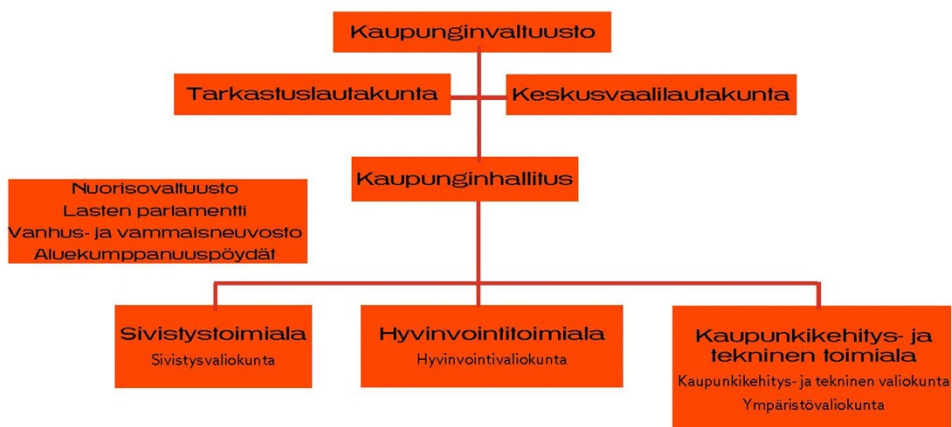
Emokaupungin henkilöstö (htv) 490

Orimattila-konsernin henkilöstö (htv) 507

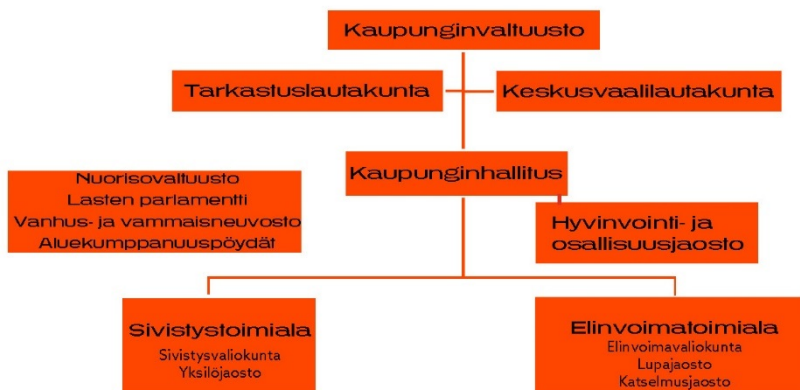
Henkilöstöorganisaatio 1.1.2025 alkaen

Luottamushenkilöorganisaatio 31.5.2025 asti

Luottamushenkilöorganisaatio 1.6.2025 alkaen

3. Orimattilan strategian kirkastus 2021 – 2025

ELÄMÄN JA YRITTÄMISEN YHTEISTYÖALUSTA

Kaupunkimme luo alustan yhteisöllisyydelle ja yhteistyölle, joka saa jokaisen antamaan parastaan ja onnistumaan. Vaalimme luontoa vastuullisilla valinnoilla ja olemalla hiilineutraali kaupunki. Meillä on vahva imago aiton ja ainutlaatuisena kaupunkina. Olemme ylpeitä kaupungistamme ja orimattilalaisuudestamme.

Maanhankintamme ja kaavoituksemme on ennakoivaa ja tavoitteellista. Tonttimarkkinointimme herättää mielenkiintoa ja johtaa tonttien myyntiin. Keskitymme Pasinan, Pennalan ja keskustan kasvun vauhdittamiseen. Lisäksi kaupunki edistää seudullisesti merkittävän elinkeinoalueen kehittämistä Tuuliharjaan ja vahvistaa Hennan asuntoalueen vetovoimaa erillisellä kehittämissohjelmalla. Maantieteellinen sijaintimme pääkaupunkiseudun ja vetovoimaisen Lahden välissä, ja erittäin hyvien liikenneyhteyksien keskellä, antaa meille aitiopaikan tavoitella kasvua. Kaupungin omistajapolitiikka on aktiivista ja tavoitteellista varmistaen kaupungin kannalta parhaat mahdolliset ratkaisut.

ASUKKAAT

Asukkaamme viihtyvät turvallisessa kaupungissamme. Tarjoamme osallistumisen, yhteistyön ja vaikuttamisen mahdollisuuksia. Tuemme asukkaidemme kansalaisuutta.

YRITYKSET JA YHTEISÖT

Teemme yhteistyötä yhdistysten, järjestöjen, säätiöiden ja osuuskuntien kanssa esimerkiksi palvelujen tuottamisessa. Kuuntelemme yrityksiämme ja teemme systemaattista yhteistyötä hyvän yrittämisen mahdollisuuksien parantamiseksi. Olemme tunnettuja yrittäjystävällisyydestä ja uusille yrityksille kiinnostava paikka.

HENKILÖSTÖ

Tutkimme, tuotamme tietoa ja opimme yhdessä. Tuemme ja mahdollistamme yhteistyötä eri sektoreiden ja sidosryhmien välillä.

ÄLYKKÄÄT JA TARVETTA VASTAAVAT PALVELUT

Luomme hyvinvointia vastuullisilla, kustannustehokkailla ja laadukkailla palveluilla. Huomioimme palvelujen suunnittelussa olemassa olevat ja tulevat tarpeet. Sidosryhmiemme kanssa yhdessä suunnitellut palvelut ovat selkeästi kuvattuja ja viestittyjä sekä saavutettavissa. Hyödynnämme kehittämisessä ja palveluissa teknologiaa yksilölliset tarpeet huomioiden. Kehitämme palveluitamme ennakoivasti kerätyn datan, palautteen, ideoiden ja kokeilujen avulla.

ASUKKAAT

Asukkaamme saavat toimivia ja tarvetta vastaavia palveluja. Kaupunkimme tarjoaa verrattain monipuolisia kulttuuri- ja liikuntapalveluita. Lasten ja nuorten kanssa yhdessä kokeilemalla tuotetut lähiliikuntapalvelukonseptit ovat innostavia ja lisäävät lasten ja nuorten liikuntaa ja hyvinvointia.

YRITYKSET JA YHTEISÖT

Sidosryhmämme tukevat palvelujen tuottamista omalla toiminnallaan. Yritykset osaavat hyödyntää kaupungin yrityksille tarjoamia palveluita.

HENKILÖSTÖ

Palvelemme asukkaitamme, yrityksiämme ja muita sidosryhmiämme yksilöllisesti, tasapuolisesti ja sydämellisesti.

HENKILÖSTÖ - ORIMATTILAN SYDÄN

Henkilöstömme on hyvinvoiva sekä sitoutunut kehittämiseen ja yhteisiin tavoitteisiin. Valmentava johtaminen mahdollistaa jokaisen työntekijän kasvun ja työssä onnistumisen. Osaamisen jatkuva kehittäminen on meidän kaikkien yhteinen asia. Esihenkilöt varmistavat henkilöstömme osaamisen ja ennakoivat myös tulevan osaamistarpeen. Hyödynnämme älykkäitä ratkaisuja oppimisessa. Sisäiset uramahdollisuudet, työsuhte-edut, työn ja vapaa-ajan suhde sekä työergonomia vahvistavat henkilöstömme hyvinvointia ja sitoutumista. Palkkauksemme kannustaa tuloksellisuuteen.

Tarjoamme henkilöstöllemme merkityksellistä työtä ja hyvinvoivan työyhteisön. Henkilöstömme viestii kuntatyöstä myönteisesti. Myönteinen työnantajakuvamme edistää sitoutumista ja rekrytointia. Työntekijäkokemus perustuu tutkitusti hyvään työilmapiiriin, toimiviin rakenteisiin ja johtamiseen.

Selkeä ja laadukas viestintä on meille tapa tehdä työtä ja osa vuorovaikutusta. Viestintämme on suunnitelmallista, ennakoivaa ja osa jokaisen työtä. Sisällöltään laadukas ja oikea-aikainen viestintämme ennaltaehkäisee ongelmia ja edistää parempia ratkaisuja.

ASUKKAAT, YRITYKSET JA YHTEISÖT

Henkilöstömme hahmottaa ja ymmärtää ihmislähtöisen palvelun tuottamisen merkityksen omassa työssään ja kaupungin menestykselle. Henkilöstöllämme on osaamista yhteisöllisyyttä ja yhteistä tekemistä edistävien lähestymistapojen, työmenetelmien ja työkalujen käyttämiseen.

HENKILÖSTÖ

Olemme hyviä työkavereita toisillemme. Luomme hyvää yhteishenkeä ja kohtaamme toisemme ihmisinä erilaisuutta arvostaen. Kiitämme, tuemme, kannustamme ja innostamme toisiaamme.

Strategian toteuttaminen ja seuranta

Kaupungin strategia sisältää kolme strategista tavoitetta, jotka ovat luonteeltaan yli valtuustokauden ulottuvia sekä useamman toimialan vastuulla olevia. Kaupunginvaltuusto seuraa strategisten tavoitteiden toteutumista talousarvioiden ja tilinpäätösten yhteydessä. Seurannan raportoinnista vastaa kaupunginhallitus yhdessä kaupunginjohtajan kanssa. Tarkastuslautakunta arvioi strategisten tavoitteiden toteutumista arviointikertomuksessaan.

Strategiset tavoitteet toteutuvat sekä kaupunkitasoisten että toimialojen taktisten tavoitteiden kautta, jotka ovat luonteeltaan maksimissaan kahden talousarviovuoden kestoisia. Valiokunnat, kaupunginhallitus ja kaupungin johtoryhmä seuraavat taktisten tavoitteiden toteutumista osavuositarkastuksien yhteydessä. Seurannan raportoinnista vastaa valiokunnat yhdessä kaupungin johtoryhmän ja toimialajohtajan kanssa.

Taktiset tavoitteet toteutuvat palvelualueiden operatiivisten tavoitteiden kautta, jotka ovat luonteeltaan maksimissaan talousarviovuoden kestoisia. Toimialojen johtoryhmät ja valiokunnat seuraavat operatiivisten tavoitteiden toteutumista valiokuntien kokouksissa. Seurannan raportoinnista vastaa palvelualuejohtaja yhdessä toimialajohtajan kanssa.

Kaupungin kehittämisestä

Henkilöstö

Kaupungin palvelut tuotetaan osaavan henkilökunnan työpanoksella nyt ja tulevaisuudessa. Toimintaympäristön ollessa jatkuvan muutoksen alla panostukset henkilöstön osaamiseen, työssä onnistumiseen, hyvinvointiin ja oman työnsä kehittämiseen tulee olla kaupungin strateginen toimintatapa. Vahvistamalla edelleen sisäistä viestintää, aktiivista yhteistyötä työnantajan ja pääsopijajärjestöjen kanssa, resursoimalla työkykyjohtamiseen, koulutukseen, kehittämiseen ja työhyvinvointiin, luomme työnantajana entistä vahvemman pohjan tuottaa palveluja kaupunkilaisille ja sidosryhmille.

Yrittäjyys, yritystoiminnan edistäminen ja yritystontit

Yrittäjyys luo elinvoimaa. Yritystoiminnan edellytysten huomioiminen kannustaa toimeliaisuuteen sekä parantaa yritysten ja kaupungin välistä yhteistyötä. Orimattilan kaupunki pyrkii pysymään maakunnan TOP3:ssa seuraavassa Suomen Yrittäjien toteuttamassa Kuntabarometri-kyselyssä. Tämä tavoite edellyttää yritysturvallisuuden lisäämistä ja toiminnan jatkuvaa kehittämistä kuudella eri osa-alueella:

- 1) Päätöksenteon yrityslähtöisyys
- 2) Kaupungin hankintapolitiikka
- 3) Yrityspalvelut ja yritys yhteistyö
- 4) Elinkeinopolitiikan asema kaupungissa
- 5) Infrastruktuuri ml. tonttipolitiikka
- 6) Koulutus ja osaaminen

Päätöksenteon yrityslähtöisyyttä edistetään mm. ottamalla käyttöön yritysvaikutusten arviointi osana laajempaa ennakkovaikutusten arviointia. Tavoitteena on löytää riittävän yksinkertainen, mutta tehokas toimintamalli, jolla yritysvaikutuksia arvioidaan jo päätöksenteon valmistelussa.

Kaupungin hankintapolitiikassa oleellista on, että hankintaosaamista kehitetään ja hankinnoista tiedotetaan riittävän ajoissa. Hankintakalenteri päivitetään ja julkaistaan Orimattilan kaupungin verkkosivuilla kvartaaleittain. Syyskuussa 2022 ensimmäisen kerran julkaistu ostolaskudata tekee hankinnat läpinäkyvämmäksi. Hankinnoista järjestetään säännöllisesti markkinavuoropuhelua. Hankintoja ohjaa hankintalaki, hallintosääntö sekä kaupungin hankintaohje.

Yritysyhteistyö on tiivistä, yrityksissä vierailaan ja palautetta kerätään viikoittain. Kaikille yrittäjille avoimet Yrittäjien aamukahvit järjestetään kuukausittain ja yrittäjälounas kolme kertaa vuodessa. Yhteistyötä tehdään myös paikallisen yrittäjäjärjestön eli Orimattilan Yrittäjät ry:n kanssa. Syksyllä järjestetään päättäjien, viranhaltijoiden ja yrittäjien yhteinen Valtuusto koolle - keskustelutilaisuus. Keväällä puolestaan kokoontuu Yrittäjien hallitus ja kaupunginhallitus sekä johtavat viranhaltijat yhdessä. Myös Päijät-Hämeen Yrittäjien kanssa pidetään yhteyttä.

Yrityspalvelut on merkittävä osa yritysmuotoisen kaupungin käytännön toimenpiteitä. Orimattilassa yrityspalvelut toteutetaan pääasiassa ostopalveluna Lahden Seudun Kehitys Oy LADEC:n toimesta. LADEC ylläpitää palvelu- ja yrityshakemistoa, auttaa olemassa olevia yrityksiä kehittymään ja kasvamaan tarjoamalla maksutonta neuvontaa sekä asiantuntijapalvelua. Lisäksi LADEC houkuttelee

uusia yrityksiä koti- ja ulkomailta sijoittumaan koko Lahden seudulle LADEC:n palveluja markkinoidaan yrityksille kaupungin tarjoamina palveluina.

Elinkeinopolitiikan asemaa kunnassa määrittelevät monet asiat: joustava, nopea ja yrittämistä arvostava päätöksenteko, yritysvaikutuksien arviointi, riittävä ja ennakoitu maanhankinta, sekä rakennus- ja ympäristölupien jouheva ja ennakoitava käsittely. Elinkeinopolitiikan näkökulmasta on tärkeää huolehtia siitä, että maan, lupien ja liittymien hinnat pidetään kilpailukykyisinä, sekä siitä että toimijoille on tontteja saatavilla ja niitä markkinoidaan aktiivisesti.

Infrastruktuurin osalta keskeistä on kaavoituksessa, miten se huomioi yritysten tarpeet. Uusien yritysten sijoittumista edistetään hakemalla ratkaisuja yritysten toimitilarpeisiin mm. kumppanuuksien ja toimitilakartoitusten kautta. Kehitetään keskustan, Pennalan ja Hennan alueita talousarvion puitteissa kaupunkistrategian mukaisesti. Tehdään koulutuksen osalta yhteistyötä paikallisten oppilaitosten ja esimerkiksi Koulutuskeskus Salpauksen kanssa.

Valmiiksi kaavoitettuja yritystontteja Orimattilalla on liian vähän kysyntään nähden. Erityisesti pienteollisuuteen tarkoitettua tonttivarantoa ei ole riittävästi. Tarpeeseen pyritään kuitenkin vastaamaan toteuttamalla vuonna 2022 hyväksyttyä maanhankintasuunnitelmaa. Päästäksemme tavoitteisiin päätöksenteossa tulee mahdollistaa myös nopeat ja ennakoimattomat maa-alueiden hankinnat. Yritysten muuttuviin tarpeisiin tuleekin tästä syystä varautua riittävällä ja ennakoivalla maanhankinnalla sekä tonttien kaavoittamisella siten, että kaupungilla on tarjota eri toimialojen tarpeisiin soveltuvia eri kokoisia yritystontteja.

Logistisen sijainnin, ratkaisuhakuisen ja ketterän palvelun sekä kaupungin omistuksessa olevien valmiiden yritystonttien lisäksi kaupunki voi markkinoida myös kumppanuuskaava-alueita sekä yksityisessä omistuksessa olevia maa-alueita. Näiden lisäksi voidaan tarjota kumppanuuksia kehittämällä räätälöityjä kokonaisratkaisuja, jotta esimerkiksi Pennalan alueelle saadaan lisää uusia toimijoita.

Kolmannen sektorin tukeminen

Orimattilan sivistyksen toimiala myöntää avustuksia orimattilalaisille yhdistyksille nuoris- ja kulttuuritoimintaan, nuorten toimintaryhmille nuorisotoimintaan sekä liikuntatoiminnan avustukset.

Konsernihallinnon toimialan avustuksia myönnetään konsernitoimialan piiriin kuuluvien yhdistysten tukemiseen. Avustuksia voidaan myöntää myös tapahtumiin tai hankkeisiin, jotka tukevat kaupungin strategiaa ja ovat omiaan parantamaan Orimattilan kaupunkibrändiä.

Kaupungin nykykäytäntö on moniportainen, eikä varmista avustusten myöntämisen osalta läpinäkyvyyttä ja hakijoiden tasapuolista kohtelua. Kaupunginvaltuuston tulee uudistaa avustusten myöntämisen periaatteet.

4. Taloudelliset lähtökohdat

Kansantalouden tilanne

Talouden suhdannekehitys

Valtiovarainministeriön 23.9.2024 julkaisemassa taloudellisessa katsauksessa todetaan, että Suomen osalta taantuma olisi selätetty. Bruttokansantuote supistuu 0,2 prosenttia vuonna 2024 verrattuna edelliseen vuoteen, mutta talous on kääntynyt kasvuun. Inflaation hidastuminen ja korkojen lasku tukevat kulutusta ja investointeja. Vuodelle 2025 odotetaan talouden kasvavan 1,7 prosenttia ja vuonna 2026 kasvun ennustetaan olevan 1,5 prosenttia. Julkisiin menoihin kohdistuvat säästöä ja verojen korotus hidastavat kotimaisen kysynnän kasvua, kun taas työllisyysvoimien odotetaan kasvattava työn tarjontaa.

Suomen talouden kehitys on ollut viime vuosina heikompaa kuin euroalueella keskimäärin. Suomessa tuotanto laski yhtäjaksoisesti vuoden 2022 toisesta vuosipuoliskosta vuoden 2023 loppuun. Tuotannon laskun takana olivat hintojen ja korkojen nousu sekä Venäjän hyökkäyssodan suorat vaikutukset Suomen talouteen. Sekä sodan että korkojen nousun epäsuotuisat vaikutukset ovat olleet Suomessa suuremmat kuin euroalueen maissa keskimäärin. Venäjän talouden ja kaupan merkitys Suomelle oli ennen hyökkäystä suurempi kuin useimmille euroalueen maille. Korkojen nousun vaikutus on ollut muita maita voimakkaampi, koska Suomessa asuntoluotoista 94 prosenttia on vaihtuvakorkoisia ja korkojen nousu on välittynyt reaalitalouteen nopeasti.

Euroalueella ja erityisesti Saksassa talouden kasvu on heikkoa vielä tänä vuonna. Euroalueella kasvu on kuitenkin käynnistynyt jo kuluvan vuoden alkupuoliskolla ja ensi vuodesta alkaen myös kasvun odotetaan nopeutuvan. Talouden piristymisen taustalla on inflaation hidastuminen ja korkojen lasku. Yhdysvalloissa talouden kasvu jatkuu, vaikka vauhti hieman hidastuu ensi vuonna. Maailmankaupan ennustetaan toipuvan vauhdikkaammin kuin maailmantalouden, mikä hyödyttää Suomen tavaravientiä. Suomen kustannuskilpailukyky on säilynyt kohtuullisen hyvänä ja tukee vientiä, kun kysyntä vientimarkkinoilla elpyy.

Yksityinen kulutus on kasvanut läpi koko sen ajan, kun hintojen ja korkojen nousu ovat heikentäneet kotitalouksien ostovoimaa. Inflaation nopea hidastuminen ja korkojen lasku helpottavat kotitalouksien taloudellista tilannetta. Yksityinen kulutus kasvaa lähes prosentin vuonna 2024, vaikka sosiaalietuuksien leikkaukset ja arvonlisäveron nosto syyskuussa hidastavatkin kulutuksen toipumista. Vuonna 2025 kulutuksen kasvu nopeutuu, kun korot laskevat edelleen ja työllisyys kasvaa. Inflaatio on hidastunut selvästi ja myös jatkossa varsinkin kotimaiset hintapaineet ovat vähäisiä. Arvonlisäveron korotus syksyllä 2024 sekä hallituksen keväällä kehysriihessä ja aiemmin päättämien välillisen verotuksen muutosten arvioidaan kiihdyttävän inflaatiota osaltaan. Tästä huolimatta inflaatio on pysymässä matalana. Inflaatio laskee 1,8 prosenttiin vuonna 2024. Vuosina 2025 ja 2026 inflaation odotetaan olevan 1,4 ja 1,3 prosenttia.

	2022	2023	2024*	2025*	2026*
Volyymin muutos, %					
Bruttokansantuote markkinahintaan	1,3	-1,2	-0,2	1,7	1,5
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	8,4	-6,6	0,2	4,4	2,9
Kokonaistarjonta	3,3	-2,9	-0,1	2,5	1,9
Tavaroiden ja palvelujen vienti	3,6	-0,1	-1,1	4,0	3,1
Kulutus	0,9	1,2	0,8	0,8	1,0
yksityinen	1,8	0,2	0,9	1,4	1,5
julkisen	-1,0	3,4	0,5	-0,5	-0,1
Investoinnit	2,5	-8,8	-1,3	5,7	2,8
yksityiset	2,7	-9,4	-2,9	4,1	3,8
julkiset	1,3	-5,7	6,0	12,7	-1,2
Kokonaiskysyntä	3,3	-2,8	-0,1	2,5	1,9
kotimainen kysyntä	3,1	-4,0	0,3	1,9	1,4

Lähde: VM

Maailmankaupan tahmeus hidastaa Suomen ulkomaankaupan elpymistä vuonna 2024. Suomen vientikysyntä on heikkoa, kun päämarkkinat, Yhdysvallat lukuun ottamatta, eivät ole vielä lähteneet odotettuun kasvuun. Varovaisia viitteitä ulkomaankaupan piristymisestä voidaan kuitenkin nähdä uusien tilausten noususta sekä korkotason virkistävästä vaikutuksesta. Ulkomaankaupan suhdanteen pohjalukemat on jo koettu ja maailmankaupan ja siten myös Suomen ulkomaankaupan odotetaan piristyvän etenkin vuoden 2024 toisella vuosineljänneksellä kiihtyen loppuvuotta kohti. Keskeistä onkin, ehtiikö ulkomaankaupan elpyminen täysimittaisena vielä vuodelle 2024 vai siirtyykö elpyminen pääosin vuodelle 2025. Geopoliittiset jännitteet kuitenkin luovat alasuuntaisia riskejä, jotka voivat pahimmassa tapauksessa kiihdyttää varovaisen kasvunäkymän.

Vuonna 2024 reaali-palkkojen ennakoitaan kääntyvän kasvuun ansiotason noustessa, vaikka työllisyystilanne onkin selvästi heikentynyt. Kotitalouksien käytettävissä olevien nimellistulojen kasvu hidastuu vuonna 2024, mutta inflaation hiipussa kotitalouksien reaalitulot kasvavat nopeammin kuin vuonna 2023, mikä tukee kulutuksen kasvua. Yksityinen kulutus kasvaa lähes prosentin vuonna 2024, vaikka sosiaalietuuksien leikkaukset ja arvonlisäveron nosto syyskuussa hidastavatkin kulutuksen toipumista. Vuonna 2025 yksityisen kulutuksen kasvu nopeutuu edelleen, kun korkotason lasku vähentää asunovelallisten velanhoitorasitetta ja työllisyys kääntyy jälleen kasvuun.

Julkisen kulutus kasvoi 3,4 prosenttia vuonna 2023. Julkisen kulutuksen kasvun arvioidaan hidastuvan vuonna 2024 n. 0,5 prosenttiin ja supistuvan vuonna 2025 0,5 prosenttia ja vuonna 2026 0,1 prosenttia. Kulutusmenojen kehitystä jarruttavat mm. hallituksen säästöt. Lisäksi kulutusmenojen kehitystä hidastavat hyvinvointialueiden omat pysyvät sopeutustoimet. Julkisen kulutuksen arvoa nostaa ennustevuosina pääasiassa hintojen kasvu. Julkisen sektorin ansiokasvusta vauhdittavat kunta- ja hyvinvointialueille sovitut palkkausjärjestelmien kehittämissuunnitelmat sekä hyvinvointialueiden palkkojen yhtenäistämiseen liittyvä sopimus. Näiden sovitujen kehittämissuunnitelmien oletetaan pitävän paikallishallinnon ansiokasvun yleistä ansiokasvusta ripeämpänä vuoteen 2027 saakka.

Rakentamisen osalta vuosi 2024 on edelleen erittäin heikko, mutta näyttäisi siltä, että rakentamisen pohja on saavutettu ja rakentaminen alkaa toipumaan ensi vuonna. Asuntomarkkinoiden odotetaan elpävän loppuvuodesta 2024, kun korkojen lasku jatkuu. Asunnoille on kysyntää maan sisäisen muuttoliikkeen ja maahanmuuton seurauksena ja tällä hetkellä rakennetaan vähemmän kuin pidemmän aikavälin tarve on. Muut investoinnit ovat sen sijaan olleet kohtuullisen reippaassa kasvussa vuodesta 2020 lähtien. Kone- ja laiteinvestointien kasvu jatkuu ja nopeutuu energiasäilytyksen ja puolustusinvestointien vetämänä. Vuonna 2024 investoinnit vielä vähenevät 1,3 prosenttia. Vuonna 2025 investointien ennustetaan kasvavan 5,7 prosenttia ja vuonna 2026 2,8 prosenttia.

	2022	2023	2024*	2025*	2026*
Bruttokansantuote, arvo, mrd. euroa	268	275	279	290	301
Palvelut, volyymin muutos, %	3,1	0,5	0,4	0,9	1,2
Koko teollisuus, volyymin muutos, %	-1,7	1,6	-2,1	2,6	2,0
Työn tuottavuus, muutos, %	-0,6	-0,8	0,5	1,1	0,4
Työlliset, muutos, %	2,5	0,3	-0,5	0,7	1,2
Työllisyysaste (20–64-vuotiaat), %	78,1	77,9	77,3	77,7	78,7
Työttömyysaste, %	6,8	7,2	8,0	7,6	7,2
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	7,1	6,2	1,8	1,4	1,3
Ansiotasoindeksi, muutos, %	2,4	4,2	2,9	3,4	3,1
Vaihtotase, mrd. euroa	-6,5	-3,0	-2,6	-2,9	-2,9
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	-2,4	-1,1	-0,9	-1,0	-1,0
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %	0,3	3,4	3,7	2,5	2,0
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	1,7	3,0	2,9	2,7	2,7

Lähde: VM

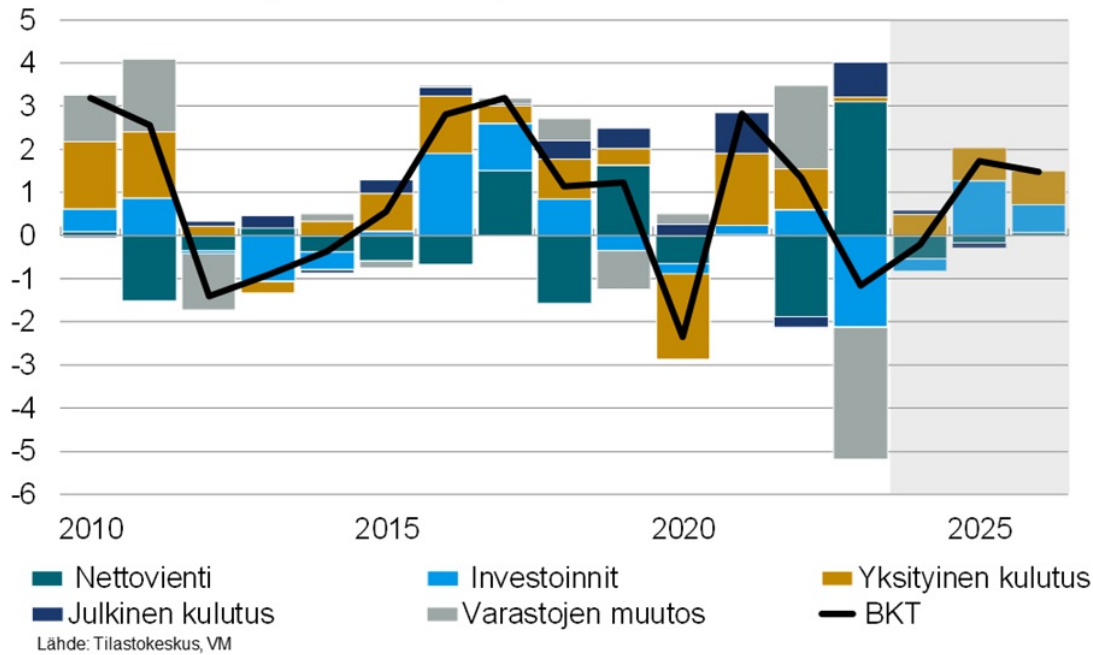
%	2022	2023	2024*	2025*	2026*	2027*	2028*
BKT markkinahintaan, volyymin muutos	1,3	-1,2	-0,2	1,7	1,5	1,3	1,2
Yksityinen kulutus, muutos	1,8	0,2	0,9	1,4	1,5	1,5	1,4
Inflaatio	7,1	6,2	1,8	1,4	1,3	1,8	2,0
Työttömyysaste	6,8	7,2	8,0	7,6	7,2	6,6	6,5
Työllisyysaste	73,8	73,6	72,8	73,1	74,1	75,0	75,8
% BKT:sta							
Julkisyhteisöjen nettoluotonanto¹	-0,4	-2,9	-3,7	-3,2	-2,6	-2,3	-2,1
Valtio	-1,4	-3,2	-3,2	-3,7	-3,1	-2,9	-2,6
Kuntahallinto	-0,2	-0,5	-0,5	-0,6	-0,6	-0,7	-0,6
Hyvinvointialueet		-0,6	-0,7	-0,2	-0,2	-0,3	-0,5
Sosiaaliturvarahastot	1,2	1,4	0,6	1,4	1,4	1,6	1,6
Julkisyhteisöjen rakenteellinen jäämä	-0,2	-1,7	-2,0	-2,2	-2,1	-2,1	-2,1
Julkisyhteisöjen EDP-velka	73,5	76,6	81,7	84,0	84,8	85,2	86,0
Valtionvelka²	52,9	56,8	60,5	62,3	62,8	63,0	63,1

¹ Valtionhallinnon alijäämäluvut sisältävät puolustusvoimien hävittäjähankinnat vuodesta 2025 alkaen.

² Valtiokonttorin liikkeelle laskema velka.

Lähteet: Tilastokeskus, Valtiovarainministeriö

Suomen BKT ja kysyntäerät vuosimuutos ja kontribuutio, %

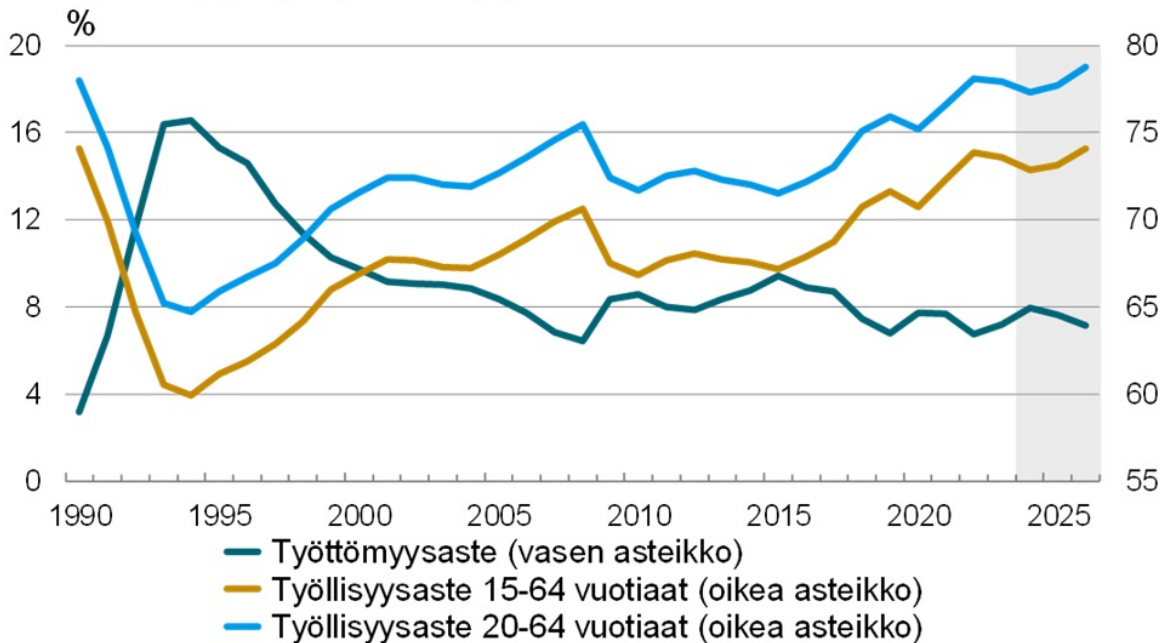

Työllisyys ja työttömyys

Valtiovarainministeriön 23.9.2024 julkaisemassa taloudellisessa katsauksessa arvioidaan työmarkkinoiden olevan käänneasteessa. Työllisten määrän trendi ei ole laskenut kesäkuukausina ja työttömien määrän trendikin vaikuttaa tasaantuneen. Vuoden 2024 ensimmäisellä puoliskolla työllisten määrä supistui prosentoin viime vuodesta. Lasku tuli kokonaan yrittäjien määrän vähentymisestä, sillä palkansaajien määrä ei supistunut. Merkittävimmin yrittäjien lukumäärä supistui sote-palveluissa, kaupan alalla sekä teollisuudessa. Voimakkainta työllisten määrän lasku oli rakennusalalla, mutta muussakin jalostustoiminnassa työllisten määrä supistui. Palvelualoilla työllisten määrä lisääntyi 0,6 prosenttia. Erityisesti sote-palveluissa ja finanssi- sekä kiinteistöpalveluissa oli vuoden takaista enemmän työllisiä. Työtuntien määrä supistui työllisten määrää vähemmän, vaikka osa-aikaisten työllisten määrä supistui.

Vuosina 2025 ja 2026 talouden kasvu on julkisen talouden sopeutuksesta huolimatta varsin vahvaa ja työllisyys lisääntyy keskimäärin lähes prosentin verran vuosittain. Työllisyyden kasvu on laaja-alaista ja sitä tukee myös hallituksen työvoiman tarjontaa lisäävät toimet, joista ensimmäiset astuvat voimaan vuonna 2024. Vuonna 2026 toimet lisäävät työllisten määrää oletusten mukaan muutamalla kymmenellä tuhannella. 15–64 -vuotiaiden työllisyysaste nousee päälle 74 prosenttiin ja on korkein vuosikymmeniin.

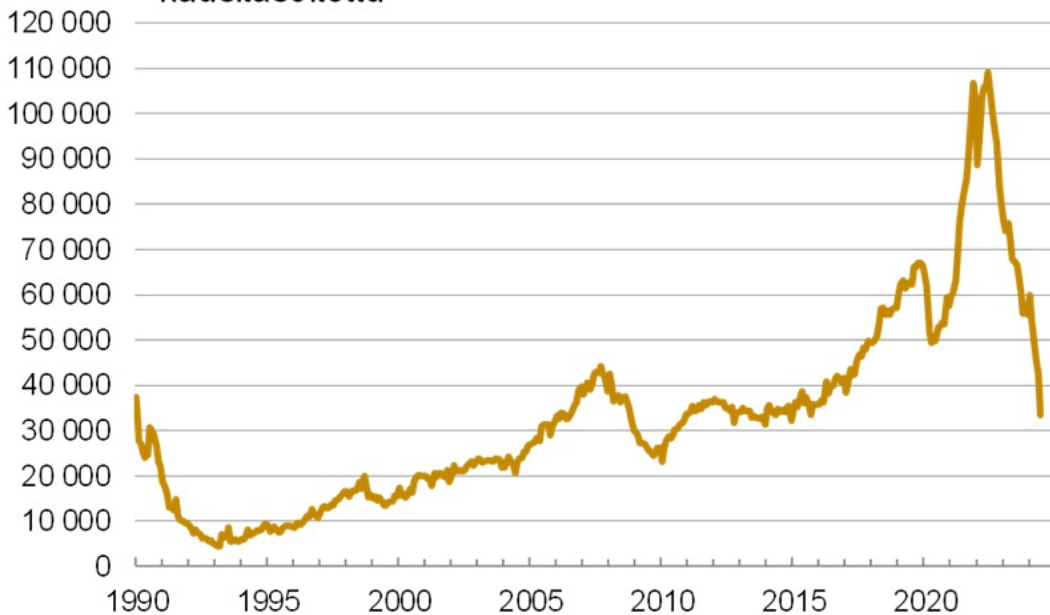
Työllisyys ja työttömyys

Lähde: Tilastokeskus, VM

Työttömyysaste = työttömät / työvoima (15-74-vuotiaat)
 Työllisyysaste = työlliset / työikäinen väestö

Avoimet työpaikat kausitasoitettu

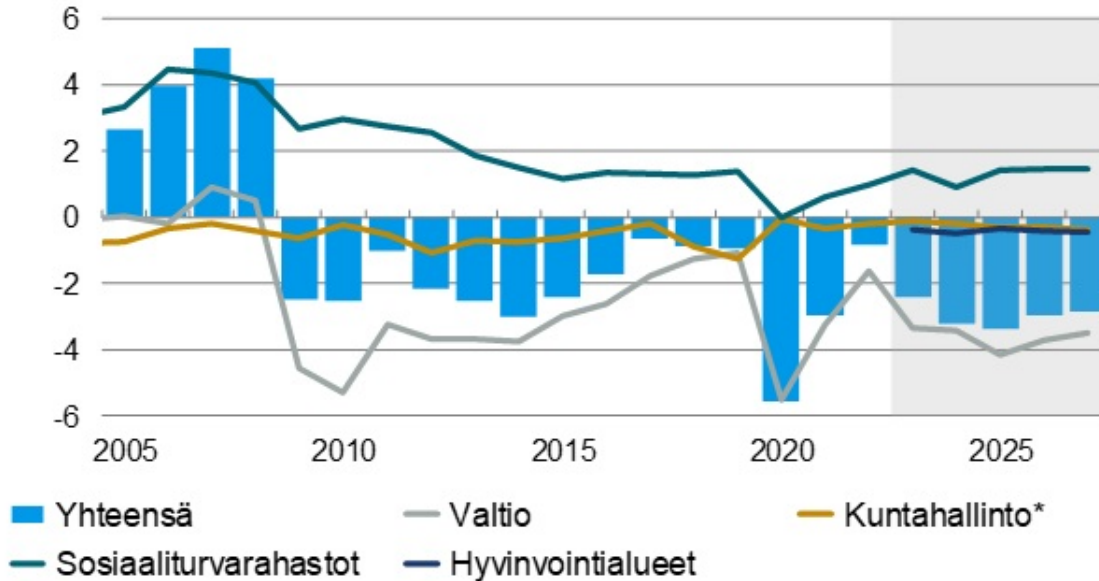
Lähde: TEM

Julkisyhteisöjen rahoitusasema

Valtiovarainministeriön 23.9.2024 julkaisemassa taloudellisessa katsauksessa Suomen julkisen talouden alijäämä on arvioitu muodostuneen syväksi heikon suhdanteen, nopean inflaation, korkomenojen kasvun sekä varautumismenojen kasvun takia. Alijäämä kuitenkin alkaa parantua hitaasti myöhemmin, kun talous toipuu ja sopeutustoimet alkavat vaikuttaa täysipainoisesti. Vuonna 2024 julkisen talouden alijäämä syvenee edelleen, yltäen 3,7 prosenttiin BKT:hen suhteutettuna. Alijäämä syvenee, kun heikko suhdannetilanne jatkuu, verotulojen kasvu on vaimeaa ja sosiaaliturvamaksujen tuotot supistuvat. Syyskuun 2024 alussa voimaan

tullut arvonlisäveron korotus kasvattaa verotuloja, mutta menoja lisäävät kulutusmenojen sekä korko- ja eläkemenojen kasvu. Hallituksen päättämät sopeustoimet alkavat parantaa julkisen talouden tilannetta, mutta eivät vielä käännä kehityksen suuntaa. Työttömyysvakuutusmaksun merkittävä alentaminen heikentää entisestään julkisen talouden rahoitusasemaa. Vuonna 2025 julkisen talouden alijäämä pienenee 3,2 prosenttiin. Vaikka menoja kasvattavat muun muassa suuret puolustushankinnat, hallitusohjelmassa ja kevään 2024 kehysriihessä päätetyt sopeustoimet vähentävät menoja ja lisäävät tuloja merkittävästi. Tulevina vuosina rahoitusasema paranee edelleen ja asettuu 2,1 prosenttiin vuonna 2028.

Julkisyhteisöjen rahoitusasema suhteessa BKT:hen, %

*Ml. hyvinvointialuehallinto vuoden 2022 loppuun saakka

Lähde: Tilastokeskus, VM

Kuntatalouden kehitys vuosina 2025 – 2028

Valtiovarainministeriön 23.9.2024 julkaisemassa taloudellisessa katsauksessa kuntahallinnon rahoitusaseman todetaan heikenneen vuonna 2023 1,3 mrd. euroa alijäämäiseksi. Synkät luvut aiheutuivat etenkin sote-uudistuksen jälkeen kuntahallintoon jääneiden kulutusmenojen nopeasta kasvusta. Kuntahallinnon tilanne näyttää tulevina vuosina menojen ja tulojen kasvavan epätasapainon vuoksi entistä haastavammalta. Kuntahallinnon alijäämän suhteessa BKT:hen arvioidaan pysyvän vuonna 2024 viime vuoden lukemissa eli 0,5 prosentissa. Talouden alavireisyys laskee kuntien saamia yhteisöverotuloja vuonna 2024, mutta muiden kuntien saamien verolajien arvioidaan kehittyvän suotuisasti. Kuntien saamat tulonsiirrot valtiolta laskevat sote-siirtoon liittyvän tarkistuksen sekä hallitusohjelman mukaisen valtionosuuksiin tehtävän indeksisäästön vuoksi.

Hintojen nousun lisäksi myös kulutusmenojen volyyymi kasvaa poikkeuksellisesti vuonna 2025 TE-palvelu-uudistuksen takia. Uudistuksessa kunnille ja kuntien muodostamille yhteistoiminta-alueille siirtyy vastuu työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämisestä, ja samalla kuntien rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista laajennetaan. Työllisyyskehityksellä on uudistuksen jälkeen entistä suurempi vaikutus kuntien talouteen ja siten kuntatalous on aiempaa herkempi suhdannevaihteluille. Kuntien tehtävät painottuvat kuitenkin uudistuksen jälkeenkin lasten ja nuorten palveluihin, kuten varhaiskasvatukseen ja koulutukseen, joiden palvelutarve on laskeva pitkään jatkuneen syntyvyyden laskun vuoksi. Oppilaiden määrän väheneminen ei kuitenkaan tarkoita sitä, että opetuksen järjestämisen kustannukset laskisivat samalla tahdilla. Palvelutarpeen laskua onkin totuttuun tapaan hieman loivennettu painelaskelmassa.

Kuntien tulonsiirrot valtiolta kasvavat vuonna 2025, sillä TE-palveluiden järjestämisestä muodostuu kunnille uusi valtionosuustehtävä, jonka rahoitus kohdennetaan kunnille peruspalveluiden valtionosuuden kautta laskennallista menolisäystä vastaavasti. Valtionosuuksiin tehdään kuitenkin samanaikaisesti tuntuvia leikkauksia vuosina 2025–2027 mm. sote-siirtoon liittyvien takautuvasti perittävien valtionosuuksien vuoksi. Valtionosuuksien kasvua hidastaa myös hallituksen päättämä yhden prosenttiyksikön indeksijarru vuosina 2024–2027 sekä asukasluvun ja laskentatekijöiden muutokset, erityisesti lapsi-ikäluokkien pieneneminen.

Valtiovarainministeriön syksyllä 2024 julkaistun Kuntatalousohjelman mukaan vuonna 2025 valtio osoittaa kuntien valtionapuihin noin 5,6 mrd. euroa. Tästä summasta on noin 4,7 mrd. euroa laskennallisia valtionosuuksia, noin 0,5 mrd. euroa kuntien verotulomenetysten korvauksia ja loput 0,4 mrd. euroa muita valtionapuja. Laskennalliset valtionosuudet kasvavat edeltävään vuoteen nähden noin 970 milj. euroa ja valtionavustukset kunnille alenevat muun muassa valtiontalouden säästöjen seurauksena noin 230 milj. eurolla. Kunnan peruspalvelujen valtionosuus on vuonna 2025 noin 3,4 mrd. euroa. Valtionosuus kasvaa vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon verrattuna noin 875 milj. eurolla ennen kaikkea vuoden 2025 alussa voimaan tulevan TE-palvelu-uudistuksen ja kotoutumislain kokonaisuudistuksen seurauksena. Vuonna 2025 valtionosuutta lisää myös sote-uudistuksen valtionosuusvaikutuksia lieventävä valtionosuuden lisäys, 277 milj. euroa. Valtionosuutta nostavat myös indeksikorotus ja kustannustenjaon tarkistus. Valtionosuutta puolestaan vähentävät muun muassa sote-uudistuksen siirtolaskelmien tarkentuminen, vuodelle 2024 tehdyn määräaikaisen valtionosuuslisäyksen poistuminen ja hallitusohjelman mukainen indeksikorotuksen 1 %-yksikköä vastaava vähennys.

Hallitus uudistaa esi- ja perusopetuksen tuen, johon kohdennetaan peruspalvelujen valtionosuuden lisäyksenä 38,2 milj. euroa vuonna 2025. Perusopetusta vahvistetaan myös lisäämällä tuntijakoon kolme vuosiviikkotuntia. Tähän osoitetaan 8,6 milj. euroa peruspalvelujen valtionosuuden lisäyksenä. Peruspalvelujen valtionosuuden tasoon vaikuttaa vuonna 2025 myös palkkatuen myöntämiseen kunnille ja kuntayhtymille valmisteltu muutos, jonka mukaan palkkatuen myöntäminen vähentyisi 37 milj. eurolla vuodessa. Muutos otetaan huomioon vähennyksenä kunnan peruspalvelujen valtionosuudessa. Kunnan työllistämisvelvoitetta koskeva sääntely kumotaan, mikä vähentää kuntien valtionosuutta 18,7 milj. euroa ja tuo kuntien omaa rahoitusta vastaavan noin 31 milj. euron säästön. Kuntien roolia kotoutumisen edistämässä vahvistetaan 1.1.2025 voimaan tulevalla kotoutumislaila. Kunnille myönnettävä valtionosuus on noin 12,6 milj. euroa. Kuntien normien keventämisen ja kokeilujen ohjelma pyrkii vahvistamaan kuntien toimintaedellytyksiä purkamalla normeja ja edistämällä kokeiluja. Ohjelmassa kerättiin kunnilta satoja norminpurkehdotuksia, joista 160 on käsiteltävänä eri säädöksiä kehittämishankkeissa. Lisäksi hallitus päätti kevään 2024 kehysriihen yhteydessä kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentämisestä julkisen talouden vahvistamiseksi. Osana kokonaisuutta kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistetaan 22,7 milj. euron valtionosuuden vähennys vuonna 2025.

Kunnallisverotuksen efektiivisyyttä lisätään poistamalla tulosta tehtävä ansiotulovähennys ja kasvattamalla vastaavasti ensisijaisesti valtion verosta tehtävää työtulovähennystä. Tämä vauhdittaa kunnallisverotulojen kasvua vuonna 2025, mutta kuntien verotulomenetysten korvauksia alennetaan kunnallisverotuoton kasvua vastaavasti. Kuntien verotulomenetysten korvaukset ovat 540,5 milj. euroa vuonna 2025. Kiinteistöverouudistusta koskeva hallituksen esitys on suunniteltu annettavaksi syksyllä 2024. Uudistuksen tavoitteena on päivittää rakennusten ja maapohjien verotusarvot vastaamaan niiden todellisia arvoja. Tarkoituksena ei ole vaikuttaa kiinteistöverotuksen tasoon, vaan kunnat voivat asettaa kiinteistövero prosenttinsa siten, että verokertymä pysyy aiempien vuosien tasolla.

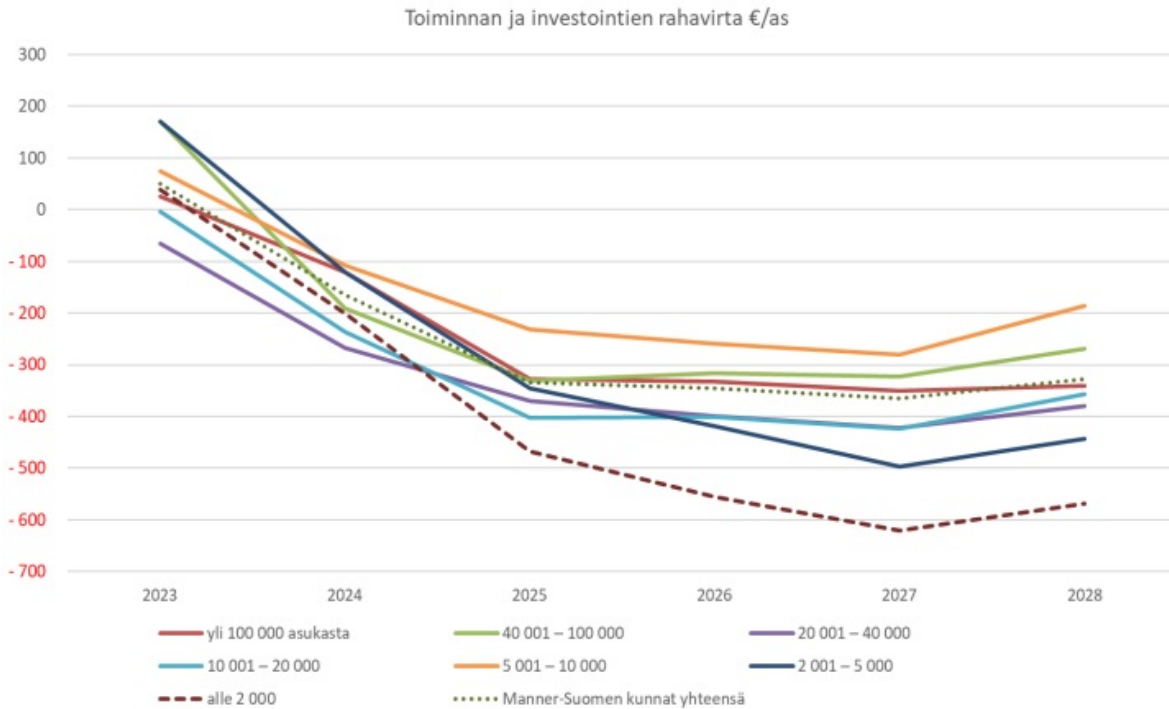
Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtionosuudet kunnille ovat vuoden 2025 talousarvioesityksessä arviolta 1,3 mrd. euroa. Ne kasvavat edellisen vuoden varsinaiseen talousarvioon verrattuna 91 milj. euroa. Hallinnonalan valtionavustuksista kunnille kohdistuu arviolta 208 milj. euroa. Hallinnonalalla valtionavustusten tasoa alennetaan hallituksen päätösten mukaisesti yhteensä 70 milj. euroa vuonna 2025 ja 145 milj. euroa vuodesta 2026 lukien. Vuoden 2025 kuntiin vaikuttavat uudet säästötoimet kohdistuvat pääasiassa esittävän taiteen ja museoiden käyttökustannusten valtionosuuksiin sekä kuntien liikuntapaikkarakentamisen avustusten vähentämiseen. Ammatillisen koulutuksen rahoitusta vähennetään yhteensä 120 milj. eurolla vuodesta 2025 alkaen. Valtionosuuden vähennys on 62,6 milj. euroa, josta noin 40,7 milj. euroa arvioidaan kohdistuvan kuntiin.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalta kunnille korvataan pakolaisten vastaanotosta aiheutuvia kustannuksia laskennallisen perusteen tai todellisten kustannusten mukaan. Vuonna 2025 korvauksia arvioidaan maksettavan kunnille yhteensä noin 98,1 milj. euroa. Pakolaiskiintiö vuosina 2025–2028 on hallitusohjelman mukaisesti 500 henkilöä/vuosi. Laskennallisia korvauksia maksetaan vuodesta 2025 lähtien aiempaa lyhyemmältä ajalta. Lisäksi kotoutumisen laskennallisiin korvauksiin tehdään 58 milj. euron vähennys vuonna 2025.

Kuntatalousohjelmassa kuntien rahoitusaseman muutosta arvioidaan koko maan näkymien ohella myös kuntakoryhmittäin. Kevään 2024 kuntatalousohjelmaan verrattuna kuntatalouden lähivuosien kehitysnäkymät ovat heikentyneen koko maan tasolla ja kuntakoryhmittäin. Kunnallisveron laskennallinen korotuspaine kasvaa tarkastelukauden loppua kohden mentäessä koko maan tasolla, mutta vuonna 2028 tilanne tasoittuu vuoden 2023 valtionosuuksien takaisinperinnän ja hallitusohjelman mukaisen peruspalvelujen valtionosuuden indeksijarrun poistuessa. Erityisesti pienemmissä kuntakoryhmissä laskennallinen veroprosentin korotuspaine kasvaa joinakin vuosina merkittävästi. Laskennallinen korotuspaine näkyy myös negatiivisena vuosikatteenä ja tilikauden tuloksena. Veropohjan rapautuminen voi olla kasvava uhka varsinkin pienemmissä kuntakoryhmissä, jos kehitys jatkuu väestöennusteen mukaisesti. Tarkastelujakson aikana toiminnan ja investointien rahavirta laskee koko maan tasolla ja kaikissa kuntakoryhmissä negatiiviseksi. Heikkenevää toiminnan ja investointien rahavirtaa tarkasteluperiodilla selittävät merkittävältä osin nettoinvestointien pysyminen korkealla tasolla erityisesti suurissa kaupungeissa sekä sote-uudistuksen verohäntien poistuminen.

Talouden sopeutuspainetta arvioidaan Kuntatalousohjelmassa toiminnan ja investointien rahavirta -käsitteen avulla. Aikaisempina vuosina toiminnan ja investointien rahavirta on ollut positiivinen tai lähellä tasapainoa lähes kaikissa kuntakoryhmissä. Kuntien tilinpäätöstietojen mukaan vuosi 2023 jatkaa aikaisempien vuosien hyvää kehitystä. Kehyskauden aikana toiminnan ja investointien

rahavirta laskee kuitenkin koko maan tasolla ja kaikissa kuntakokoryhmissä negatiiviseksi. Kehyskauden lopulla vuonna 2028 toiminnan ja investointien rahavirran arvioidaan olevan negatiivinen kaikissa kuntakokoryhmissä, koko maan tasolla noin -327 euroa asukasta kohden. Koko tarkastelujakson ajan kuntakokoryhmien välillä on merkittäviä eroja, mutta myös kuntaryhmien sisällä esiintyy hajontaa.

Lähde: VM

Päijät-Hämeen näkymä

Päijät-Hämeen liiton arvion mukaan Päijät-Hämeen maakunnan keskeisinä vahvuuksina ja vetovoimatekijöinä jatkavat vahvat kärkialat, panostukset ympäristöosaamiseen, logistisesti hyvä sijainti ja LUT-yliopiston kehittyminen Lahdessa. Alueen kärkialoihin lukeutuvat klusterit, joita ovat mm. sähköinen liikenne, sport/liikunta, Päijät-Hämeen viljaklusteri, kiertotalous-, muovi/materiaalit, metsä- ja puuteollisuus, sekä Lahden seudun meriklusteri, ovat vetäneet alueelle yritystoimintaa ja tukevat myös alueen elinvoimaa. Alueen yritysdynamiikka on hyvä: perheyrityksiä on paljon sekä pienten ja keskisuurten yritysten kanta on vahva. LADEC laajentuu koko maakunnan kattavaksi kehittämissyhtiöksi.

Alueella on vireillä useita merkittäviä investointisuunnitelmia. Lahdessa odotetaan edelleen Fazerin uuden suklaatehtaan lopullista investointipäätöstä. Lahden kaupungin ja Fazerin välisiä yhteistyö- ja kiinteistökaupan esisopimuksia on jatkettu vuoden 2025 loppuun asti. Toteutuessaan tehdashanke toisi alueella satoja pysyviä työpaikkoja. Nordic Ren-Gas taas suunnittelee vetylaitosta Lahteen. Hankkeen toteutuessa laitos työllistäisi rakennusaikaan Lahden seudulla 200 henkilöä ja valmistuessaan tehtaalle noin 20 henkilöä. Suunnitellun mukaan vedyn tuotannon pitäisi alkaa vuonna 2026.

Valtakunnallisesti vertailtuna Päijät-Hämeen aluetalouden tilanne on edelleen haastava. Maakunnan väkiluvun lasku on jatkunut, vaikka keskustaajunki Lahden väkiluku onkin ollut hienoisessa nousussa. Päijät-Hämeessä työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta on edelleen selvästi koko maan keskiarvoa korkeammalla tasolla. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta on Päijät-Hämeessä maan kolmanneksi korkein heti Pohjois-Karjalan ja Keski-Suomen jälkeen ja Lahdessa työttömien työnhakijoiden osuus kymmenen suurimman kaupungin korkein. Syksyllä 2024 toteutetun Suomen yrittäjien, Finnveran ja työ- ja elinkeinoministeriön Pk-yritysbarometrin Päijät-Hämeen alueraportin mukaan suhdanneodotuksissa näkyy nousua kevääseen verrattuna, vaikka koko maan tasoon verrattuna jäädäänkin jonkin verran matalampiin lukemiin.

Yleisen suhdannenäkymän saldoluku on Päijät-Hämeessä -4, kun se keväällä oli vielä -12. Koko maan vastaava luku on 0. Pk-yritysten investointihalukkuus on edelleen vaatimattomalla tasolla. Kaikilla päätoimialoilla on enemmän investointeja vähentäviä yrityksiä kuin niitä, joilla investointien odotetaan lisääntyvän. Yleisen suhdannetilanteen huonontuminen näkyy myös Päijät-Hämeessä työmarkkinoiden heikentyneinä yleisnäkyminä. Työmarkkinoiden tilanteen voi silti arvioida pysyneen heikkoon suhdannetilanteeseen nähden yllättävän hyvänä.

Päijät-Hämeessä on myös koko maan keskiarvoa enemmän pk-yrittäjiä, jotka suunnittelevat henkilöstökustannusten karsimista irtisanomisilla. Maakunnan työttömyys onkin jo kääntynyt hienoiseen kasvuun, sillä työttömiä työnhakijoita oli helmikuussa neljä prosenttia enemmän kuin samaan aikaan edellisvuonna. Myös työttömien työnhakijoiden työvoimaosuus on kasvanut. Työttömien määrä on kasvanut useimmissa pääammattiryhmissä, mutta kasvu on ollut määrällisesti suurinta rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ryhmässä. Tilanteeseen reagoidakseen Lahden kaupunki käynnisti haastekilpailun yhdessä Jyväskylän ja Kuopion kaupunkien kanssa. Haastekilpailussa etsittiin tiimejä kehittämään uudenlaisia palveluita, joiden avulla rakennusalan työttömät ja lomautetut voisivat löytää uuden työpaikan. Myös ulkomaalaisten työttömien määrässä on nähtävissä hienoista kasvua. Positiivisena ja koko maan kehitykseen nähden poikkeuksellisenä kehityksenä voidaan pitää maakunnassa edelleen jatkunutta pitkäaikaistyöttömyyden laskua. Päijät-Hämeen pitkäaikaistyöttömyys on supistunut peräti 12 prosenttia edellisvuodesta.

Tuoreimman Suomen Yrittäjien Pk-yritysbarometrin Päijät-Hämeen alueraportin mukaan Päijät-Hämeen alueen suurin ongelma on yleinen suhdanne. Yritysten työvoiman saatavuustilanne on parantunut hieman edellisvuodesta ja yhä aiempaa harvempi pk-yritys kokee työvoiman saatavuuden työllistämisen esteeksi. Työvoimaa on tarjolla aiempaa paremmin, kun työttömyys on kasvanut ja yrityksillä on aiempaa vähemmän kilpailua työvoimasta. Osaavan työvoiman saatavuus on Päijät-Hämeessä silti edelleen mainittava työllistämisen ja kasvu este. (TEM Alueelliset kehitysnäkymät Kevät 2024 ja 11.9.2024 julkaistu Pk-yritysbarometri)

Lähes kaikki Päijät-Hämeen kunnat tekivät ylijäämäisen tuloksen vuonna 2023. Vuosikate oli kaikilla positiivinen ja kaikkien taseet ylijäämäisiä. Aluetta kokonaisuutena tarkasteltaessa 2024 on tilinpäätösennusteiden perusteella toteutumassa toimintakatteiden osalta vähän talousarviota parempana. Myös tilikauden tulos on toteutumassa talousarviota parempana, joskin alijäämäisenä.

Päijät-Hämeessä kuntien eriytyminen talouden näkökulmasta vaikuttaa kiihtyvän. Ajureina ovat ikärakenne, sen muutos, palveluverkon jäykkyys ja rahoitusjärjestelmä. Panielaskelman perusteella taloustilanne on koko maassa heikkenevä. Erityisesti pienten, ikääntyneiden kuntien tilanne vaikuttaa heikolta. Kuntien taloustilanteiden eriytyminen vaikuttaa jatkuvan ja kiihtyvän. Koko maahan suhteutettuna Päijät-Hämeen veropaine vaikuttaa muihin alueisiin suhteutettuna kymmenenneksi suurimmalta. Veropaine Päijät-Hämeen kunnissa on noin 1,45 veroprosenttiyksikköä 2024-2030. (FCG; Päijät-Häme, kuntien painelaskelmat)

Orimattilan toimintaympäristö

Orimattilan kaupungin talous vuonna 2024

Orimattilan kaupungilla oli vuoden 2023 tilinpäätöksessä taseessa edellisten tilikausien ylijäämää 11,2 milj. euroa. Vuoden 2024 talousarvion oli laadittu 1,9 milj. euroa alijäämäiseksi, ja tämän johdosta joulukuussa 2023 käynnistettiin talouden tasapainottamisen toimenpiteiden valmistelu sekä koko kaupunkia ja henkilöstöä koskevan yhteistoimintaneuvottelut talouden sopeuttamiseksi. Keväällä 2024 kaupungin valtuusto hyväksyi toimenpiteet talouden tasapainottamiseksi. Talouden tasapainottamistoimenpiteisiin kuului organisaatiouudistus, henkilöstön irtisanomisia, palveluverkon muutoksia toimipisteitä lakkauttamalla sekä kiinteistöstä luopumisia. Talouden tasapainottamisen toimenpiteiden täytäntöönpano alkoi valtuuston päätösten jälkeen. Toimenpiteiden vaikutuksesta syyskuussa 2024 ennustettiin alijäämän olevan 1,4 miljoonaa euroa. Vuoden 2024 tilannetta parantaa toimintamenojen pieneminen ja rahoitustuottojen kasvaminen, mutta tilannetta heikentää osaltaan verotulojen ennustettu pienempi kertymä.

Vuodelle 2024 suunnitellut investoinnit ovat alittamassa talousarvion, minkä johdosta uutta pitkäaikaista lainaa tullaan nostamaan vähemmän kuin mitä talousarviossa ennakoitu.

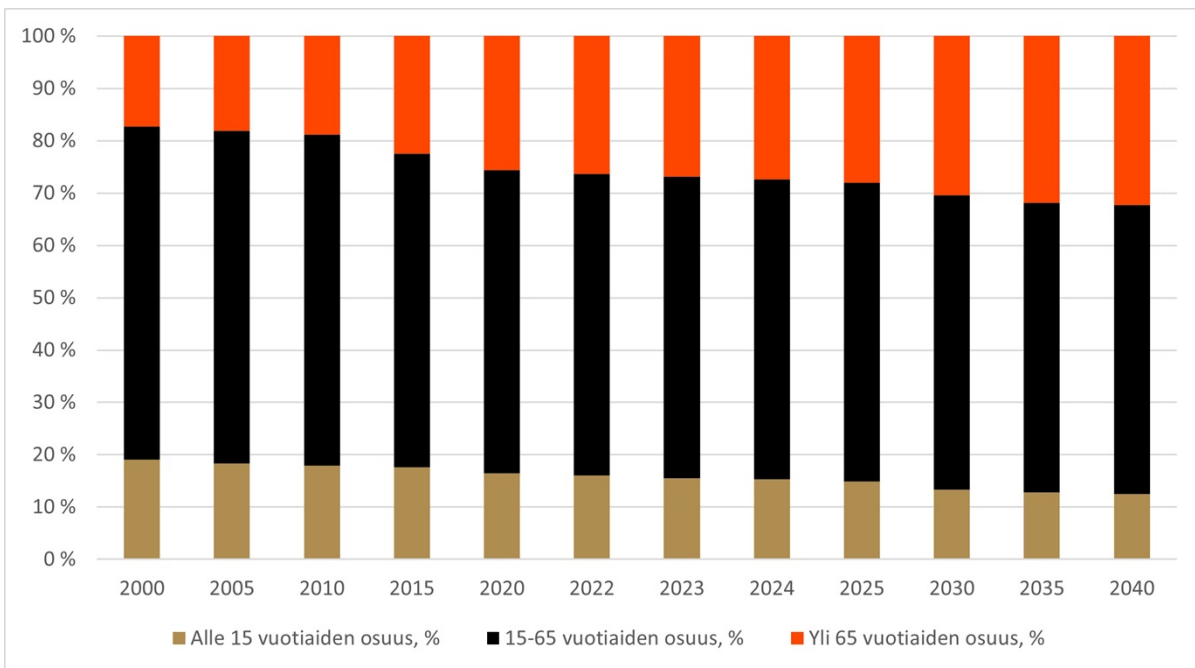
Väestö

Vuoden 2023 lopussa Orimattilassa oli 15 669 asukasta. Näistä alle 15-vuotiaita oli 15,5 %, 15–65-vuotiaita oli 57,7 % ja yli 65-vuotiaita oli 26,8 % Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Orimattilan väestömäärä tulee laskemaan alle 15 000 vuoden 2037 jälkeen ja väestö jatkaa ikääntymistä.

	2000	2005	2010	2015	2020	2022	2023	2024	2025	2030	2035	2040
Yhteensä	15 629	16 154	16 309	16 326	15 882	15 735	15 669	15 610	15 544	15 243	15 029	14 939
0 - 14	2 983	2 958	2 925	2 876	2 612	2 517	2 424	2 381	2 318	2 035	1 920	1 872
15 - 64	9 948	10 273	10 307	9 784	9 208	9 074	9 039	8 964	8 881	8 572	8 320	8 241
65 -	2 698	2 923	3 077	3 666	4 062	4 144	4 206	4 265	4 345	4 636	4 789	4 826

Lähde: Tilastokeskus

Alla oleva kuva näyttää Orimattilan ikärakenteen kehityksen vuodesta 2000 alkaen sisältäen Tilastokeskuksen ennusteen vuosille 2024, 2025, 2030, 2035 ja 2040. Alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä on lähtenyt laskuun viime vuosina, ja ennusteen mukaan osuus pienenee entisestään. Yli 65-vuotiaiden osuus on lähtenyt kasvuun vuodesta 2010, ja ennuste osoittaa väestön ikääntymisen.

Lähde: Tilastokeskus

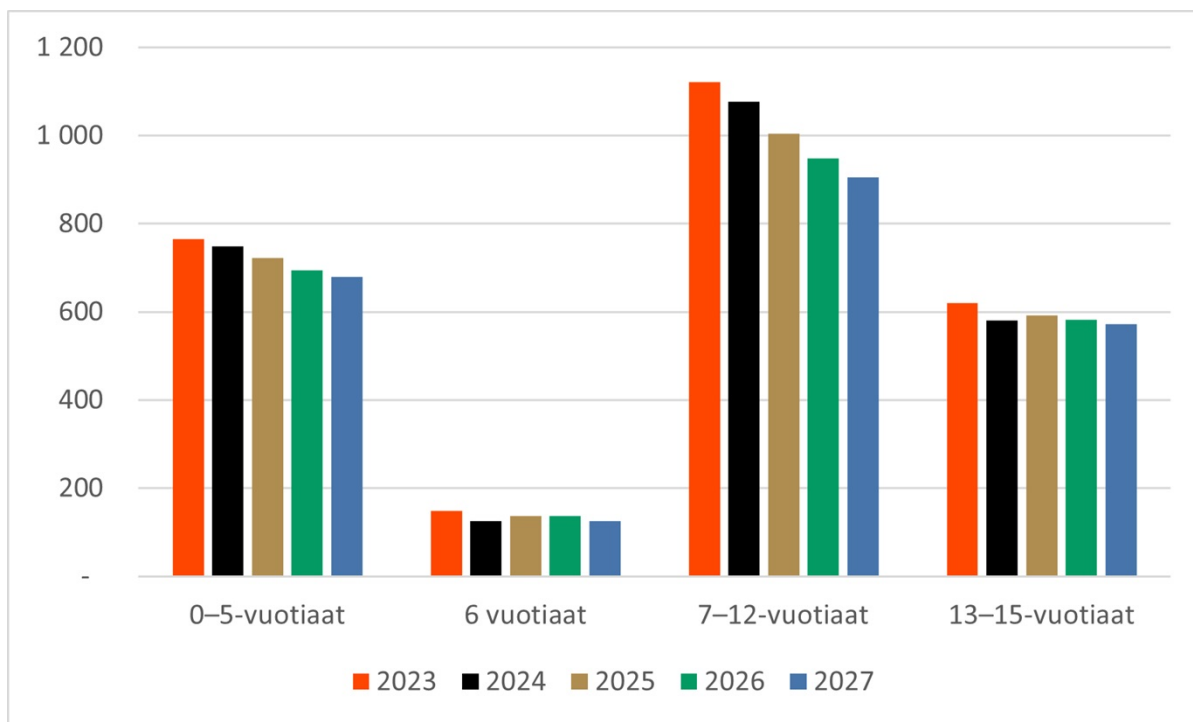
Kuntien valtionosuuksien laskentaan vaikuttavat merkittävästi alle 15-vuotiaiden lukumäärä. Alla olevassa taulussa on esitetty 31.12.2023 tilanteen mukaisen eri ikäluokkien määrän kehitys, olettaen että muuttoliikennettä ei tapahdu ja jokainen uusi syntynyt ikäluokka olisi vuoden 2023 tasolla. Ikäryhmät ovat määritelty sen mukaan, miten valtionosuuslaskennassa eri ikäryhmät vaikuttava valtionosuuksiin. Taulu osoittaa ikäluokkien jatkuvan pienenemisen, mikä tulee heijastamaan valtionosuuksien pienenemiseen. Ikäluokkien pieneneminen on koko Suomea koskeva ilmiö, ei pelkästään Orimattilaa koskeva.

	2023	2024	2025	2026	2027
0-5-vuotiaat	765	749	722	695	679
6-vuotiaat	148	126	137	137	126
7-12-vuotiaat	1 121	1 077	1 004	949	905
13-15-vuotiaat	620	581	593	583	572

Lähde: Tilastokeskus

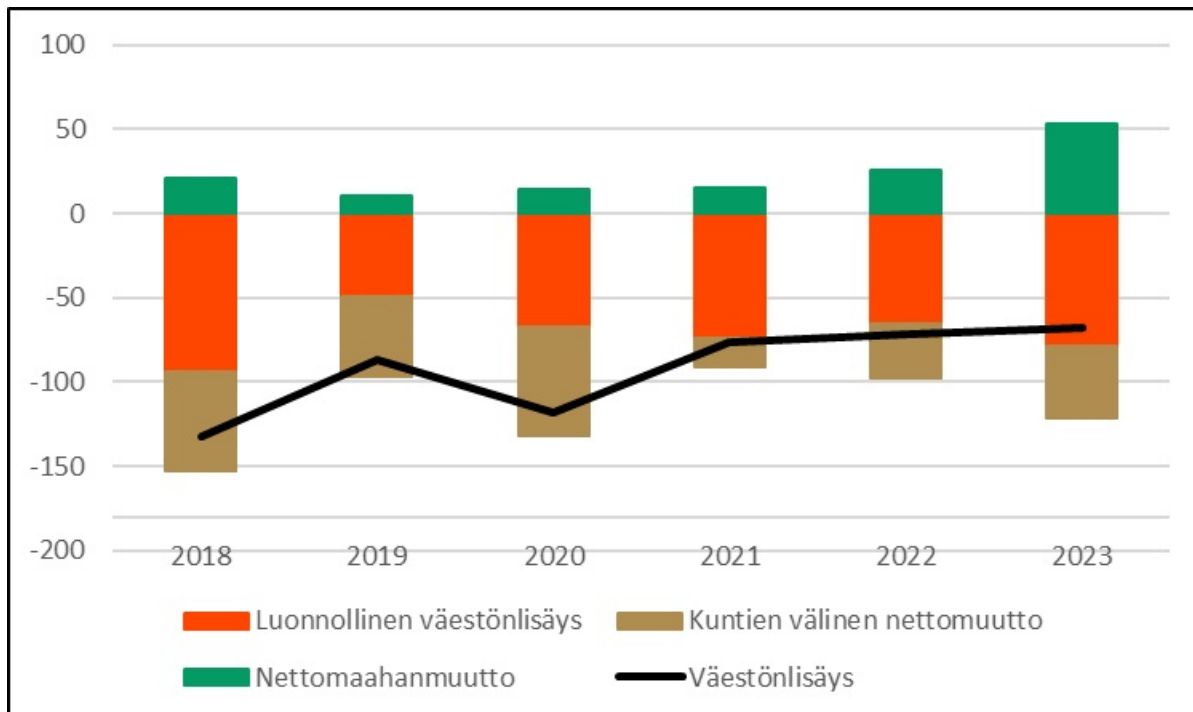
Alla olevassa kuvassa esitetty alle yllä olevan taulun luvut grafiikan muodossa.

Lähde: Tilastokeskus

Orimattilan asukasmäärän väheneminen vuosina 2018–2023 johtuu sekä kuntien välisestä negatiivisesta muuttoliikkeestä että negatiivisesta luonnollisesta väestönlisäyksestä. Orimattilasta muutetaan pois enemmän kuin kuntaan muuttaa uusia asukkaita, sekä kuolleita on enemmän kuin syntyneitä. Nettomaahanmuutto on positiivinen. Alla olevassa kuvassa on jaoteltu väestön muutos vuosina 2018–2023.

Lähde: Tilastokeskus

Työttömyys ja työllisyysaste

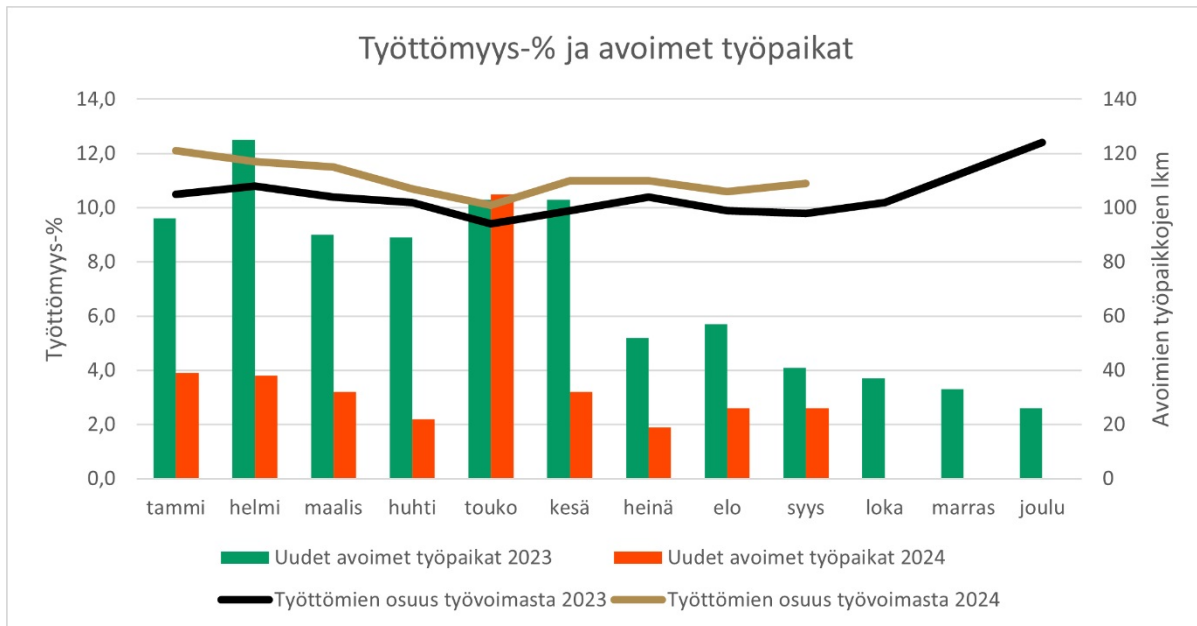
Hämeen ELY-keskuksen alueen kunnissa oli syyskuun 2024 lopussa 18 730 työtöntä työnhakijaa, joista 1 341 oli kokoaikaisesti lomautettuja. Työttömiä työnhakijoita oli 1 626 enemmän (+10 %) kuin vuotta aiemmin, ja lomautettuja oli 27 enemmän (+2 prosenttia) kuin vuotta aikaisemmin. Nuoria alle 25-vuotiaita oli syyskuun lopussa työttömänä 1 979, mikä on 286 enemmän (+17 %) kuin vuotta aiemmin. Pitkäaikaistyöttömiä eli yhtäjaksoisesti vähintään vuoden työttömänä työnhakijana olleita oli 6 664, mikä on 75 edellisvuotta vähemmän (+1 %).

Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli Hämeen ELY-keskuksen alueella syyskuun lopussa 10,9 prosenttia, mikä on 0,9 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuotta aiemmin. Alle 25-vuotiaiden nuorten työttömien osuus alle 25-vuotiaasta työvoimasta oli 13,7 prosenttia ja ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden osuus ulkomaalaisesta työvoimasta 30,1 prosenttia.

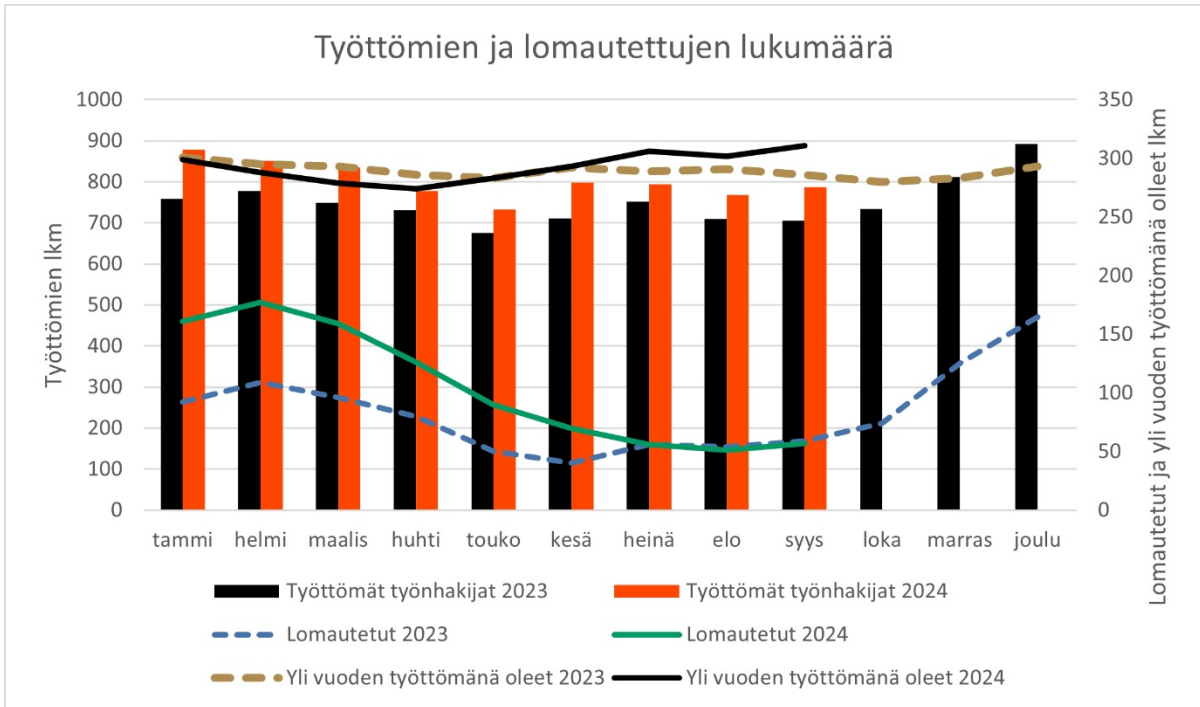
Päijät-Hämeessä työttömyys kasvoi vuodentakaisesta kaikissa kunnissa. Suhteellisesti eniten työttömyys kasvoi litissä (+32 %). Elokuuhun verrattuna työttömien määrä kasvoi kaikissa päijäthämäläisissä kunnissa (pl. Lahti =0 %); suhteellisesti eniten litissä (+16 %) ja Asikkalassa (+6 %). Kokoaikaisesti lomautettujen määrä kasvoi kaikissa maakunnan kunnissa edellisvuodesta (pl. Orimattila 3 %); suhteellisesti suurinta kasvu oli Hartolassa sekä Sysmässä. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli maakunnan korkein Heinolassa (14,1 %), Lahdessa (13,7 %) sekä Padasjoella (13,6 %) ja matalin Hollolassa (7,2 %). Työttömyysaste nousi edellisvuodesta kaikissa maakunnan kunnissa; eniten Padasjoella ja litissä. Koko maakunnassa työttömien osuus työvoimasta oli 12,4 prosenttia, mikä on 1,2 prosenttiyksikköä edellisvuotta korkeampi.

Työttömien määrä Orimattilassa on vuonna 2024 pysynyt korkealla. Joka kuukausi työttömiä on ollut enemmän kuin vastaavana kuukautena vuonna 2023. Uusia avoimia työpaikkoja on ollut vähemmän vuonna 2024 joka kuukausi, paitsi toukokuussa, kun verrataan vuoteen 2023. Myös lomautettuja on ollut enemmän vuonna 2024 verrattuna vuoteen 2023.

Orimattilan kaupunki on maaliskuusta 2021 lähtien ollut mukana Lahden seudun työllisyyden kuntakokeilussa yhdessä Lahden, Hollolan, Kärkölan ja Asikkalan kanssa. Kaupungin työllisyyspalvelut toteuttavat TE-hallinnon viranomaistoimintaa rajatulle asiakaskunnalle. Kaupungin asiakaskuntaan kuuluvat kaikki nuoret, kaikki vieraskieliset sekä aikuisista muut paitsi ansiosidonnaista työttömyysturvaa saavat orimattilalaiset työttömät.

Lähde: Hämeen ELY-keskus

Lähde: Hämeen ELY-keskus

Rahoitusosa

Verorahoitus

Orimattilan tuloveroprosentti vuonna 2025 on 8,70 %, mikä on sama kuin vuonna 2024. Orimattilan kunnallisverokertymän ennakoitaan olevan 28,5 miljoonaa euroa vuonna 2025. Jotta Orimattilan kaupungin talous saadaan tasapainoon taloussuunnitelmakaudella, tulee vuoden 2026 veroprosenttia nostaa nykyisestä tasosta. Taloussuunnitelman kausille 2026 ja 2027 on laskettu tuloveroprosentiksi 9,20 %. Tällä veroprosentilla kunnallisverokertymä tulisi arviolta olemaan vuonna 2026 31,5 miljoonaa euroa ja vuonna 2027 32,4 miljoonaa euroa.

Vuoden 2025 kiinteistöveroprosentit pidetään vuoden 2024 tasolla. Vuoden 2025 kiinteistöverokertymäksi ennakoitaan 4,7 miljoonaa euroa. Vuosina 2026 ja 2027 kiinteistöverojen kertymän arvioidaan pysyvän 4,7 miljoonassa eurossa.

Orimattilan kaupunki saa osansa yhteisöveron tuotosta. Osuus yhteisöveron tuotosta arvioidaan olevan vuonna 2025 2,2 miljoonaa euroa. Vuonna 2026 osuuden arvioidaan olevan 2,3 miljoonaa euroa ja vuonna 2027 2,5 miljoonaa euroa.

Alla olevassa taulukossa on esitetty verotulojen kertymä verolajeittain eriteltynä vuosina 2023–2027.

miljoonaa euroa	TP 2023	MTA 2024	TAE 2025	TS 2026	TS 2027
tulovero	28,0	26,7	28,5	31,5	32,4
kiinteistövero	4,7	4,7	4,7	4,7	4,7
osuus yhteisöveron tuotosta	2,9	2,3	2,2	2,3	2,5
Yhteensä	35,6	33,8	35,5	38,6	39,7

Alla olevassa taulukossa on esitetty Orimattilan kaupungin päätettävissä olevien eri verolajien veroprosentit vuosille 2024–2027.

	2024	2025	2026	2027
tulovero	8,70 %	8,70 %	9,20 %	9,20 %
yleinen kiinteistövero	1,10 %	1,10 %	1,10 %	1,10 %
maapohja	1,30 %	1,30 %	1,30 %	1,30 %
vakituinen asuinrakennus	0,55 %	0,55 %	0,55 %	0,55 %
muut asuinrakennukset	1,10 %	1,10 %	1,10 %	1,10 %
voimalaitokset	2,50 %	2,50 %	2,50 %	2,50 %
rakentamaton rakennuspaikka	3,00 %	3,00 %	3,00 %	3,00 %
yleishyödyllinen yhteisö	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %

Valtionosuudet

Kuntien valtionosuudet kasvavat vuonna 2025 johtuen TE2024-uudistuksesta, kun TE-toiminta siirretään ELY-keskuksilta kuntien vastuulle. Orimattilan kaupungin osalta TE2024-uudistus tarkoittaa 1,7 miljoonan euron lisäystä kuluihin ja samoin valtionosuuksiin vuodesta 2025 eteenpäin. Johtuen muista valtionosuuksien tarkastuksista, Orimattilan kaupungin valtionosuudet eivät kasva samassa suhteessa, vaan kasvu on arvioita 0,8 miljoonaa euroa Valtiovarainministeriön valtionosuuksien ennakkolaskelmissa. Vuosien 2026 ja 2027 valtionosuuksien alenemassa on arvioitu Orimattilan alle 15-vuotiaiden ikäluokkien pieneneminen. Ikäluokkien pieneneminen tulee vaikuttamaan peruspalvelujen valtionosuuden määräytymiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ei ole laatinut ennakkoarviota opetus- ja kulttuuritoimen muista valtionosuuksista. Arvio opetus- ja kulttuuritoimen muista valtionosuuksista pohjautuu laskelmaan syksyn 2024 oppilasmääristä.

Valtiovarainministeriö sekä Opetus- ja kulttuuriministeriö tekevät päätökset vuoden 2025 valtionosuuksista joulukuussa 2024.

Alla olevassa taulukossa on esitetty valtionosuuksien kertymä valtionosuuslajeittain eriteltyinä vuosina 2023–2027.

miljoonaa euroa	TP 2023	MTA 2024	TAE 2025	TS 2026	TS 2027
Peruspalvelujen valtionosuus	6,8	4,4	6,2	5,8	6,0
Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	6,3	6,1	6,6	6,6	6,6
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-2,3	-1,8	-2,3	-2,3	-2,3
Veromenetyksen korvaus	2,8	2,8	1,7	1,7	1,7
Yhteensä	13,6	11,5	12,3	11,9	12,1

Toimintatuotot ja -kulut yhteensä

Ulkoiset toimintatuotot on vuoden 2025 talousarviossa arvioitu 5,6 milj. euroksi. Toimintatuotot pienenevät vuonna 2025 44,4 % verrattuna vuoden 2024 talousarvioon. Merkittävin tekijä toimintatuottojen pienenemisessä on Vesilaitoksen toiminnan siirtyminen osaksi Orimattilan Vesi Oy:tä.

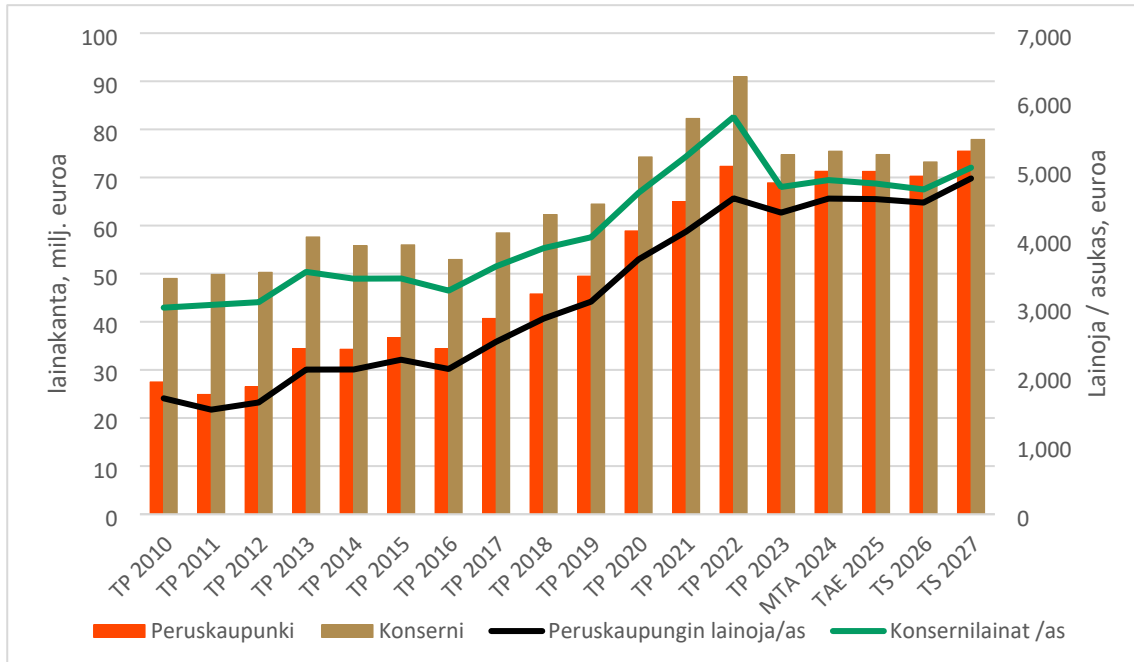
Ulkoiset toimintakulut on arvioitu vuoden 2025 talousarviossa 48,9 milj. euroksi. Toimintakulut pienenevät 5,1 % verrattuna vuoden 2024 talousarvioon. Toimintakuluja pienentää talouden tasapainottamisen toimenpiteiden vaikutukset sekä Vesilaitoksen toiminnan siirtyminen osaksi Orimattilan Vesi Oy:tä. Toisaalta TE2024-uudistuksen myötä toimintakuluja kasvattaa 1,7 miljoonan euron maksuosuus Päijät-Hämeen työllisyysalueelle.

Lainanotto ja lainakannan kehitys

Uuden lainanoton tarve vuonna 2025 on suunniteltu olevan 11,7 milj. euroa. Vanhoja lainoja lyhennetään 11,7 milj. euroa, joten lainakanta ei kasvaksi vuonna 2025. Uudella lainanotolla katetaan investointien lisäksi vanhojen lainojen takaisinmaksuja sekä tytäryhtiöille myönnettäviä konsernilainoja. Tytäryhtiöille myönnettävien konsernilainojen odotetaan pysyvän taloussuunnitelmakaudella samalla tasolla.

Orimattilan kaupungin lainakanta vuoden 2023 tilinpäätöksessä on 68,9 milj. euroa. Vuoden 2024 osalta ennustetaan uuden lainatarpeen olevan vuoden 2024 alkuperäistä talousarviota pienempi, joten lainakanta pysynee vuoden 2023 tasolla, kääntyen taas nousuun vuonna 2026. Taloussuunnitelmakausien osalta investointitarpeet vuodesta 2027 eteenpäin kääntävät lainakannan kasvuun. Tilastokeskuksen väestöennusteen pohjalta arvioitu väestön väheneminen johtaa siihen, että asukaskohtainen lainamäärä jatkaa kasvuaan jyrkemmin kuin lainojen kasvu euroina.

Alla olevassa kuvassa on esitetty lainamäärän kehitys euroina peruskaupungin ja konsernin osalta (lainakanta, milj. euroa) sekä asukaskohtainen lainamäärä (eur/asukas). Konsernilainojen määrän väheneminen vuodesta 2022 vuoteen 2023 selittyi Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän lainakannan siirtyminen sote-pela-uudistuksen myötä Päijät-Hämeen hyvinvointialueelle.

Taloussuunnitelmavuosien tasapainoisuus

Kuntalain 110 §:n 3 momentin mukaan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Talousarvio 2025 on laadittu 1,25 milj. euroa alijäämäiseksi, taloussuunnitelmavuosista vuosi 2026 on 0,6 milj. euroa ja vuosi 2026 on 0,7 milj. euroa ylijäämäinen. Taloussuunnitelmakaudelta talousarvio on 71 100 euroa ylijäämäinen.

Henkilöstörakenne

Orimattilan kaupungin organisaatio jakaantuu kolmeen eri toimialaan: konserni, elinvoima sekä sivistys. Toimialat jakautuvat edelleen palvelualueisiin. Henkilöstömäärä on vuoden 2024 aikana ollut keskimäärin 570, josta vakituisia 443 henkilöä (vuonna 2023: keskimäärin 603, joista vakituisia 447). Vuonna 2025 vakituisen henkilöstömäärän arvioidaan olevan noin 420. Vuoden 2025 talousarvio sisältää viiden vakituisen henkilön lisäyksen: juristi, ICT-asiantuntija, yrityskoordinaattori ja kaksi kahvilatyöntekijää.

Orimattilan kaupungin henkilöstön keski-ikä on 48 vuotta (arvio). Kunta-alan henkilöstön keski-ikä valtakunnallisesti on 45,5 vuotta. Kunta-alalla työskentelevän henkilöstön keski-ikä on korkeampi kuin muilla työmarkkinasektoreille. (Kunta- ja hyvinvointialueuetyöntajat 2024).

Henkilöstön ikärakenne 31.10.2024 on esitetty alla olevassa taulukossa.

Ikä	Lukumäärä	%-osuus
alle 30 v.	29	5,5 %
30-34 v.	48	9,0 %
35-39 v.	53	9,9 %
40-44 v.	69	12,9 %
45-49 v.	86	16,1 %
50-54 v.	91	17,0 %
55-59 v.	79	14,8 %
60-64 v.	71	13,3 %
yli 65 v.	8	1,5 %
Yhteensä	534	100,0 %

Henkilöstön jakauma vuoden 2024 organisaatorakenteen mukaisin toimialoittain on esitetty alla olevassa taulukossa vertailtuna vastaavaan ajankohtaan vuonna 2023.

Toimiala	31.10.2023	31.10.2024
Konsernipalveluiden toimiala	88	80
Hyvinvointitoimiala	14	14
Sivistystoimiala	444	407
Kaupunkikehitys- ja tekninen toimiala	36	33
Yhteensä	582	534

Talousarvioon 2025 budjetoitu henkilöstön jakauma uuden organisaatorakenteen mukaan on esitetty alla olevassa taulukossa.

Toimiala	TA2025
Konsernipalveluiden toimiala	69
Sivistystoimiala	392
Elinvoimatoimiala	29
Yhteensä	490

5. Riskienhallinta ja sisäinen valvonta

Orimattilan kaupunkikonsernissa riskienhallintaa arvioidaan ja seurataan Targetor-ohjelmiston avulla. Ohjeistuksena noudatetaan Suomen Riskienhallintayhdistyksen Riskikompassi -portaalia (<https://riskikompassi.fi>), josta löytyy tukea organisaatioiden riskienhallinnan kehittämiseen ja järjestämiseen ISO 31000:2018 -standardin mukaisesti. Systemaattisen riskienhallinnan avulla tuetaan organisaation tavoitteiden saavuttamista ja strategian toteutumista. Riskit ja niiden hallinta liittyvät olennaisesti organisaation toiminnan johtamiseen, sillä toimintaan liittyy aina riskejä, on sitten kyse mahdollisuuksien hyödyntämisestä tai uhkien torjumisesta. Riskienhallintaa raportoidaan toisen osavuositarkastuksen yhteydessä sekä tilinpäätöksessä.

Riskit jaetaan neljään eri luokkaan:

Strategiset riskit – ”tehdään väärää valintoja tai hukataan mahdollisuuksia”.

- ovat epävarmuuksia, jotka voivat lyhyellä ja/tai pitkällä aikavälillä vaikuttaa strategisten tavoitteiden saavuttamiseen tai jopa organisaation olemassaoloon. Strategiset riskit voivat johtua esim. virheellisistä/epäonnistuneista päätöksistä, toimintamalleista, johtamisesta, valvonnasta tai hitaasta reagoinnista sisäisiin/ulkoisiin muutoksiin.
- Strategisiin riskeihin tavoitteisiin pääsemiseksi otetaan usein riskejä, joihin liittyy sekä positiivinen mahdollisuus että negatiivinen uhka. Strategisiin tavoitteisiin kohdistuvien uhkien ja mahdollisuuksien arviointi ja hallinta ovat yleensä organisaation ylimmän johdon vastuulla.

Operatiiviset riskit – ”toimimattomat prosessit, järjestelmät tai ihmiset”

- Operatiivinen riski on seuraus tapahtumasta, joka aiheutuu riittämättömistä tai toimimattomista sisäisistä prosesseista, järjestelmistä tai ihmisistä. Operatiiviset riskit ovat organisaation toimintoihin liittyviä välittömien tai välillisten vahinkojen riskejä tai vahingollisia seurauksia maineelle, jotka voivat seurata virheistä tai puutteista organisaation sisäisissä prosesseissa.

Taloudelliset riskit – ”Pääoma-, markkina- ja rahaprosessien hallinta”

- tarkoittavat organisaation vakavaraisuuteen, pääomien riittävyyteen ja rahaprosessien toimivuuteen liittyviä epävarmuuksia, joilla voi olla positiivisia tai negatiivisia vaikutuksia pääomien riittävyyteen, maksuvalmiuteen sekä kannattavuuteen. Taloudelliset riskit voivat johtua muutoksista esim. pääomien saatavuudessa ja rakenteessa, valuuttakursseissa ja koroissa.

Vahinkoriski – ”toteutuessaan vahinkoa – ennakoiminen, varautuminen ja välttäminen”

- Tarkoittaa odottamattomien ulkoisten tekijöiden aiheuttamaa uhkaa tapahtumasta, joka toteutuessaan aiheuttaa negatiivisia seurauksia.
- Riskejä analysoitaessa on huomioitava riskien seurannaisvahingot. Välilliset vaikutukset saattavat olla suuremmat kuin itse vahinko.
- Riskitekijöiden tunnistaminen ja seuraaminen auttavat hallitsemaan henkilö-, omaisuus- ja muita vahinkoriskejä sekä turvaamaan organisaation häiriöttömän toiminnan. Järjestelmällinen riskienhallintatyö tuo kustannussäästöjä vähentyneiden vahinkojen ja sujuvamman toiminnan kautta.
- Vahinkoriskien taloudellisia seuraamuksia voidaan usein siirtää ainakin osittain vakuutusyhtiölle, mutta vahingon uhka säilyy ja riskienhallintakeinot jäävät yrityksen vastuulle ja toteutettaviksi. Yritysvakuuttamisen edellytyksenä on yleensä vakuutussopimuksissa ja suojeluohjeissa määritetty vahingontorjunnan perustaso.
- Vaarat ovat erilaisia jokaisessa yrityksessä ja turvallisuus muodostuu monesta osatekijästä. Erilaisilla järjestelmillä ja ohjeilla esim. työterveys- ja turvallisuusjärjestelmillä, matkustamista koskevilla turvallisuusohjeilla, kriisitilanteita koskevilla ohjeistuksella jne. voidaan osaltaan hallita riskejä.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 9.3.2015 sisäisen valvonnan ohjeet ja hallintosäännössä on vastuutettu sisäistä valvontaa.

6. Kaupunkikonsernin vuoden 2025 taktiset tavoitteet

Konserniohje toimii tytäryritysten ohjausvälineenä, jossa määritellään kunkin toimielimen ja viranhaltijan tehtävät ja vastuut konserniohjauksessa. Valtuusto määrittelee kunkin vuoden talousarviossa emokaupungin tavoitteet sekä yhtiökohtaiset tavoitteet.

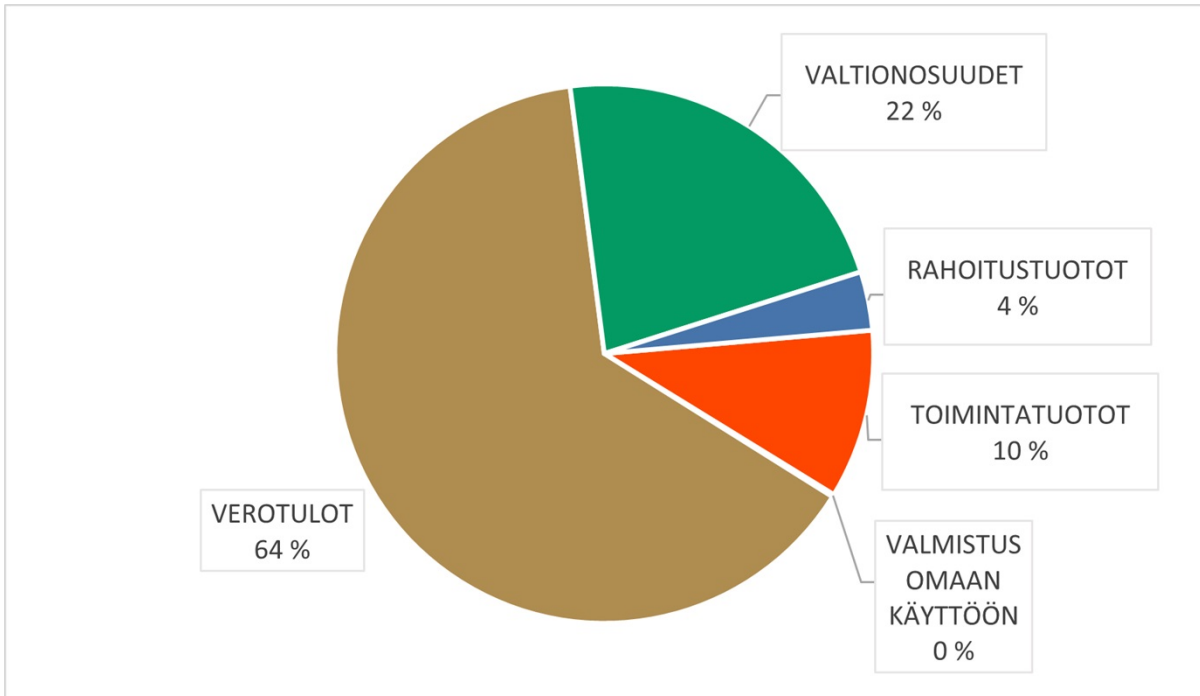
Keskeisenä toimintaperiaatteena on toimiva ja avoin yhteistyö konsernin ja tytäryhtiöiden välillä siten, että yhteistyöllä tuotetaan tärkeitä palveluita orimattilalaisille ja tuodaan lisäarvoa koko konsernille sekä kaupungin elinvoimalle. Tätä yhteistyötä toteutetaan seuraavasti:

- kaupungin ja tytäryhtiöiden resurssien yhteiskäytön tehostaminen; tehtävien avautuessa täyttömahdollisuudet konsernin sisältä
- olennaisten investointien, omistusten muutosten ja linjausten tuominen kaupunginhallitukselle hyväksyttäväksi
- yhtiökokouskutsut kaupunginhallitukselle, joka toimittaa ne kokousohjeen ja yhtiökokousedustajan nimeämisen jälkeen yhtiökokousedustajalle
- hallitusten kokouskutsut oikea-aikaisesti konserniohjauksesta vastaavalle viranhaltijalle, joka välittää tietoa edelleen tarpeellisella jakelulla
- edellä mainittujen tavoitteiden noudattamista seuraa kaupunginhallitus
- yhtiöiden hallituksen nimeämisessä otetaan huomioon yhteisön toimialan edellyttämä riittävä talouden ja liiketoiminnan asiantuntemus sekä strateginen merkittävyys, yhtiöiden hallituksen puheenjohtajalta ja varapuheenjohtajalta edellytetään tehtävään valittaessa HHJ-kurssin tai vastaavan kurssin suorittaminen tai sitoutuminen sen suorittamiseen, yhtiöiden hallituksen muille jäsenille HHJ-kurssia suositellaan

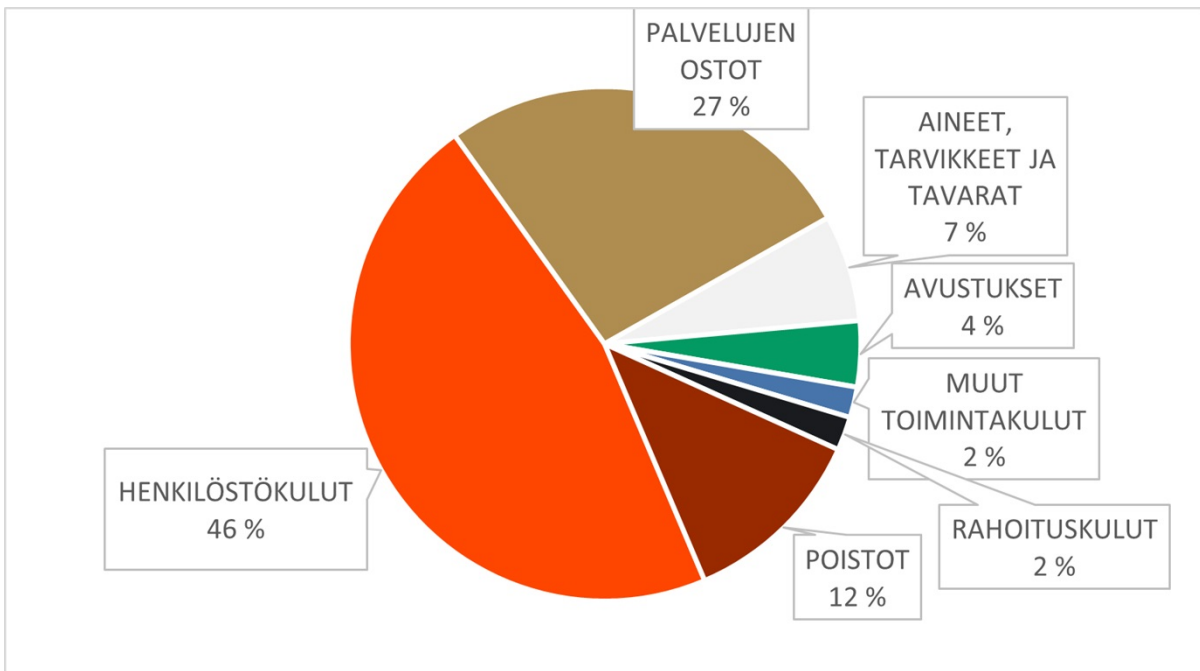
Strateginen tavoite	Taktinen tavoite	Mittari ja tavoitetaso
Henkilöstö – Orimattilan sydän	Luodaan yhdessä Orimattilaan vahva luottamuksen ja yhteisöllisyyden työskentelykulttuuri.	<p>Mittari Henkilöstön vaihtuvuus kaupunkitasolla</p> <p>Tavoitetaso Vakinaisen henkilöstönvaihtuvuus kaupunkitasolla alle 10 %.</p> <p>Mittari Henkilöstökyselyn NPS-luku työnantajan suosittelusta, työntekijöiden kokemus omasta tärkeydestä sekä organisaation tiedottamisesta kaupunkitasolla</p> <p>Tavoitetaso NPS-luku työnantajan suosittelusta + 10, Koen olevani tärkeä kaupungin työntekijänä, tulos 70 Organisaation sisäinen tiedottaminen on riittävää, tulos 70</p>
Älykkäät ja tarvetta vastaavat palvelut	Organisaatiouudistus viedään loppuun onnistuneesti ja samalla parannetaan asukkaiden palvelukokemusta.	<p>Mittari Palveluiden laadun asukaskysely on tehty</p> <p>Tavoitetaso Tehdään palveluiden laadun asukaskysely</p>

7. Käyttötalous

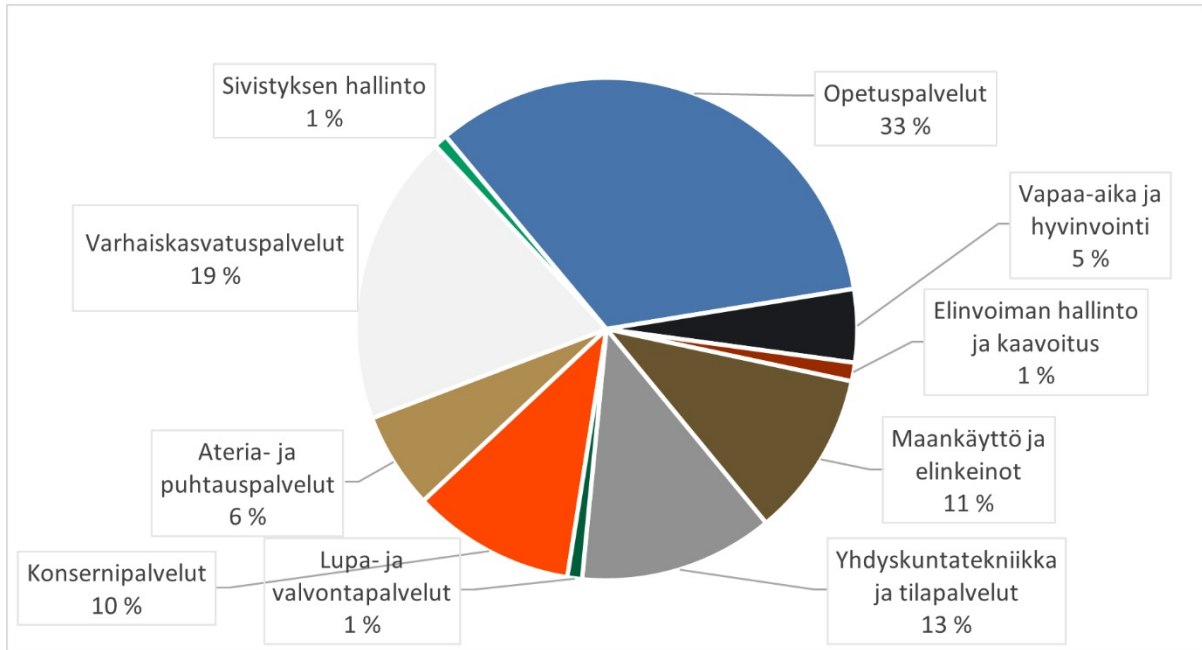
Käyttötalouden tulot koostuvat ulkoisista toimintatuotoista, sisäisistä tuloista, valmistuksesta omaan käyttöön, verotuloista, valtionosuuksista ja rahoitustuotoista. Ulkoiset toimintatuotot jakautuvat myyntituloihin, maksutuloihin, tukiin ja avustuksiin, sekä muihin toimintatuottoihin. Alla olevassa kuvassa on esitetty tuloryhmien suhde toisiinsa ilman sisäisiä tuloja.

Käyttötalouden menot koostuvat ulkoisista toimintakuluista, sisäisistä menoista, rahoituskuluista ja poistoista. Ulkoiset toimintakulut jakautuvat henkilöstökuluihin, palveluiden ostoihin, aineisiin, tarvikkeisiin ja tavariin, avustuksiin sekä muihin kuluihin. Alla olevassa kuvassa on esitetty menoryhmien suhde toisiinsa ilman sisäisiä menoja.

Alla olevassa kuvassa on esitetty tulosalueiden toimintamenojen ilman sisäisiä menoja suhde toisiinsa.

8. Tuloslaskelma

	TP 2023	MTA 2024	TAE 2025	TS 2026	TS 2027
TOIMINTATUOTOT	21 404 876	23 360 363	24 196 700	24 196 900	24 196 900
MYyntITUOTOT	8 061 271	9 185 050	7 442 700	7 442 700	7 442 700
MAKSUTUOTOT	832 418	832 600	785 200	785 200	785 200
TUET JA AVUSTUKSET	1 597 154	1 244 000	661 100	661 300	661 300
MUUT TOIMINTATUOTOT	10 914 033	12 098 713	15 307 700	15 307 700	15 307 700
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	0	117 370	80 000	80 000	80 000
TOIMINTAKULUT	-62 491 169	-64 799 872	-67 479 600	-68 084 000	-68 741 800
HENKILÖSTÖKULUT	-27 676 754	-27 863 040	-26 411 730	-26 462 700	-26 844 300
PALKAT JA PALKKIOT	-22 183 509	-22 296 600	-21 329 160	-21 355 700	-21 660 400
HENKILÖSIVUKULUT	-5 493 245	-5 566 440	-5 082 570	-5 107 000	-5 183 900
ELÄKEKULUT	-4 670 509	-4 921 680	-4 528 910	-4 553 500	-4 622 900
MUUT HENKILÖSIVUKULUT	-822 736	-644 760	-553 660	-553 500	-561 000
PALVELUJEN OSTOT	-17 140 680	-17 712 110	-20 459 810	-20 873 000	-21 010 000
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	-4 165 974	-4 469 281	-3 817 380	-3 894 000	-3 969 600
AVUSTUKSET	-2 356 407	-2 419 360	-2 355 720	-2 398 100	-2 440 400
MUUT TOIMINTAKULUT	-11 151 353	-12 336 081	-14 434 960	-14 456 200	-14 477 500
TOIMINTAKATE	-41 086 292	-41 322 139	-43 202 900	-43 807 100	-44 464 900
VEROTULOT	35 563 696	33 760 000	35 500 000	38 573 000	39 682 000
VALTIONOSUJEDET	13 607 596	11 451 500	12 261 000	11 861 000	12 061 000
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	439 893	1 372 500	742 000	685 000	164 000
KORKOTUOTOT	663 188	420 000	395 000	392 000	417 000
MUUT RAHOITUSTUOTOT	726 945	2 100 000	1 555 000	1 635 000	1 730 000
KORKOKULUT	-928 290	-1 145 000	-1 205 000	-1 339 000	-1 980 000
MUUT RAHOITUSKULUT	-21 950	-2 500	-3 000	-3 000	-3 000
VUOSIKATE	8 524 893	5 261 861	5 300 100	7 311 900	7 442 100
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-8 375 096	-6 760 000	-6 745 000	-6 907 000	-6 931 000
TILIKAUDEN TULOS	149 797	-1 498 139	-1 444 900	404 900	511 100
POISTOERON MUUTOS	103 208	150 000	200 000	200 000	200 000
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	253 005	-1 348 139	-1 244 900	604 900	711 100

9. Vuoden 2025 talousarvion määrärahat

TALOUSARVION SITOVUUS JA SEURANTA

Toimialojen (konsernitoimiala, sivistystoimiala ja elinvoimatoimiala) toimintakatteet sekä henkilöstökulut yhteensä ovat valtuuston nähden sitovia. Toimialojen talousarviossa esittämien sitovien tavoitteiden muuttamisesta päättää valtuusto. Määräraha osoitetaan vain niiden tehtävän suorittamisesta aiheutuvien menojen kattamiseen, joihin toimiala voi vaikuttaa. Näin ollen ns. vyörytys- ja muut laskennalliset erät eivät sisälly määrärahalla katettaviin menoihin. Sellainen sisäinen meno, joka perustuu sopimusperusteiseen suoritekohtaiseen hinnoitteluun ja laskutukseen, sisältyy toimialan määrärahaan.

Verotulot, valtionosuudet, rahoitustuotot ja -kulut yhteensä sekä pitkäaikaisten lainojen lisäys että lyhytaikaisten lainojen muutos ovat kaupunkitasolla valtuustoon nähden sitovia.

Investointiohjelman investointimenot ovat toimialoittain investointiryhmittäin valtuustoon nähden sitovia.

Avoimiksi tulevia virkoja ja työsuhteita ei saa täyttää ilman täyttölupaa. Aina kun virka- tai työsuhde tulee avoimeksi, tulee ko. työtehtävän uudelleen järjestelyn mahdollisuudet ilman uuden henkilön palkkaamista selvittää. Tällöin otetaan huomioon kuntien välinen yhteistyö, seudulliset ratkaisut ja ostopalvelut. Täyttöluvasta päätöstä tehdessä on toimialajohtajan selvittää em. asiat.

Toimialojen tulee raportoida kaupunginhallitukselle ja –valtuustolle toiminnastaan ja taloudestaan huhtikuun ja elokuun lopun tilanteissa. Osavuosisikatsaukset julkaistaan kaupungin kotisivuilla. Tämän lisäksi kaupunginhallitus seuraa kaupungin talouden ja toiminnan toteutumista kuukausittain. Tytäryhteisöjen raportointiohjeet ovat konserniohjeessa. Kaupungin yhteisö- ja yhtymäkokouksiin ja –valtuustoihin sekä tytäryhtiöiden hallituksiin nimeämien edustajien tulee luottamustoimessaan noudattaa kaupunginhallituksen tai ao. valiokunnan antamia ohjeita.

Sitovat määrärahat		TAE 2025
Käyttötalous		
Konsernitoimiala	Toimintakate	-3 347 300
Konsernitoimiala	Henkilöstökulut	-4 354 410
Sivistystoimiala	Toimintakate	-42 974 700
Sivistystoimiala	Henkilöstökulut	-20 043 040
Elinvoimatoimiala	Toimintakate	3 119 100
Elinvoimatoimiala	Henkilöstökulut	-2 014 280
Investoinnit		
Maa- ja vesialueet	Investointimenot	1 000 000
Talonrakentaminen	Investointimenot	1 120 000
Kiinteät rakenteet ja laitteet		
Sivistystoimiala	Investointimenot	130 000
Elinvoimatoimiala	Investointimenot	2 060 000
Irtain omaisuus		
Sivistystoimiala	Investointimenot	250 000
Rahoituserät		
Verotulot	Yhteensä	35 500 000
Valtionosuudet	Yhteensä	12 261 000
Rahoitustuotot ja -kulut	Yhteensä	742 000
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	Yhteensä	11 700 000

10. Konsernitoimiala

Vastuhenkilöt:

Kaupunginjohtaja
Hallintojohtaja
Juristi
Taluspäällikkö
Henkilöstöpäällikkö
Ateria- ja puhtauspalvelupäällikkö

Toiminnan kuvaus

Kuntalain 38 §:n perusteella kaupunginhallitus johtaa kunnan toimintaa, hallintoa ja taloutta. Kuntalain 39 §:ssä todetaan, että kunnanhallituksen tulee vastata kunnan hallinnosta ja taloudenhoidosta, valtuuston päätösten valmistelusta, täytäntöönpanosta ja laillisuuden valvonnasta, valvoa kunnan etua, edustaa kuntaa ja käyttää sen puhevaltaa sekä edustaa kuntaa työnantajana. Kunnanhallitus vastaa kunnan toiminnan yhteensovittamisesta, omistajaohjauksesta sekä kunnan sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä. Konsernitoimialalla sisältää seuraavat palvelualueet: konsernipalvelut sekä ateria- ja puhtauspalvelut. Konsernipalvelut sisältää päätöksenteon ja hallintopalvelut, eli konsernihallinnon-, hallinto-, talous-, henkilöstö- ja ict-palvelut sekä työsuojelun, yhteistoiminnan, varautumisen, markkinoinnin ja viestinnän palvelut.

Hallintopalveluiden tehtävänä on huolehtia kaupunkitasoisesta ohjauksesta hallinnon, taloushallinnon, henkilöstöhallinnon, ict-, hankita- ja viestintäpalveluiden osalta. Vastuu edellä mainittujen palveluiden operatiivisesta toiminnasta säilyy toimialoilla. Hallintopalveluissa kehitetään sisäisiä ja ulkoisia hallinnonpalveluita sekä mahdollistetaan sujuva päätöksenteko. Sähköisten palveluiden kehittäminen jatkuu toimialalla. Digitaalisten palveluiden kehittäminen on pitkäjänteistä työtä ja palveluiden kehittäminen sähköiseen muotoon tulee jatkossakin olla hallintopalveluiden toiminnan keskiössä.

Ateria- ja puhtauspalvelut tuottavat kaupungille laadukkaita ja maistuvia koulu- ja päiväkotiaiterioita, sekä huolehtivat kohteiden puhtaudesta. Uuden organisaation mukaisten palveluverkkoratkaisujen myötä toimintaa kehitetään ja sopeutetaan uuteen tilanteeseen. Robotiikan käyttökokemuksia tilojen ylläpidossa kerätään ja palvelua kehitetään entisestään.

Toimialajohtajana on hallintojohtaja.

TOIMINNAN MUUTOKSET VUONNA 2025 JA PERUSTELUT MUUTOKSILLE

Yhteistoimintamenettelyn tulokset kohdistuivat konsernipalveluiden toimintoihin merkittävästi. Vuoden 2025 aikana uusi organisaatio ja toimintatavat sopeutetaan sujuvaan palvelutuotantoon. Toimintatapamuutokset osaltaan toteuttava kaupunkistrategiaa ja toteuttavat valtuuston talouden tasapainottamisen toimenpiteitä.

Vuonna 2024 suurin kaupungin viestinnän ja markkinoinnin projekti oli uusien kotisivujen tekeminen. Keväällä 2024 avattu sivusto on moderni kuntasivusto, joka vastaa viestinnän ja markkinoinnin tarpeisiin entistä sivustoa paremmin. Vuodesta 2022 lähtien tehtyjen viestinnän ja markkinoinnin kehittämistoimenpiteiden ansiosta nyt on päästy tilanteeseen, jossa vuodesta 2025 alkaen perusasiat ovat kunnossa ja tulevina vuosina voidaan keskittyä paremmin siihen, että kaupungin viestintää ja markkinointia saadaan kohdistettua halutuille kohderyhmille halutuilla viesteillä. Vuonna 2025 suunnitelmassa on toteuttaa mielikuvamarkkinointia ja tehdä Orimattilasta tunnetumpi esim. pääkaupunkiseudulla.

Vuonna 2025 järjestetään kunta- ja aluevaalit yhtäaikaaisesti. Uusi valtuusto aloittaa toimintansa 1.6.2025 alkaen. Valtuustokauden vaihtuminen otetaan huomioon konsernitoimialalla ja valmistaudutaan uusien valtuutettujen perehdyttämiseen mm. koulutuksin. Sisäisen tarkastelun tuloksena on todettu, että tietyt valtuuston päätäntävällässä olevat ohjausasiakirjat tulee ajantasaistaa ja hallintopalvelut tuovat päivitettyt asiakirjat päätöksentekoon vuoden 2025 aikana. Päätöksentekoa kehitetään sähköisten kokouskäytäntöjen edistämällä. Tavoitteena on, että talousarviovuoden 2025 aikana sähköiset kokouskäytännöt ovat käytössä kaupunkitasoisesti. Lisäksi tarkastellaan sähköisen päätöksentekomenettelyn mahdollistamista ennen varsinaista kokousta kokousjärjestelmässä.

Oppilaitosyhteistyön mahdollisuuksille ollaan avoimia ja oppilaitosyhteistyötä kehitetään huomioiden palvelualueiden tarpeet ja resurssit.

Säästötoimenpiteet vaativat toiminnan uudelleen järjestelyjä, riskien tunnistamista sekä ymmärrystä mahdollisesta palvelun laadun heikkenemisestä. Suunnitelmauosien järkevällä henkilöstösuunnittelulla (mm. eläköitymiset ja määräaikaisuuksien päättymisen huomioiminen) hallittu henkilöstömenojen lasku voitaneen saavuttaa, mutta vaatii palveluverkkoratkaisuja.

Uusiksi tehtäviksi konsernitoimialalle esitetään juristin virkaa sekä ict-asiantuntijan tehtävää.

Suunnitteluvuodet 2026–2027; keskeiset toiminnan linjaukset ja muutokset kehittämissuunnitelman mukaisesti

Talouden tasapainon saavuttaminen edellyttää jatkuvaa palveluverkon ja palveluiden mitoittamista kuntalaisten tarpeiden sekä tulevan tulo-rahoituksen välillä. Valtuusto on päättänyt 27.11.2023 § 81 talouden tasapainottamisesta sekä siitä, että talouden tasapainottamisen toimenpiteet jaksotetaan vuosille 2024–2026 siten, että kaupungin talous on tasapainossa vuoden 2026 tilinpäätöksessä. Tämän vuoksi investointitaso tulee asettaa sellaiseksi, johon kaupungilla on varaa ja eri investointihankkeet on priorisoitava keskenään.

Hallintopalvelut varautuvat suunnitelmavuosina kehittämään henkilöstöhallinnon järjestelmiään sekä kaupungin palkkausjärjestelmää.

Tuloarviot ja määrärahat

Konsernihallinnon toimiala	TP 2023	MTA 2024	TAE 2025	TS 2026	TS 2027
TOIMINTATUOTOT	3 509 846	3 763 660	5 481 400	5 481 400	5 481 400
MYYNTITUOTOT	3 207 987	3 254 660	5 258 900	5 258 900	5 258 900
TUET JA AVUSTUKSET	259 004	119 000	122 500	122 500	122 500
MUUT TOIMINTATUOTOT	42 854	390 000	100 000	100 000	100 000
TOIMINTAKULUT	-8 296 280	-8 577 402	-8 828 700	-9 135 200	-9 159 500
HENKILÖSTÖKULUT	-4 043 089	-4 184 740	-4 354 410	-4 445 400	-4 534 300
PALKAT JA PALKKIOT	-2 596 248	-2 779 640	-2 944 650	-3 003 400	-3 063 500
HENKILÖSIVUKULUT	-1 446 842	-1 405 100	-1 409 760	-1 442 000	-1 470 800
ELÄKEKULUT	-1 286 303	-1 330 800	-1 340 310	-1 371 200	-1 398 700
MUUT HENKILÖSIVUKULUT	-160 538	-74 300	-69 450	-70 800	-72 100
PALVELUJEN OSTOT	-2 786 874	-2 775 509	-2 823 400	-3 020 200	-2 936 800
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	-800 683	-860 210	-865 690	-882 800	-900 000
AVUSTUKSET	-2 046	-11 000	-65 000	-65 000	-65 000
MUUT TOIMINTAKULUT	-663 588	-745 943	-720 200	-721 800	-723 400
TOIMINTAKATE	-4 786 435	-4 813 742	-3 347 300	-3 653 800	-3 678 100

Palvelualuekohtaiset määrärahat

100 KONSERNIPALVELUT	TP 2023	MTA 2024	TAE 2025	Muutos-%
Tuloarviot ja määrärahat				
Toimintatulot	276 436	545 000	2 319 000	325,5 %
Toimintamenot	-4 753 494	-4 959 506	-5 343 610	7,7 %
Toimintakate (Netto)	-4 477 058	-4 414 506	-3 024 610	-31,5 %

160 ATERIA- JA PUHTAUSPALVELUT	TP 2023	MTA 2024	TAE 2025	Muutos-%
Tuloarviot ja määrärahat				
Toimintatulot	3 233 410	3 218 660	3 162 400	-1,7 %
Toimintamenot	-3 471 751	-3 617 896	-3 485 090	-3,7 %
Toimintakate (Netto)	-238 341	-399 236	-322 690	-19,2 %

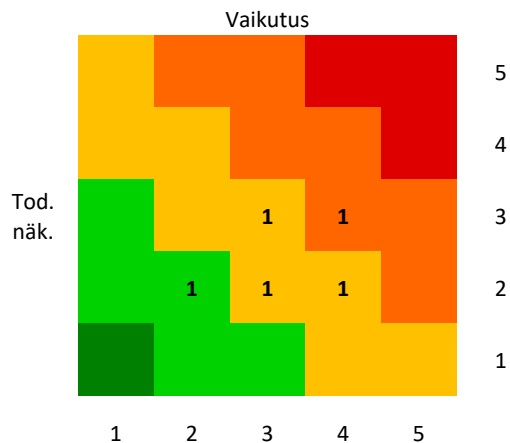
Taktiset tavoitteet

Strateginen tavoite	Taktinen tavoite	Mittari ja tavoitetaso
Henkilöstö – Orimattilan sydän	Luodaan yhdessä Orimattilaan vahva luottamuksen ja yhteisöllisyyden työskentelykulttuuri.	<p>Mittari Henkilöstön vaihtuvuus toimialatasolla</p> <p>Tavoitetaso Vakinaisen henkilöstönvaihtuvuus alle 10 %.</p> <p>Mittari Henkilöstökyselyn NPS-luku työnantajan suosittelusta, työntekijöiden kokemus omasta tärkeydestä sekä organisaation tiedottamisesta toimialatasolla</p> <p>Tavoitetaso NPS-luku työnantajan suosittelusta+ 10, Koen olevani tärkeä kaupungin työntekijänä 70 Organisaation sisäinen tiedottaminen on riittävää 70</p>
Elämän ja yrittämisen yhteistyöalusta	Digitaalisten palveluiden kehittäminen sisäisissä ja ulkoisissa palveluissa.	<p>Mittari Sosiaalisen median seuraajat, verkkosivujen kävijät</p> <p>Tavoitetaso Sosiaalisen median seuraajia 7 000 (lokakuussa 2024: 6 695 seuraajaa) Verkkosivuilla keskimäärin 18 000 käyntiä/kk (vuonna 2024: 17 640 käyntiä/kk)</p> <p>Mittari Ennakkovaikutusten arviointi on otettu osaksi päätöksentekoa (yritysvaikutusten arviointi)</p> <p>Tavoitetaso Ennakkovaikutusten arviointi on osa päätöksentekoa (yritysvaikutusten arviointi)</p>

Suoritteet ja tunnusluvut

Suorite, tunnusluku	TP 2023	TA 2024	TA 2025
Kaupunginhallitus Kokousten lukumäärä	23	24	24
Käsiteltyjen asioiden lukumäärä	417	500	450
Ruokapalveluiden ateriamäärä (2023 tunnusluna pelkästään lounaat)	541 000 suoritetta 375 000 koululounasta, päiväkotilounaita 117 000 ja henkilökuntaruokailuja 48 600. Lisäksi aamupaloja, välipaloja, päivällistä ja iltapaloja.	570 000	509 700

Riskienhallinta

Riskiluokka	Riski	Riskiarvo	Hallintatoimenpiteet	Tila
Strateginen riski	Tietoliikenteeseen ja ICT-infraan kohdistuvat uhat	Tod. näk.: 3 Vaikutus: 4 12	Varautumissuunnitelman päivittäminen ja varautumisharjoitus.	Riskiarvo nousut
Toiminnallinen riski	Rekrytoinnin haasteet	Tod. näk.: 3 Vaikutus: 3 9	Työnantajakuvan kehittäminen	Riskiarvo laskenut
Taloudellinen riski	Investointitason hallinnassa epäonnistuminen ja korkojen huomattava nousu	Tod. näk.: 2 Vaikutus: 4 8	Investointitaso määritetään poistojen kautta siten, että vuosikate riittää poistoihin.	Riskiarvo pysynyt ennallaan
Toiminnallinen riski	Prosessien toimimattomuus	Tod. näk.: 2 Vaikutus: 3 6	Sisäinen viestintä, yhteiset ohjeistukset, yhteistyön kehittäminen	Riskiarvo laskenut
Strateginen riski	Työkykyjohtamisen toimintamallien kehittämisessä epäonnistuminen	Tod. näk.: 2 Vaikutus: 2 4	Työterveyshuollon palveluntuottajan yhteistyön kehittäminen.	Riskiarvo laskenut

11. Sivistystoimiala

Vastuhenkilöt

Sivistysjohtaja
Opetuspäällikkö
Varhaiskasvatuspäällikkö
Vapaa-aika- ja hyvinvointipäällikkö

Toiminnan kuvaus

Sivistystoimialaan kuuluvat varhaiskasvatuspalvelut, opetuspalvelut sekä vapaa-aika- ja hyvinvointipalvelut. Vapaa-aika- ja hyvinvointipalvelut koostuvat kirjasto- ja museopalveluista, nuoriso- ja liikuntapalveluista sekä hyvinvointi-, osallisuus- ja tapahtumapalveluista. Sivistystoimiala vastaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä.

Sivistystoimiala keskittyy omassa palvelutuotannossa lakisääteisten palvelujen järjestämiseen sekä toimii yksityisten ja kolmannen sektorin palvelutuottajien kumppanina. Palvelut tuotetaan lähialueilla tai keskitetysti. Omaa palvelutuotantoa täydennetään tarvittaessa yksityisillä ostopalveluilla.

TOIMINNAN MUUTOKSET VUONNA 2025 JA PERUSTELUT MUUTOKSILLE

Sivistystoimiala

Orimattilan kaupungin organisaatiouudistus muuttaa sivistystoimialaa vuoden 2025 alusta lukien, jolloin hyvinvointitoimiala sulautuu osaksi sivistystoimialaa. Uuden organisaatorakenteen mukaisesti sivistystoimialalla on kolme palvelualueita: varhaiskasvatuspalvelut, opetuspalvelut sekä vapaa-aika- ja hyvinvointipalvelut.

Vanhan organisaatorakenteen palvelualueista toimintaa jatkavat varhaiskasvatuspalvelut ja opetuspalvelut. Sen sijaan nuorisopalvelut sekä kirjasto-, kulttuuri- ja museopalvelut liitetään osaksi uutta vapaa-aika- ja hyvinvointipalveluiden palvelualueita. Vapaa-aika ja hyvinvointipalveluihin kuuluu kolme tiimikokonaisuutta: liikunta- ja nuorisopalvelut, kirjasto- ja museopalvelut sekä hyvinvointi-, osallisuus- ja tapahtumapalvelut.

Sivistystoimialan taktiseksi tavoitteeksi vuodelle 2025 on valittu lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen. Tavoite kattaa kaikki sivistystoimialan palvelualueet. Vaikka hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen koskee laajasti eri viiteryhmiä, kehittämiskohteissa joudutaan tekemään valintoja, jotta rajalliset resurssit voidaan kohdentaa tehokkaasti.

Sivistystoimiala joutuu vastaamaan merkittävään haasteeseen talousarvion 2025 laadinnassa. Sivistystoimialan toimintatuotot ovat sisäiset ja ulkoiset erät huomioiden yhteensä n. 2,6 milj. euroa, ja ne vähenevät vuoden 2024 alkuperäiseen talousarvioon verrattuna n. 878 000 euroa. Myyntituotot vähenevät n. 365 000 euroa, josta Myrskylän menetettyjen kotikuntakorvausten osuus on n. 223 000 euroa. Tuet ja avustukset vähenevät n. 426 000 euroa ja maksutuotot n. 84 000 euroa.

Sivistystoimialan toimintakulut ovat sisäiset ja ulkoiset erät huomioiden yhteensä n. 45,6 milj. euroa, ja ne kasvavat n. 4 milj. euroa verrattuna vuoden 2024 alkuperäiseen talousarvioon. Ilman sisäisiä eriä sivistystoimialan toimintakulut ovat n. 28,3 milj. euroa, ja ne vähenevät n. 1 milj. euroa vuoden 2024 alkuperäiseen talousarvioon verrattuna. Toimialan henkilöstökulut ovat n. 20 milj. euroa, ja ne vähenevät n. 932 000 euroa vuoden 2024 alkuperäiseen talousarvioon verrattuna ja n. 597 000 euroa vuoden 2024 muutettuun talousarvioon verrattuna. Sivistystoimialan toimintakate on sisäiset ja ulkoiset erät huomioiden n. 43 milj. euroa.

Varhaiskasvatuspalvelut

Varhaiskasvatuspalveluiden toimintatuotot ovat sisäiset ja ulkoiset erät huomioiden n. 339 000 euroa, ja ne vähenevät n. 241 000 euroa verrattuna vuoden 2024 alkuperäiseen talousarvioon. Varhaiskasvatusmaksuista kertyvä tulo ja myönnettävät valtionavustukset ovat alentuneet. Tuottojen budjetointia on myös tarkistettu realistisemmaksi.

Varhaiskasvatuspalveluiden toimintakulut ovat sisäiset ja ulkoiset erät huomioiden n. 11,4 milj. euroa, ja ne vähenevät n. 74 000 euroa verrattuna vuoden 2024 alkuperäiseen talousarvioon. Ilman sisäisiä eriä toimintakulut ovat n. 9,2 milj. euroa, ja ne vähenevät n. 248 000 euroa verrattuna vuoden 2024 alkuperäiseen talousarvioon.

Henkilöstökuluja budjetoidaan n. 318 000 euroa vähemmän kuin vuoden 2024 alkuperäisessä talousarviossa olettaen, että kunnalliseen varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrä tai tuen tarpeet eivät oleellisesti nouse vuoden aikana. Varhaiskasvatuksen mitoituksista säädetään valtioneuvoston asetuksessa 753/2018 §1 ja lapsen rakenteellisesta tuesta varhaiskasvatuslaissa 540/2018 §35. Henkilöstömäärän arvioidaan supistuvan elokuusta alkaen 10 henkilöllä verrattuna edelliseen vuoteen, edelleen edellä mainittu huomioiden. Vähennykset sisältävät palveluverkon tiivistymisen vaikutukset (Kuivanto 5) määräaikaisten kiertävien lastenhoitajien työsuhteiden päättymisen (2), perhepäivähoitajan eläköitymisen (1) sekä vähennyksen tuen lastenhoitajan resurssiin (2). Lisäksi varhaiskasvatuksen palveluohjaajan viran täyttöä ei toteuteta vielä vuonna 2025.

Mitoitus on varmistettava myös henkilöstön poissaolotilanteissa, kun samalla päiväkotien aukiolo pyritään pitämään mahdollisimman laajana. Laajassa, useiden erittäin pienten ja etäällä toisistaan sijaitsevien päiväkotien, palveluverkossa poissaolotilanteiden vaikutukset ja aukiolovaateet kertautuvat. Varhaiskasvatuksessa on systemaattisesti valmistauduttu henkilöstörakenteen muutokseen 2030 tukemalla sosionomin tutkintokoulutusta suorittavaa vakinaista henkilökuntaa (4). Myös vapautuvia tehtäviä on pienin askelin muutettu varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäviksi. Tämä myös kasvattaa henkilöstökuluja korkeakoulutetun henkilöstön osuuden kasvaessa. Varhaiskasvatuksen opettajien riittämättömyys hankaloittaa edelleen laissa asetettujen pedagogisten tavoitteiden saavuttamista ja kuormittaa muuta henkilöstöä. Tilanne ei ole parantunut viime vuosina. Henkilöstöä on kuitenkin ilahduttavasti hakeutunut seudullisiin hakukelpoisuuden tuottaviin kasvatustieteen opintoihin sekä yliopistolliseen varhaiskasvatuksen opettajan muuntokoulutukseen (4). Varhaiskasvatuspalvelut tukee myös näitä opintoja. Sijaiskuluja on budjetoitu kaikista edellä mainituista syistä noin 23 000 euroa enemmän.

Varhaiskasvatuksen palveluverkko nojaa merkittävässä määrin laadukkaaseen ja kokonaiskapasiteetiltaan kysyntään vastaaviin yksityisiin päiväkoteihin. Palveluiden ostoja on budjetoitu kokonaisuudessaan n. 145 000 euroa enemmän kuin vuoden 2024 alkuperäisessä talousarviossa. Budjetissa varaudutaan Kuivannon alueen varhaiskasvatuksen järjestämisedellytyksiin elokuusta alkaen korottamalla palvelusetelin perushinnan enimmäisarvoa ja tarkistamalla lapsen tuen palvelusetelikerrointa. Yksityisen perhepäivähoidon osuutta pyritään mahdollisuuksien mukaan hieman kasvattamaan, jotta lähipalvelutarjonta olisi mahdollisimman kattavaa ja huoltajien olisi, niin halutessaan taloudellisesti mahdollista valita lapselleen yksityinen perhepäivähoitaja. Talousarviossa avustuskuluja on tarkistettu 95 000 euroa alhaisemmaksi kuin vuoden 2024 alkuperäisessä talousarviossa. Sen arvioidaan kuitenkin riittävän yksityisen hoidon tukeen tarvittaviin kuntalisätarkistuksiin. Tulevina talousvuosina varhaiskasvatuksen käytössä oleviin tietoteknisiin järjestelmiin (tiedolla johtaminen, asiakasjärjestelmä ja työvuorosuunnittelu) on saatava toiminnallisia parannuksia ja niitä varten myös budjetoitua kuluja.

Aineet, tarvikkeet ja tavarat kuluja on alennettu n. 15 000 euroa verrattuna edelliseen vuoteen. Kuluvien tarvikkeiden, kuten leikkivälineiden hankkimista joudutaan harkitsemaan tarkkaan, eikä näin voida jatkaa enää monta vuotta. Kun hankintoja viivästytetään, muodostuu tulevaisuuteen yhä suurempi hankintapaine. Tulevina talousvuosina kuluja onkin varauduttava lisäämään välineiden ja kaluston päivittämiseksi sekä parantamiseksi. Muissa toimintakuluissa menot ovat n. 35 000 euroa korkeammat johtuen varhaiskasvatuksen hallinnon ja konsultoitujen erityisopettajien työtilan ulkoisesta vuokrasta.

Opetuspalvelut

Opetuspalvelujen sisäiset ja ulkoiset toimintatuotot ovat yhteensä n. 1,5 milj. euroa, ja ne vähenevät vuoden 2024 alkuperäiseen talousarvioon verrattuna n. 617 000 euroa.

Sisäiset ja ulkoiset toimintakulut ovat yhteensä n. 25,3 milj. euroa, ja ne kasvavat n. 1,7 milj. euroa verrattuna vuoden 2024 alkuperäiseen talousarvioon. Ilman sisäisiä eriä toimintakulut ovat n. 16,4 milj. euroa, ja ne vähenevät n. 888 000 euroa verrattuna vuoden 2024 alkuperäiseen talousarvioon. Henkilöstökulut ovat n. 12,4 milj. euroa, ja ne vähenevät n. 631 000 euroa verrattuna vuoden 2024 alkuperäiseen talousarvioon. Sivistysvaliokunnan talousarvioesityksen jälkeen opetuspalveluiden henkilöstökuluihin on lisätty sijaisten palkkavarauksia 125 000 euroa ja sivukulut, koska sijaisten palkat jäivät talousarvioesityksen valmistelussa huomioimatta. Opetuspalveluiden toimintakate on sisäiset ja ulkoiset erät huomioiden n. 23,8 milj. euroa, ja se on n. 2,4 milj. euroa suurempi kuin vuoden 2024 alkuperäisessä talousarviossa.

Talousarviossa on huomioitu talouden tasapainottamisohjelman mukaisesti Kuivannon koulun lakkauttaminen, tietokonehankinnoista luopuminen, Luhtikylän ja Järvikunnan iltapäivätoiminnan päättymisen, tuntikehysleikkaus ja oppimateriaalien kertaluontoinen säästö. Näillä toimenpiteillä on tavoiteltu 370 000 euron säästöä vuoden 2025 talousarviossa.

Orimattilan yhteiskoulun uudisrakennus otettiin käyttöön lukuvuoden alkaessa elokuussa 2024. Koska suuri osa kalusto- ja tekniikkahankinnoista tehdään investointien sijaan leasing-rahoituksella, sillä on suuri vaikutus koulun käyttötalouteen. Väistötilakonttien vuokratulot ovat poistuneet elokuusta 2024 alkaen.

Orimattilan yhteiskouluun perustetaan 1.1.2025 alkaen yksi uusi vaativan erityisen tuen pienryhmä vastaamaan uusista sijaishuollon yksiköistä aiheutuvaa kriittistä lisätarvetta (kustannusvaikutus 100 000 euroa).

Koulujen ICT-kulut lisääntyvät yleisen hintatason nousun myötä. Opettajien tietokoneet hankitaan tästä vuodesta eteenpäin etähallittavina leasing-laitteina, mikä lisää portaittain ICT-laitteista aiheutuvia vuokratuloja.

Kuivannon koululle ei varata enää toimintavaroja 1.8.2025 alkaen. Järvikunnan koulu lakkautetaan kevätlukukauden 2026 jälkeen, ja kouluverkkoa tarkastellaan jatkossakin kriittisesti (Palveluverkon Roadmap 2024-2029, kaupunginvaltuusto 6.5.2024).

Orimattilan yhteiskoulu, Erkko-lukion ja Jokivarren koulun yhteistyötä tehostetaan hallinnollisella yhdistämisellä 2024 alkaen. Uuden koulukokonaisuuden johtamisjärjestelmää kehitetään edelleen vuoden 2025 aikana.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen ryhmistä vuonna 2025 säilyy kaksi alakouluryhmää (Jokivarren koulu) ja yksi yläkouluryhmä (yhteiskoulu), jotta mahdollisimman monelle Orimattilaan muuttaville maahanmuuttajaperheiden lapsille mahdollistetaan koulunkäynti.

Koulujen Erasmus-toiminnoissa keskitytään oppilasliikkuvuuksien järjestämiseen ja sijaispalkkiot pyritään järjestämään OTO-menettyllä. Oppimateriaalien ja koulutarvikkeiden määrärahoihin on tehty 100 000 euron kertaluontoinen säästö vuodelle 2025. Vähennys tehtiin oppilaskohtaista määrärahaa vähentämällä tasapuolisesti kaikkien koulujen osalta.

Koulukuljetukset kilpailutetaan kokonaisuudessaan keväällä 2025 edellisen sopimuskauden päättyessä. Yleisen hintatason kasvun takia kuljetuskustannuksiin on tehty 10 % korotus syys-joulukuulle 2025. Talousarviossa varaudutaan myös Kuivannon alueen oppilaiden kasvaviin koulukuljetuskuluihin.

Vapaa-aika ja hyvinvointipalvelut

Vapaa-aika- ja hyvinvointipalveluiden talousarviota on käsitelty vanhan organisaatorakenteen mukaisesti erikseen sivistysvaliokunnassa ja hyvinvointivaliokunnassa. Uuden palvelualueen sisäiset ja ulkoiset toimintatuotot ovat yhteensä n. 700 000 euroa, ja ne vähenevät n. 12 000 euroa verrattuna vuoden 2024 alkuperäiseen talousarvioon. Myyntituotot kasvavat n. 27 000 euroa, kun taas tuet ja avustukset vähenevät n. 48 000 euroa.

Vapaa-aika- ja hyvinvointipalveluiden sisäiset ja ulkoiset toimintakulut sisäiset ja ulkoiset erät huomioiden ovat yhteensä n. 6,7 milj. euroa, ja ne kasvavat n. 656 000 euroa verrattuna vuoden 2024 muutettuun talousarvioon. Ilman sisäisiä eriä toimintakulut ovat n. 2,3 milj. euroa, ja ne kasvavat n. 47 000 euroa verrattuna vuoden 2024 alkuperäiseen talousarvioon.

Palvelualueen henkilöstökulut ovat n. 1,4 milj. euroa, eivätkä ne poikkea vuoden 2024 alkuperäiseen talousarvioon verrattuna. Vuoden 2024 talousarviosta on puuttunut virkavapaalla olleen työntekijän palkkavarauksen lisäksi henkilöstökuluihin sisältyvä palkkavarauksen, joka oikaistaan tilinpäätöksessä perintövaroihin.

Aineisiin, tarvikkeisiin ja tavariin on budjetoitu sisäiset ja ulkoiset erät huomioiden n. 21 000 euroa enemmän vuoden 2024 muutettuun talousarvioon verrattuna. Toimintakate on sisäiset ja ulkoiset erät huomioiden yhteensä n. 6 milj. euroa, ja se kasvaa n. 669 000 euroa verrattuna vuoden 2024 alkuperäiseen talousarvioon. Ilman sisäisiä eriä toimintakatteen kasvu on n. 57 000 euroa.

Kirjasto- ja kulttuuripalvelut valmistautuvat lähivuosiin kirjaston ja taidemuseon tilojen uudelleen organisointiin henkilöstötiloissa ilmenneiden sisäilmaongelmien seurauksena sekä muun muassa kansalaistoiminnan ja etätyötilojen puuttumisen takia.

Vuonna 2025 erilaisilla tapahtumilla edistetään kuntalaisten hyvinvointia, osallisuutta ja Orimattilan elin- ja vetovoimaa. Tavoitteena on järjestää uuden vapaa-aika- ja hyvinvointipalvelualueen muiden palveluiden kanssa yhteistyössä 3–4 isompaa kulttuuritapahtumaa vuonna 2025 sekä lisäksi pienempiä tapahtumia palveluakohtaisesti.

Yhteistyöllä uuden vapaa-aika- ja hyvinvointipalvelualueen muiden palveluiden, kolmannen sektorin ja seudullisten yhteistyökumppanien kanssa tavoitellaan orimattilalaisten osallisuuden ja hyvinvoinnin lisäämisen ohella Kulttuuritalon palveluille uusia käyttäjiä ja näkyvyyttä.

Taidemuseolla jatkaa vuonna 2023 aloittanut museoamanuenssi Wall-Hakala -kokoelman ja vaihtuvien näyttelyiden parissa. Taidemuseon markkinointiin ja näkyvyyteen muun muassa pääkaupunkiseudulla ja Lahdessa panostetaan Kalevi Hakalan perintörahojen turvin. Lisäksi toteutetaan vuodessa neljä vaihtuvaa näyttelyä. Taidemuseota suunnitellaan haettavaksi valtionosuuden piiriin vuonna 2027, jolloin taidemuseolla tulisi olla 2 htv:tä museoalan koulutuksen saaneita ammattilaisia eli museoamanuenssi ja museonjohtaja.

Kirjasto-, kulttuuri- ja museopalveluille ei palkata lisää henkilökuntaa vuonna 2025, ellei palveluille saada ulkopuolista rahoitusta avustuksista tai perintövaroista. Palveluajat ja palvelut pyritään varmistamaan poikkeusjärjestelyin, mutta on todennäköistä, että

muun muassa pitkien sairauspoissaolojen seurauksena palveluita ja palveluaikoja joudutaan rajaamaan merkittävästi tai jopa pitämään palvelut kiinni. Pitkittäessään poikkeusjärjestelyt vaarantavat henkilöstön jaksamisen.

Vuodelle 2025 kaupungin jakamat avustukset yhdistyksille kulttuuritoimintaan palautetaan vuoden 2023 tasolle eli jaettava avustussumma nousee 6 000 euroa vuodesta 2024.

Nuorisopalvelut toteuttavat nuorisotilatoimintaa (nuokku) uudella Orimattilan yhteiskoululla, Artjärvellä Vuorenmäen koululla sekä Orimattilan keskustassa nuorten aikuisten tilassa (Monttu). Sivistyspalvelukeskuksen nuorisotiloista luovuttiin kesällä 2024 säästötoimenpiteenä. Nuorisotilatoiminnan, etsivän nuorisotyön sekä loma-ajan toimintojen kehittämistä jatketaan edelleen kustannustehokkaasti. Turvallisten, terveellisten, tarkoituksenmukaisten ja taloudellisesti kestävien tilojen osalta keskitetään palveluita ja pyritään toimimaan siellä, missä nuoret ovat.

Nuorten aikuisten (17–25 v) tila Monttu aloitti uudistetun toimintansa elokuussa 2024 Orimattilan keskustassa Erkontiellä. Nuorten aikuisten tilan toimintaa pyritään vakiinnuttamaan jatkossa kiinteäksi osaksi nuorisopalveluita. Nuorten aikuisten tilan toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä tavoitteena on luoda yhteisöllisen turvallisen yhdessäolon tila nuorille sekä lisäksi tarjota alkuvuodesta 2025 alkaen matalan kynnyksen palveluita nuorille yhteistyössä organisaation muiden toimijoiden, paikallisten yhdistysten ja hyvinvointialueen eri sektoreiden kanssa. Tilaan liittyvä kehittämissuunnitelma valmistuu vuoden 2024 loppuun mennessä. Nuorisopalveluiden palvelutaso (sisältäen nuokkujen ja nuorten aikuisten tilan aukioloajat) pyritään pitämään tarkalla työvuorosuunnittelulla syksyn 2024 tasolla myös vuoden 2025 ajan.

Nuorisopalveluiden toiminnan laatua vahvistetaan seudullisessa yhteistyössä nuorisotyön perussuunnitelman (NUPS) osalta. Nuorisopalvelut kehittävät ja toteuttavat ”Valintojen putki” -päihdevalistustoimintaa yhdessä opetuspalveluiden kanssa. Valintojen putkessa käsitellään myös ennaltaehkäisevästi peliriippuvuuteen ja liikennekäyttäytymiseen liittyviä teemoja.

Nuorten osallisuutta lisätään nuorten tila/talotoimikunnan toiminnalla sekä osallistamalla nuoria keskustan nuorten aikuisten tilan kehittämiseen.

Lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisylle on lisääntyvä tarve Orimattilassa. Esimerkiksi oppivelvollisuusikässä peruskoulun jälkeen syrjäytymisvaarassa olevien tukea ja palveluita on kehitettävä. Siksi vuonna 2025 Orimattilassa toteutetaan Nuorten tila 2025 -selvitys ja sen pohjalta laaditaan moniammatilliset suositukset kiireellisiksi toimiksi toteutettavaksi Orimattilassa. Vastaava selvitys ja toimenpide-ehdotukset tehtiin viimeksi vuonna 2017.

Hyvinvoinnin sijoituksessa vuoden 2025 alusta lukien sivistystoimialan yhteyteen päästään sivistyksen ja hyvinvoinnin osalta vahvistamaan Orimattilan hyvinvoinnin ekosysteemiä rakenteellisesti. Ekosysteemin käsite kattaa kaikki kaupungin toimialat ja niiden lisäksi ulkoiset sidosryhmät. HyTe-työn panostukset tuovat kaupungille pitkällä aikavälillä tarkasteltuna hyötyjä eri toimialoille sekä eri ikäryhmiin.

Liikuntapalvelut ovat hyvinvointipalveluista suurin kokonaisuus. Liikuntapalveluiden tehtävä on järjestää liikuntapalveluja ja terveyttä sekä hyvinvointia edistävää liikuntaa eri kohderyhmät huomioon ottaen, ylläpitää ja kehittää liikuntapaikkoja sekä tukea kansalaistoimintaa. Liikuntapalvelut vastaavat myös liikuntaneuvonnasta sekä osin koulujen uinninopetuksesta. Liikuntapalveluiden tavoitteena on luoda kaupungin asukkaille mahdollisuuksia fyysiseen aktiivisuuteen ja omasta toimintakyvystä huolehtimiseen.

Uimahallin laajat aukioloajat ovat mahdollistaneet palveluiden hyvän saatavuuden kuluneella kaudella. Vuoden 2023 aikana on ollut yhteensä 61 909 kävijää, kun vuonna 2022 kävijöitä oli 58 305. Kävijämäärän kasvu näkyy myös positiivisesti toimintatuotoissa, jotka olivat n. 310 000 euroa kaudella 2023. Vuonna 2025 on odotettavissa pientä kasvua kävijämäärissä ympäröivien kuntien uimahallien tilanteen takia, mm. Hollolan uimahallin remontti ja Lahden uimahallien korkea käyttötaso. Kaudella 2025 onkin huolehdittava kokonaispalvelutason säilyttämisestä muutoksien yhteydessä.

Yhdistyksille ja kaupunkilaisille jaettavat avustukset hyvinvointi- ja liikuntatoiminnassa pysyvät vuoden 2024 tasolla. Jaettava avustussumma pysyy 46 000 eurossa.

Toimintakauden 2025 haasteena on toimintaan nähden liian vähäinen henkilöstöresurssi. Viime vuosina, vuosi 2024 mukaan lukien, Orimattilassa on panostettu liikuntapaikkarakentamiseen valtavasti, mutta samaan aikaan resurssit niiden ylläpitoon ovat pysyneet suhteellisen pieninä. Turvalliset ja hoidetut liikuntapaikat ovat yksi keskeinen elementti kuntalaisten liikkumismahdollisuuksien edistämiseksi. Nykyisellä resurssilla ja henkilöstömäärällä on sopeutettava toimintaa ja liikuntapaikkojen hoitoa on hetimitään priorisoitava, mikäli henkilöstöresurssia ei pystytä lisäämään. Kaupungin suuri ja monipuolinen liikuntapaikkaverkosto levittäytyy laajalle alueelle, mikä luo omat haasteensa sen ylläpidolle.

Vuonna 2025 Orimattilan hyvinvointityössä alkaa uusi aikakausi, jonka yhteydessä tulee päivittää hyvinvointia ohjaavat erillissuunnitelmat. Niillä on myös taloudellista vaikutusta mm. Hyte-kertoimen välityksellä.

Suunnitteluvuodet 2026–2027 – keskeiset toiminnan linjaukset ja muutokset kehittämisohjelman mukaisesti

Suunnitteluvuosina sivistystoimialan palvelutuotannossa on keskeistä lasten, nuorten, perheiden ja kaupunkilaisten hyvinvoinnin edistäminen tarkoituksenmukaisen palveluverkon ja talouden mahdollistamissa puitteissa.

Orimattilan kaupungin perusopetuksessa on n. 1 700 oppilasta vuonna 2024. Sen sijaan vuonna 2029 perusopetuksen oppilasmäärä on n. 1 400 oppilasta. Oppilasmäärän merkittävä lasku vähentää varhaiskasvatus- ja opetuspalveluiden tuottamisen tarvetta tulevina vuosina, ellei syntyvyys ja/tai muuttoliike käänny nopeasti voimakkaaseen kasvuun.

Useissa toimialan käyttämissä rakennuksissa on tiedostettu olevan toiminnallisia sekä rakennusten kuntoon liittyviä haasteita. Rakennukset ovat eri ikäisiä ja osaa on laajennettu useaan otteeseen. Korjausvelka on osin kohonnut. Rakennusten toiminnallisuus, sijainti ja kunto eivät täysin vastaa enää kokonaisuutena tulevaisuuden haasteita. Rakennukset perustuvat useaan pieneen yksikköön, ylläpitokustannuksia lisää rakennusten maantieteellinen sijainti. Mikäli palveluverkko säilyisi ennallaan ja kaikki kiinteistöt remontoitaisiin teknisesti ja toiminnallisesti kestäväälle tasolle, sisäisten vuokrien määrä ja osuus kokonaiskustannuksista kohoaisi tasolle, johon kaupungin taloudellinen kantokyky ei riitä.

Palveluverkon tarkastelua ja toimintojen keskittämistä puoltavat myös monet toiminnan laatuun ja kehittämiseen liittyvät näkökulmat. Näitä ovat esimerkiksi riittävien yksikkökohtaisten resurssien lisäksi jatkuvasti lisääntyvä oppimisen tuen ja oppilashuollon tarve sekä osaavan ja pysyvän henkilöstön saatavuus. Mitä hajanaisempi palveluverkko on, sitä enemmän esimerkiksi eri yksiköissä työskentelevien ammattilaisten aikaa kuluu matkustamiseen paikasta toiseen. Suuremmissa yksiköissä voidaan paremmin turvata resurssien määrä ja laatu sekä osaamisen kehittyminen jatkuvassa moniammatillisessa yhteistyössä. Palveluverkkoratkaisut mahdollistavat myös hallinnollisten toimintojen tehostamista sekä digitalisaatioon liittyvien infrastruktuuri-, laite- ja tukipalveluiden hankintoja ja organisointia. Myös koulun aamu- ja iltapäivätoimintaa sekä lasten monipuolista harrastustoimintaa koulupäivien yhteyteen on mahdollista organisoida paremmin tiiviimmässä palveluverkossa.

Hyvinvointipalveluiden painopisteet tuleville vuosille ovat palveluiden parempi hallinta, suunnitelmallisuus ja ennakoitavuus. Digitaalisuuden edistäminen ja viestintä tukevat perustehtävää. Osallisuuden kehittäminen ja asukkaiden aktiivisuuden tukeminen ovat keskeisiä tavoitteita, jotka painottuvat lapsiin ja nuoriin. Kaupungin rooli muuttuu tulevaisuudessa yhä enemmän mahdollistajaksi. Tavoitteena on parantaa lasten ja nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia. Hyvinvoinnin edistämisessä hyödynnetään hyvinvoinnin ekosysteemiä, jossa korostuu yhteisön ja ympäristön merkitys yksilön hyvinvoinnille. Vaikuttavuuden mittaamista tulee kehittää, jotta toimenpiteiden tulokset saadaan näkyviksi ja toimintaa voidaan jatkuvasti parantaa.

Tuloarviot ja määrärahat

Sivistystoimiala	TP 2023	MTA 2024	TAE 2025	TS 2026	TS 2027
TOIMINTATUOTOT	3 502 333	3 339 680	2 583 600	2 583 800	2 583 800
MYYNITUOTOT	1 646 144	1 621 740	1 316 300	1 316 300	1 316 300
MAKSUTUOTOT	655 867	610 100	587 700	587 700	587 700
TUET JA AVUSTUKSET	1 029 495	850 000	423 600	423 800	423 800
MUUT TOIMINTATUOTOT	170 826	257 840	256 000	256 000	256 000
TOIMINTAKULUT	-40 007 649	-41 120 713	-45 558 300	-45 729 400	-46 126 200
HENKILÖSTÖKULUT	-20 803 217	-20 640 110	-20 043 040	-19 963 100	-20 214 600
PALKAT JA PALKKIOT	-17 173 354	-17 012 190	-16 702 140	-16 636 400	-16 846 500
HENKILÖSIVUKULUT	-3 629 863	-3 627 920	-3 340 900	-3 326 700	-3 368 100
ELÄKEKULUT	-2 981 078	-3 135 430	-2 900 520	-2 888 300	-2 924 400
MUUT HENKILÖSIVUKULUT	-648 785	-492 490	-440 380	-438 400	-443 700
PALVELUJEN OSTOT	-8 961 215	-9 090 171	-10 815 010	-11 022 600	-11 126 000
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	-786 355	-781 321	-706 390	-721 200	-734 300
AVUSTUKSET	-688 271	-725 100	-686 000	-698 100	-710 400
MUUT TOIMINTAKULUT	-8 768 591	-9 884 011	-13 307 860	-13 324 400	-13 340 900
TOIMINTAKATE	-36 505 316	-37 781 033	-42 974 700	-43 145 600	-43 542 400

Palvelualuekohtaiset määrärahat

320 VARHAISKASVATUSPALVELUT	TP 2023	MTA 2024	TAE 2025	Muutos-%
Tuloarviot ja määrärahat				
Toimintatulot	623 422	505 700	339 300	-32,9 %
Toimintamenot	-11 109 884	-11 387 069	-11 443 300	0,5 %
Toimintakate (Netto)	-10 486 462	-10 881 369	-11 104 000	2,0 %
410 HALLINTO	TP 2023	MTA 2024	TAE 2025	Muutos-%
Tuloarviot ja määrärahat				
Toimintatulot	1 916	10 000	2 500	-75,0 %
Toimintamenot	-493 339	-425 170	-2 085 900	390,6 %
Toimintakate (Netto)	-491 423	-415 170	-2 083 400	401,8 %
420 OPETUSPALVELUT	TP 2023	MTA 2024	TAE 2025	Muutos-%
Tuloarviot ja määrärahat				
Toimintatulot	2 062 182	2 098 000	1 541 500	-26,5 %
Toimintamenot	-21 842 819	-23 325 120	-25 324 400	8,6 %
Toimintakate (Netto)	-19 780 637	-21 227 120	-23 782 900	12,0 %
430 VAPAA-AIKA JA HYVINVOINTI	TP 2023	MTA 2024	TAE 2025	Muutos-%
Tuloarviot ja määrärahat				
Toimintatulot	814 812	725 980	700 300	-3,5 %
Toimintamenot	-6 561 607	-5 983 354	-6 704 700	12,1 %
Toimintakate (Netto)	-5 746 794	-5 257 374	-6 004 400	14,2 %

Taktiset tavoitteet

Strateginen tavoite	Taktinen tavoite	Mittari ja tavoitetaso
Henkilöstö – Orimattilan sydän	Luodaan yhdessä Orimattilaan vahva luottamuksen ja yhteisöllisyyden työskentelykulttuuri.	<p>Mittari Henkilöstön vaihtuvuus toimialatasolla</p> <p>Tavoitetaso Vakinaisen henkilöstönvaihtuvuus alle 10 %.</p> <p>Mittari Henkilöstökyselyn NPS-luku työnantajan suosittelusta, työntekijöiden kokemus omasta tärkeydestä sekä organisaation tiedottamisesta toimialatasolla</p> <p>Tavoitetaso NPS-luku työnantajan suosittelusta+ 10, Koen olevani tärkeä kaupungin työntekijänä 70 Organisaation sisäinen tiedottaminen on riittävää 70</p>
Elämän ja yrittämisen yhteistyöalusta	Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen	<p>Opetuspalvelut</p> <p>Mittarit Hyvinvointiohjelman toteutuminen suunnitelman mukaisesti. Yksikkökohtaisten opiskeluhoitoryhmien toiminta suunnitelman mukaisesti. Poissaolojen määrä (kouluun kiinnittyminen). Kouluterveyskysely (kiusaaminen).</p> <p>Tavoitetaso Opiskeluhoolto järjestetään päivitetyn opiskeluhoitosuunnitelman mukaisesti.</p> <p>Mittari Laatujärjestelmän toimenpiteet toteutuvat.</p> <p>Tavoitetaso Opetuspalvelujen laatujärjestelmä päivitetään ja otetaan käyttöön.</p> <p>Varhaiskasvatuspalvelut</p> <p>Mittarit Kansallisen laadunarviointijärjestelmä Valssin mukaiset toimenpiteet ovat toteutuneet ja valitut pedagogiset kehittämiskohteet ovat parantuneet numeraalisesti. Varhaiskasvatuksen Nykytila-analyysi osoittaa lapsen hyvinvoinnin osatekijöiden parantuneen päiväkotiympäristössä, ja johtopäätökset on tuotu kehittämissuunnitelmaan. Seudulliset muut varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen arviointikäytänteet ovat toteutuneet, ja johtopäätökset on tuotu kehittämissuunnitelmaan.</p> <p>Tavoitetaso Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri tukee lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset.</p>

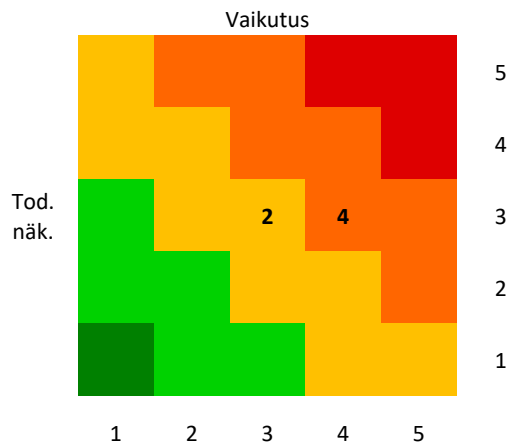

		<p>Vapaa-aika- ja hyvinvointipalvelut</p> <p>Mittarit Orimattilan oma Nuorten tila 2025 -selvitys tehty ja laadittu moniammatilliset suositukset keskeisiksi kiireellisiksi toimiksi, joita aletaan soveltamaan palvelualueella ja yhteistyökumppaneiden kanssa syksyllä 2025. Nuorten ohjaamo-tyyppinen toiminta on käynnistetty Orimattilassa.</p> <p>Tavoitetaso Monialaista nuorten hyvinvointiyhteistyön vaikuttavuutta vahvistetaan eri toimijoiden yhteistyönä (mm. kaupungin omat palvelut, hyvinvointialue, järjestöt, seurakunta, yritykset).</p> <p>Mittarit Osallisuusohjelma on valmis ja siinä olevia toimenpiteitä ryhdytty toimeenpanemaan. TEA-viisarin osallisuuden tulokset kehittyvät.</p> <p>Tavoitetaso Laaditaan osallisuusohjelma osallistavaa prosessia hyödyntäen. Ohjelman laadinnan yhteydessä tunnistetaan erityiset osallisuustoimenpiteiden tarpeet.</p>
--	--	--

Suoritteet ja tunnusluvut

Suorite, tunnusluku	TP 2023	TA 2024	TA 2025
Lapsia kunnallisten varhaiskasvatuspalvelujen ja esiopetuksen piirissä lkm	554	450	490
Lapsia yksityisessä varhaiskasvatuksessa	167	150	160
Perusopetuksen kustannukset € / oppilas	11 658	11 926	11 926
Perusopetuksen oppilasmäärä	1 767	1 720	1 680
Lukiokoulutuksen kustannukset € / oppilas	14 430	12 602	12 602
Opiskelijämäärän keskiarvo	177	190	172
Opetuskiinteistöt	10	9	8
Pääkirjaston ja kirjastoauton käyntikerrat	67 447	61 000	70 000
Kokonaislainaus	230 267	200 000	220 000
Kävijät nuorisopalvelujen tapahtumissa sekä asiakasmäärät nuorisotiloissa ja nuorten toiminnoissa	6 020	5 000	6 000
Etsivän nuorisotyön asiakasmäärä	153	150	150
Taidemuseon kävijämäärä	4 860	5 500	6 000
Kulttuuripalveluiden järjestämät tapahtumat (uusi)	157	100	100
Wellamo-opiston orimattilaiset opiskelijat	1 423	1 300	1 300
Avoin päiväkotikiin Kimpan kävijät	967	1 000	250
Uimahallin kävijämäärä	61 909	70 000	78 000
Kuntosalin kävijämäärä	28 439	35 000	38 000
Senioripalveluiden järjestämät tapahtumat ja niiden osallistujamäärä		3000	3200
Liikuntaneuvonnan asiakkaat	30	50	70

Riskienhallinta

Riskiluokka	Riski	Riskiarvo	Hallintatoimenpiteet	Tila
Toiminnallinen riski	Henkilöstön vaihtuvuuden jatkuminen. Henkilöstöllä oleva erityisosaaminen tai hiljainen tieto ei siirry eteenpäin.	Tod. näk.: 3 Vaikutus: 4 12	Henkilöstön hyvinvointiin panostaminen. Esihenkilötyön tukeminen. Perehdytys prosesseista huolehtiminen.	Riskiarvo nousnut
Toiminnallinen riski	Osaavan/kelpoisen henkilöstön rekrytointiongelmien	Tod. näk.: 3 Vaikutus: 4 12	Huolehditaan tehtävien pito-/vetovoimasta olemassa olevien resurssien ja realiteettien puitteissa mahdollisimman hyvin.	Riskiarvo nousnut
Taloudellinen riski	Sisäilma-tms. tilahaasteiden realisoituminen ennakoitua nopeampina/akuutteina väistötila-tms. tarpeina.	Tod. näk.: 3 Vaikutus: 4 12	Palveluverkkotyö, sisäilmatyöryhmä.	Riskiarvo nousnut
Vahinkoriski	Liikuntapalveluiden tiloissa, ryhmissä tai tapahtumissa asiakkaille tai vierailijoille tapahtuvat tapaturmatilanteet.	Tod. näk.: 3 Vaikutus: 3 9	Henkilöstön koulutus, turvallisuusasiakirjojen päivitykset ja turvallisuuskoulutukset	Riskiarvo pysynyt ennallaan

<p>Toiminnallinen riski</p>	<p>Tiedon käsittelyyn liittyy aina riskejä, jotka toteutuessaan voivat aiheuttaa organisaatiolle merkittävästi lisätyötä ja toisaalta aiheuttaa tietoturvariskejä sekä mainehaittaa. Mahdolliset ulkoisen serverin kaatumiset voivat aiheuttaa tiedonkulkuun merkittäviäkin ongelmia. Palvelunestohyökkäys tai tietomurtoyritys on todennäköisempää vuoden 2025 aikana kuin aikaisemmin, sillä julkisiin toimijoihin on kohdistunut kohonnut määrä hyökkäyksiä.</p>	<p>Tod. näk.: 3 Vaikutus: 4 12</p>	<p>Varmistetaan kaupunkitasoisten ohjeiden tietosuojasta olevan ajantasalla ja kaikkien henkilökunnan jäsenten saatavilla. Suojataan työkäytössä olevat puhelimet ja koneet asianmukaisesti ja koulutetaan henkilöstöä tietosuoja-asioita.</p>	<p>Riski arvo pysynyt ennallaan</p> <p>→</p>
<p>Toiminnallinen riski</p>	<p>Organisaatorakenteen muuttuminen, kun sivistys- ja hyvinvoinnin toimialat yhdistetään. Avainhenkilöt ja heidän vastuunsa muuttuvat, ja tämä aiheuttaa hetkellistä epätietoutta toimintarakenteisiin. Uusi organisaatorakenne voi hetkellisesti aiheuttaa palvelutoiminnoissa hitautta tai palvelukatkoja liittyen tiedonkulullisiin ja resurssillisiin haasteisiin. Muutoksen toimeenpano edellyttää resilienssiä ja sinnikkyyttä.</p>	<p>Tod. näk.: 3 Vaikutus: 3 9</p>	<p>Uuden organisaatorakenteen valmisteluun osallistetaan mahdollisimman hyvin henkilökuntaa. Tiedonsiirtoa tehtävien siirtyessä tehdään ennakoivasti toimialat ylittäen. Olemassa olevat palveluprosessit pyritään kuvaamaan siirtyvästä toimialasta vastaanottavalle toimialalle. Ollaan avoimia kuulemaan havaintoja ongelmakohtista ja reagoimaan niihin tarvittavalla tavalla. Organisaatiouudistusta arvioidaan säännöllisesti palvelualueilla ja toimialan johtoryhmässä, ja arvioinnin pohjalta toimintaa tarvittaessa korjataan.</p>	<p>Ei arvioitu</p> <p>○</p>

12. Elinvoimatoimiala

Vastuhenkilöt:

Elinvoimajohtaja
Maankäyttöpäällikkö
Yhdyskuntatekniikan päällikkö
Johtava rakennustarkastaja

Toiminnan kuvaus

Elinvoimatoimialaan kuuluvat toimialan hallinto, kaavoitus, maankäyttö- ja elinkeinot (maaseutu-, yritys yhteistyö-, työllisyys-, maahanmuuttopalvelut, julkinen liikenne, hanketoiminta), yhdyskuntatekniikka ja tilapalvelut sekä lupa- ja valvontapalvelut. Elinvoimavaliokunnan tehtävät koskevat pitkälti kaupungin fyysisen ympäristön ylläpitoa ja muuttamista sekä kaupungin peruspalveluihin kuuluvien asioiden tuottamista. Kaupunkikehitystä tukevia toimintoja ovat mm. kaavoitus- ja maankäyttö. Lisäksi valiokunnan tehtäviin kuuluvat katujen, puistojen, maankaatopaikkojen ja yleisten alueiden suunnittelu, kunnossapito, ylläpito ja rakennuttaminen, sekä yksityisteiden avustukset. Lisäksi valiokunnan tehtäviin kuuluu vastata kaupungin toimitiloista.

Lupajaoston tehtävänä on tuottaa lakisääteisiä viranomaispalveluita, jotka tuotetaan omalla organisaatiolla. Viranomaispalveluita ovat mm. maa-aineslupaviranomaisen, leirintäalueviranomaisen, ympäristönsuojeluviranomaisen ja rakennusvalvontaviranomais tehtävät.

TOIMINNAN MUUTOKSET VUONNA 2025 JA PERUSTELUT MUUTOKSILLE

Elinvoimatoimiala jakautuu kolmeen palvelualueeseen; elinvoimatoimialan hallinto ja kaavoitus, maankäyttö ja elinkeinot, yhdyskuntatekniikka ja tilapalvelut sekä lupa- ja valvontapalvelut. Uutena organisaatioon tulee elinvoima, työllisyys, maaseutu, hankkeet ja liikenne. Vesilaitos siirtyy Orimattilan Vesi Oy:lle.

Toimialalla on kaksi kaupunkitasoista taktista tavoitetta sekä omana taktisena tavoitteena vähähiilisen liikkumisen edistäminen. Tavoite tukee Orpon hallitusohjelman MAL-linjauksia: Kannustetaan kaupunkiseutuja pyöräilyn ja kävelyn edistämiseen.

Toimialan hallitsemat omaisuusmassat koostuvat maaomaisuudesta, katu-, puisto-, silta ja muusta yleisten alueiden omaisuudesta sekä toimitilaomaisuudesta.

Yhdyskuntatekniikassa kehitetään omaisuudenhallintaa ottamalla käyttöön uusia järjestelmiä.

Maaomaisuuden hallintaan liittyvä tavoitteellisuus näkyy kaupunkikehitys- ja maankäytön tulosalueella vuonna 2023 valmistuneen maanhankinnan suunnitelmallisuustavoitteen toteuttamisena sekä toisaalta tonttivarannon monipuolisuudessa ja riittävydessä.

1.1.2025 lähtien työvoimapalvelut siirtyvät valtiolta kuntien järjestettäväksi. Orimattilan kaupunki kuuluu Päijät-Hämeen työllisyysalueeseen yhdessä Hollolan, Asikkalan, Hartolan, Heinolan, Iitin, Kärkölän, Padasjoen ja Sysmän kanssa. Hollola toimii Päijät-Hämeen työllisyysalueen vastuukuntana. Työvoimapalveluista tulee osa jokaisen kunnan peruspalveluja. Uusi kotoutumislaki tulee voimaan saman aikaisesti TE-uudistuksen kanssa ja kunnat vastaavat sekä työttömistä työnhakijoista kuin myös työvoiman ulkopuolella olevien kotoutumisen edistämisestä. Orimattilassa toimii Päijät-Hämeen työllisyysalueen asiakaspiste, jossa henkilöitä yritysasiakkaat saavat neuvontaa ja ohjausta työnhakuun ja työntekijöiden rekrytointiin.

Elinkeinon päätavoitteita vuodelle 2025 on yritystapaamisten ja vierailujen säännöllinen jalkautumistyö. Sieltä saatuihin tarpeisiin vastataan ja yrityskäynneistä saadaan tietoisuuteen uusia kehittämistarpeita. Uusia sijoittuvia yrityksiä etsitään. Hankintoihin, joissa nähdään tarvetta, pidetään yrittäjien kanssa markkinavuoropuheluita. Markkinavuoropuheluiden avulla saadaan kasvatettua yritys yhteistyötä ja tietoa kaupungin oman yritystarjonnan mahdollisuuksista.

Maaseututoimi hoitaa kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle laissa säädetyt tehtävät. Uusi ohjelmakausi CAP27 on tuonut muutoksia viljelijätukiin sekä maaseututoimen työtehtäviin. Maaseututoimi järjestää koulutuksia maatalousyrittäjille yhteistyössä muiden yhteistoiminta-alueiden kanssa. Vuonna 2025 maaseututoimen toiminta toteutuu suunnitellun mukaisesti.

Tilapalvelun tavoitteena on toimitilojen hallinnan, kustannustehokkuuden ja suunnitelmallisuuden kehittäminen entistä paremmilla teknisillä apuvälineillä. Kiinteistöstrategiaan liittyvien toimenpiteiden eteenpäinvieminen päätöksentekoon, strategian toteutuminen edellyttää myös rakennuksista luopumista. Käyttäjörganisaatioiden kanssa tullaan tekemään kestäviä ratkaisuja kiinteistöjen

toiminnallisten ominaisuuksien, tilojen käytön tehokkuuden ja kiinteistöjen kokonaistarpeen osalla. Kiinteistöjen korjausvelan vähentämistä jatketaan panostamalla oikea-aikaisiin toimenpiteisiin kiinteistöjen elinkaaren aikana.

Tavoitteena on myös ilmastonmuutoksen torjunta ja sopeutuminen. Elinvoiman toimiala pyrkii omilla toimillaan toisaalta sopeutumaan ja toisaalta estämään ilmastonmuutokseen vaikutuksia. Tilapalvelussa pyritään tekemään energiatehokkaita ratkaisuja niin, että energian kulutusta voidaan laskea 3 %:ia ensi vuodelle ja tukea siten kaupungin ilmastotavoitteita.

Teemana on myös asukas- ja yritysviihtyisyys, jota tukevat erityisesti keskustan kehittäminen sekä muut kaupungin vetovoimaa lisäävät tavoitteet, mutta myös edellä luetellut olemassa olevan omaisuusmassan korjaukset ja taloudellisesti kestävällä pohjalla oleva omaisuuden hoito. Tilapalvelussa kiinteistöhuollon kehittämistoimilla parannetaan edelleen toimintavarmuutta toimitilojen ylläpidossa ja niiden käytössä.

Myös viestintä ja digitaalisuus huomioidaan toiminnassa. Digitaalisuudella tarkoitetaan erityisesti sähköistä asiointia ja sen kehittämistä edelleen. Viestinnän tehostamisella tarkoitetaan sitä, että koko kaupunkiorganisaatiossa viestitään entistä tehokkaammin ja osaavammin niin ulkoisesti kuin sisäisesti.

Suunnitteluvuodet 2026–2027; keskeiset toiminnan linjaukset ja muutokset kehittämissuunnitelman mukaisesti

Toimialan keskeisinä toiminnan linjauksina ovat edelleen suunnitelmallisuuden lisääminen, asiakaslähtöisyyden ja henkilöstötyytyväisyyden parantaminen sekä taloudellisesti pitkäkestoisten ratkaisujen tekeminen. Näiden lisäksi huomioidaan entistä vahvemmin ilmastonmuutoksen torjuntatavoitteet sekä niihin sopeutuminen toimialan työssä. Myös digitaalisuus, viestintä ja yritysyhteistyö tulevat näkymään tulevassa toiminnassa. Keskeisinä tavoitteina tulee olemaan myös kiinteistöjen myyntiohjelman toteuttaminen sekä kiinteistöveroselvityksen tehokas ja suunnitelmallinen edistäminen.

Uusi kirkastettu kaupunkistrategia on valmistunut syksyllä 2023, jonka perusteella on laadittu toimialan kehityssuunnat ja taktiset tavoitteet tulevaisuudelle.

Tuloarviot ja määrärahat

Elinvoima toimiala	TP 2023	MTA 2024	TAE 2025	TS 2026	TS 2027
TOIMINTATUOTOT	14 392 698	16 257 023	16 131 700	16 131 700	16 131 700
MYYNTITUOTOT	3 207 140	4 308 650	867 500	867 500	867 500
MAKSUTUOTOT	176 551	222 500	197 500	197 500	197 500
TUET JA AVUSTUKSET	308 655	275 000	115 000	115 000	115 000
MUUT TOIMINTATUOTOT	10 700 352	11 450 873	14 951 700	14 951 700	14 951 700
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	0	117 370	80 000	80 000	80 000
TOIMINTAKULUT	-14 258 276	-15 101 758	-13 092 600	-13 219 400	-13 456 100
HENKILÖSTÖKULUT	-2 901 484	-3 038 190	-2 014 280	-2 054 200	-2 095 400
PALKAT JA PALKKIOT	-2 413 907	-2 504 770	-1 682 370	-1 715 900	-1 750 400
HENKILÖSIVUKULUT	-487 577	-533 420	-331 910	-338 300	-345 000
ELÄKEKULUT	-403 128	-455 450	-288 080	-294 000	-299 800
MUUT HENKILÖSIVUKULUT	-84 449	-77 970	-43 830	-44 300	-45 200
PALVELUJEN OSTOT	-5 392 591	-5 846 431	-6 821 400	-6 830 200	-6 947 200
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	-2 578 936	-2 827 750	-2 245 300	-2 290 000	-2 335 300
AVUSTUKSET	-1 666 090	-1 683 260	-1 604 720	-1 635 000	-1 665 000
MUUT TOIMINTAKULUT	-1 719 175	-1 706 127	-406 900	-410 000	-413 200
TOIMINTAKATE	134 422	1 272 636	3 119 100	2 992 300	2 755 600

Palvelualuekohtaiset määrärahat

510 ELINVOIMA HALLINTO JA KAAVOITUS	TP 2023	MTA 2024	TAE 2025	Muutos-%
Tuloarviot ja määrärahat				
Toimintatulot	2 832 264	2 865 100	5 000	-99,8 %
Toimintamenot	-3 766 449	-3 507 364	-1 175 980	-66,5 %
Toimintakate (Netto)	-934 184	-642 264	-1 170 980	82,3 %
511 MAANKÄYTTÖ JA ELINKEINOT	TP 2023	MTA 2024	TAE 2025	Muutos-%
Tuloarviot ja määrärahat				
Toimintatulot	469 742	574 000	330 000	-42,5 %
Toimintamenot	-3 980 210	-4 090 238	-5 246 350	28,3 %
Toimintakate (Netto)	-3 510 468	-3 516 238	-4 916 350	39,8 %
530 YHDYSKUNTATEKNIikka	TP 2023	MTA 2024	TAE 2025	Muutos-%
Tuloarviot ja määrärahat				
Toimintatulot	10 923 394	12 614 923	15 613 700	23,8 %
Valmistus omaan käyttöön	0	117 370	80 000	
Toimintamenot	-6 089 611	-7 083 386	-6 208 460	-12,4 %
Toimintakate (Netto)	4 833 783	5 648 908	9 485 240	67,9 %
560 LUPA- JA VALVONTAPALVELUT	TP 2023	MTA 2024	TAE 2025	
Tuloarviot ja määrärahat				
Toimintatulot	167 298	203 000	183 000	-9,9 %
Toimintamenot	-422 006	-420 770	-461 810	9,8 %
Toimintakate (Netto)	-254 708	-217 770	-278 810	28,0 %

Taktiset tavoitteet

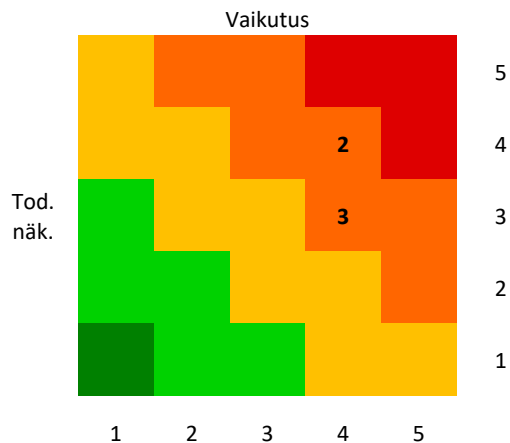
Strateginen tavoite	Taktinen tavoite	Mittari ja tavoitetaso
Henkilöstö – Orimattilan sydän	Luodaan yhdessä Orimattilaan vahva luottamuksen ja yhteisöllisyyden työskentelykulttuuri.	<p>Mittari Henkilöstön vaihtuvuus toimialatasolla</p> <p>Tavoitetaso Vakinaisen henkilöstönvaihtuvuus alle 10 %.</p> <p>Mittari Henkilöstökyselyn NPS-luku työnantajan suosittelusta, työntekijöiden kokemus omasta tärkeydestä sekä organisaation tiedottamisesta toimialatasolla</p> <p>Tavoitetaso NPS-luku työnantajan suosittelusta+ 10, Koen olevani tärkeä kaupungin työntekijänä 70 Organisaation sisäinen tiedottaminen on riittävää 70</p>
Älykkäät ja tarvetta vastaavat palvelut	Vähähiilisen liikkumisen edistäminen	<p>Mittarit Tehdyt toimenpiteet</p> <p>Tavoitetaso Sitoutetaan yhteistyötasot laajasti vuonna 2024 valmistuneeseen kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmaan ja aloitetaan edistämishjelman mukaiset toimenpiteet.</p>

Suoritteet ja tunnusluvut

Suorite, tunnusluku	TP 2023	TA 2024	TA 2025
Yhdyskuntatekniikka: Kunnossapidettävät kaavatiet ja kevyen liikenteen väylät (km)	172	176	177
Yhdyskuntatekniikka: Metsät (ha)	525	517	536
Yhdyskuntatekniikka: Maankaatopaikkojen kuormat yht. lkm	4 006	3 400	3 000
Yhdyskuntatekniikka: Katuvalaistus (energiakulutus) KWH	515 079	500 000	500 000
Yhdyskuntatekniikka: Katuvalojen määrä	2 100	2 200	2 100
Yhdyskuntatekniikka: Uusien hankittujen leikkivälineiden määrä (lkm)	11	10	2
Yhdyskuntatekniikka: Kunnostettujen viheralueiden määrä, kpl	1	3	1
Maankäyttö: Myydyt omakotitalotontit	4 (2 vuokratontin lunastusta ja 2 tonttia vuokrattu)	5	5
Maankäyttö: Vapaat omakotitontit	123	120	120
Maankäyttö: Kaavoitetut uudet asuintontit	0	0	0
Maankäyttö: Hyväksytyt kaavat	2	3	5
Maankäyttö: Hyväksytyt kaavat (k-m ²)	700	1 800	4 000
Maankäyttö: Vähämerkityksellisen asemakaavan kiertonopeus	6 kk	1 vuosi	6 kk
Maankäyttö: Asemakaavan kiertonopeus	16 kk	2 vuotta	16 kk
Maankäyttö: Poikkeamisluvat/suunnittelutarveratkaisut	5	5	5
Maaseututoimi: Maatilojen lukumäärä (aktiivitalat)	744	750	720
Tilapalvelut: Rakennetut toimitilakiinteistöt lukumäärä (kpl)	39	37	38
Tilapalvelut: Rakennusten bruttoala	65 225	70 520	74 759
Tilapalvelut: Uudishankkeiden bruttoala	4 239	4 239	0
Tilapalvelut: Käynnissä olevat uudishankkeet	1	1	0
Tilapalvelut: Rakennusten ylläpito-kunnossapito kulut	3 629 221	3 918 890	3 758 220
Tilapalvelut: Rakennusten korjauskustannukset	772 234	863 400	803 000
Tilapalvelut: Sähkökulutuksen kustannukset	712 978	863 400	803 000
Tilapalvelut: Lämmitysenergia kustannukset	1 078 985	1 052 200	1 035 900
Lupa- ja valvontapalvelut: Rakennusluvut	168	240	200
Lupa- ja valvontapalvelut: Uudet asunnot luvilla	16	40	30

Lupa- ja valvontapalvelut: Kerrosala	11 000	15 000	15 000
Lupa- ja valvontapalvelut: Ympäristölupapäätökset ja yhdistelmäluvut	2	10	6
Lupa- ja valvontapalvelut: Maa-ainesluvut	1	1	2
Lupa- ja valvontapalvelut: Ilmoitukset	31	50	50
Lupa- ja valvontapalvelut: Rekisteröidyt	0	3	2
Lupa- ja valvontapalvelut: Maksulliset valvontakäynnit	23	40	10
Lupa- ja valvontapalvelut: Maksuttomat valvontakäynnit	40	50	50

Riskienhallinta

Riskiluokka	Riski	Riskiarvo	Hallintatoimenpiteet	Tila
Toiminnallinen riski	Henkilöstön pysyvyys ja työhyvinvointi	Tod. näk.: 3 Vaikutus: 4 12	Onnistuneet rekrytoinnit, positiivinen toimintaympäristö, huumori, työhyvinvointikyselyn toimenpiteiden toteuttaminen. Henkilöstön jaksamisesta huolehtiminen/työmäärän arviointi. Kehityskeskustelut.	Ei arvioitu ☐
Taloudellinen riski	Energiakustannusten raju nousu	Tod. näk.: 3 Vaikutus: 4 12	Energiakulutuksen ja hintojen tarkka seuranta ja poikkeamiin reagointi. Tavoitteena energiankulutuksen vähentäminen. Talouden sopeuttaminen mahdollisuuksien mukaan.	Ei arvioitu ☐

Taloudellinen riski	Investointihankkeiden kustannusten raju nousu	Tod. näk.: 3 Vaikutus: 4 <div style="background-color: orange; color: white; padding: 2px; display: inline-block;">12</div>	<p>Rakennuskustannusindeksin tarkka seuranta, hankkeiden laajuuden mahdollinen uudelleen arviointi tai hankkeen toteutusajankohdan siirto.</p> <p>Pyritään varmistamaan siitä, että investointihankkeisiin saadaan riittävä määrä tarjouksia.</p> <p>Tapauskohtaisesti on arvioitava indeksin käyttöä investointihankkeissa.</p> <p>Laadukkaalla suunnittelun ohjauksella ja suunnittelulla pyrittävä minimoimaan muutos- ja lisätyöt.</p>	Ei arvioitu ☐
Toiminnallinen riski	Tietoteknisten laitteiden, järjestelmien, ohjelmien sekä tietoliikenneyhteyksien toimimattomuus.	Tod. näk.: 4 Vaikutus: 4 <div style="background-color: orange; color: white; padding: 2px; display: inline-block;">16</div>	<p>Koko kaupungin sähköinen järjestelmä saatava toimintavarmemmaksi. Tieran palvelut saatava toimivimmiksi ja sille tasolle kuin ne kuuluvatkin olla ja myös sopimuksen sisältö on tarkistettava vastaamaan todellista tarvetta.</p> <p>Käyttökoulutukseen on myös panostettava ja siihen on varattava riittävät resurssit.</p>	Ei arvioitu ☐
Vahinkoriski	Ympäristövahinko, ympäristörikos	Tod. näk.: 4 Vaikutus: 4 <div style="background-color: orange; color: white; padding: 2px; display: inline-block;">16</div>	Ympäristönsuojelun tekemä valvonta, viranomaisyhteistyö, yritysten ympäristövahinkovastuun ja vakuutusten parantaminen.	Ei arvioitu ☐

13. Investoinnit

Investoinnit vuonna 2025–2027

Vuoden 2025 talousarvion investointimenot ovat 4,8 milj. euroa. Investoinneissa on varauduttu maanostoihin, ennen vuotta 2024 alkaneiden hankkeiden loppuunsaattamiseen, välttämättömiin rakennus- ja korjaustöihin sekä laitteistojen uusintaan. Investointitulot, 243 000 euroa, koostuvat maan myynneistä sekä rahoitusosuuksista investointihankkeisiin.

Vuoden 2025 investoinnit ovat suhteutettu sille tasolle, mitä vuosikate kestää. Taloussuunnitelmavuosien 2026–2027 investointien määrä osoittaa paineen uusille hankkeille. Tulevien vuosien toteutettavia investointihankkeita tulee arvioida hankkeiden tärkeyden suhteessa ja kaupungin talouden kestokyvyn suhteessa. Investointiohjelman paineet vuodesta 2027 alkaen kasvattaisivat kaupungin lainamäärää merkittävästi.

	TP 2023	MTA 2024	TAE 2025	TS 2026	TS 2027
Investointimenot	13 210 005	7 296 000	4 560 000	5 610 000	12 060 000
Aineeton käyttöomaisuus	51 620	0	0	0	0
<i>Muut pitkävaikutteiset menot</i>	51 620				
Aineellinen käyttöomaisuus	13 158 385	7 296 000	4 560 000	5 610 000	12 060 000
<i>Maa- ja vesialueet</i>	518 845	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
<i>Talonrakentaminen</i>	9 435 843	3 998 000	1 120 000	990 000	2 650 000
<i>Kiinteät rakenteet ja laitteet</i>	3 140 281	2 298 000	2 190 000	3 620 000	8 310 000
<i>Irtain omaisuus</i>	63 416		250 000		100 000
Investointitulot	8 614 756	413 000	243 000	110 000	110 000
<i>Käyttöomaisuuden myynnit</i>	8 350 646	110 000	110 000	110 000	110 000
<i>Rahoitusosuudet investointeihin</i>	264 110	303 000	133 000		
Investoinnit, netto	-4 595 249	-6 883 000	-4 317 000	-5 500 000	-11 950 000

INVESTOINTIOHJELMA VUOSILLE 2025 - 2029, 1 000 euroa	Investointi- luokka	2025	2026	2027	2028	2029	Yhteensä 2025-2029	Lisätieto
KAUPUNGINHALLITUS								
Maanosto		1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	5 000	
Kaupunginhallitus yhteensä		1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	5 000	
SIVISTYSVALIOKUNTA								
Yhteiskoulun lähiliikunta-alueet	Kiinteät rakenteet ja laitteet	90						Vuodelta 2024 jatkuva hanke
Lähiliikuntapaikkojen peruskunnostus sekä luontoreittien kunnostus	Kiinteät rakenteet ja laitteet	40	40	40	40	40	200	2025: Kylien lähiliikuntapaikkojen sekä luontoreittien peruskunnostusta 2026: Jalkapallomaalien päivitys, maastopyöräreittien suunnittelu ja toteutus 2027-2029: Kylien lähiliikuntapaikkojen sekä luontoreittien peruskunnostusta
Latukone	Irtain	230					230	Latukoneen hankinta
Ämmäntöyrään liikuntareitti	Kiinteät rakenteet ja laitteet		150				150	Valaistuksen uusiminen led-valaistukseksi ja reitistön perusparannusta.
Artjärven kuntosalilaitteiden uusinta	Irtain					80	80	Uusitaan Artjärven kuntosalilaitteet.
Tenniskenttä	Kiinteät rakenteet ja laitteet			30	30		60	Orimattila Areenan taakse rakennetaan tenniskenttä.
Traktorin uusinta	Irtain			100			100	Nykyisen traktorin uusinta huomioidaan tekonurmikentän auraus (erikoisaura).
Yleisurheilukentän saneeraus	Kiinteät rakenteet ja laitteet		40		600		640	2026: Selvitys 2028: Rakentaminen
Myllylän koulun liikuntasalin verho	Irtain	20					20	
Sivistysvaliokunta yhteensä		380	230	170	670	120	1 570	

INVESTOINTIOHJELMA VUOSILLE 2025 - 2029, 1 000 euroa	Investointi- luokka	2025	2026	2027	2028	2029	Yhteensä 2025-2029	Lisätieto
ELINVOIMAVALIOKUNTA								
<u>Talonrakennus</u>								
Yhteiskoulu	Talonrakennus	100					100	Lisätarpeet, mitä havaittu käyttöönoton jälkeen.
Yhteiskoulun/lukion P-alue	Kiinteät rakenteet ja laitteet	50						Yk/lukio P-alueen laajennus
Myllylän monitoimitalo	Talonrakennus				500	3 000	3 500	
Jokivarren monitoimitalo	Talonrakennus		100	750	6 900	11 500		2026: Suunnittelu 2027-2029: Rakentaminen
Pennalan monitoimitalo	Talonrakennus		300			650	950	2026: Märkätilat uusittava, Hissin kunnostus, lukitusjärjestelmän uusiminen ,Vesikaton tarkastus ja huoltomaalaus läpivientien tiivistykset 2029-2030: Keittiötilan peruskorjaus, ilmanvaihtokoneiden uusimisia
Tönnön koulu	Talonrakennus			200	3 000	1 500	4 700	Peruskorjaushanke
Yhteiskoulun väestönsuoja	Talonrakennus		60	1 000	2 000		3 060	2026: Suunnittelu 2027-2028: Rakentaminen
Terveysasema	Talonrakennus	450	20				470	Ilmastoinin/viilennyksen asentaminen ja muut HVA:n kanssa sovittavat muutostyöt

INVESTOINTIOHJELMA VUOSILLE 2025 - 2029, 1 000 euroa	Investointi- luokka	2025	2026	2027	2028	2029	Yhteensä 2025-2029	Lisätieto
Terveysaseman pysäköintipaikkojen laajennus	Kiinteät rakenteet ja laitteet	80					80	Terveysaseman pysäköintipaikkojen laajennus.
Sähköautojen latauspisteitä	Kiinteät rakenteet ja laitteet	30	30				60	
Energiansäästötoimenpiteet	Talonrakennus	120	60	200	1 000	1 000	2 380	2025: valaistusten uusimisia (LED), aurinkopaneeleita, IV-järjestelmän uusimisia 2026: valaistusten uusimisia, aurinkopaneeleita, autolämmitysrasioiden korjaukset 2028-2029: lämmitysjärjestelmien muutoksia
Investointeihin liittyvät tutkimus- ja suunnittelukustannukset	Talonrakennus		50	100	100	100	350	Tuleviin investointeihin liittyvät tutkimus- ja suunnittelukustannukset
Peruskorjaukset ja parannukset	Talonrakennus	450	400	400	400	400	2 050	Työohjelma hyväksytetään kaupunkikehitys- ja teknisessä valiokunnassa.
Kiinteistöjen pihojen leikkipaikat	Kiinteät rakenteet ja laitteet	20	40	40	40	40	180	Leikkikenttien rakentaminen ja saneeraus
<u>Talonrakennus yhteensä</u>		1 300	1 060	2 690	13 940	18 190	37 180	
<u>Infrahankkeet</u>								
Pennalan uuden asuinalueen kadut (Porkkallio)	Kiinteät rakenteet ja laitteet			1 510			1 510	Porkkallion pohjoisen osan infran toteutus ja uusien tonttien myynti saaminen.
Sarvelan alue	Kiinteät rakenteet ja laitteet				515	515	1 030	Tonttimyyntiin mahdollista saada 9 tonttia.
Arolan alueen katurakentaminen	Kiinteät rakenteet ja laitteet			870			870	Marjametsänkaaren jatko n. 20 tonttia.
Villin teollisuusalueen katurakentaminen	Kiinteät rakenteet ja laitteet			100			100	Tehtävä uusi maantieliittymä.

INVESTOINTIOHJELMA VUOSILLE 2025 - 2029, 1 000 euroa	Investointi- luokka	2025	2026	2027	2028	2029	Yhteensä 2025-2029	Lisätieto
Henna- Tuuliharja teollisuusalueen katu/tierakentaminen	Kiinteät rakenteet ja laitteet	300	300	300	300	300	1 500	Hennan teollisuusalueen katujen rakentamisaikataulu riippuu neuvottelutuloksista valtion kanssa. Tiesuunnitelmat, kaavoitus ja yhdystiehen liittyvä maanhankinta.
Yhdyskuntatekniset uudet rakentamishankkeet (vähäiset)	Kiinteät rakenteet ja laitteet	100	150	250	250	250	1 000	Yhdyskuntatekniikan pienten rakennuskohteiden toteuttaminen: Kaupunkikehitys- ja tekninen valiokunta päättää vuosittain sen sisällöstä. Ei pidä sisällään merkittäviä katujen tai yleisten alueiden katurakentamista.
Jokimäentien jatkaminen	Kiinteät rakenteet ja laitteet			600			600	Rakentaminen asemakaava-alueelle
Muu ympäristörakentaminen	Kiinteät rakenteet ja laitteet		20				20	Virenojan uimarannan p-alueen saneeraus
Peltolan puistoraitti	Kiinteät rakenteet ja laitteet	250					250	Hanke aloitettu 2024
Luhtikylän kevyen liikenteen ELY:n väylä	Kiinteät rakenteet ja laitteet		80	1 200			1 280	2026: Rakennussuunnittelu 2027: Rakentaminen
Muut liikenneturvallisuuskohteet ja puistopolut	Kiinteät rakenteet ja laitteet				150	150	300	
Artjärventie-Erkontie-Pakaantie-risteys	Kiinteät rakenteet ja laitteet		100	1 200			1 300	2026: Suunnittelu 2027: Rakentaminen.
Opintie	Kiinteät rakenteet ja laitteet	760	740				1 500	2025: Opintie 1.vaihe 2026: Opintie 2. vaihe
Purotie	Kiinteät rakenteet ja laitteet		800				800	
Äyrästie	Kiinteät rakenteet ja laitteet		50	400			450	2026: Suunnittelu 2027: Rakentaminen

INVESTOINTIOHJELMA VUOSILLE 2025 - 2029, 1 000 euroa	Investointi- luokka	2025	2026	2027	2028	2029	Yhteensä 2025-2029	Lisätieto
Muu keskustan kehittäminen	Kiinteät rakenteet ja laitteet		30	90	100	550	770	2026: Orionaukion suunnittelu 2027: Lahdentien kiertoliittymien (2kpl) ja niiden ympäristön perusparannus 50 000 euroa, Kirsikkapolun rakentaminen Lahdentien ympäristöön 40 000 euroa 2028: Orionaukio 2029: Palojoen hankesuunnitelman toteuttaminen 300 000 euroa, Kaitilansilta (klv) 250 000 euroa
Niementie	Kiinteät rakenteet ja laitteet			680	780		1 460	2027: Niementie loppuosa pl 540 - silta 2028: Niementien peruskorjaus plv 0-540+ Rataskuja
Kirvuntien alue	Kiinteät rakenteet ja laitteet				1 100	1 000	2 100	2028: Kirvuntien alueen peruskorjaus 1 100 000; 2029: Asevelitie rakentaminen 1 000 000
Myllymäenraitti	Kiinteät rakenteet ja laitteet					315	315	
Olemassa olevien katujen päällystäminen	Kiinteät rakenteet ja laitteet	150	200	350	350	350	1 400	Kunnostetaan olemassa olevia päällystettyjä alueita erillisen ohjelman mukaisesti. Ohjelman hyväksyy vuosittain Elinvoimavaliokunta.
Olemassa olevien katujen peruskorjaus ja saneeraukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	50	150	135	200	100	635	Olemassa olevien katujen saneerauksia ja peruskorjauksia sekä niiden suunnittelua akuutin tarpeen mukaan. Peruskorjausohjelmalla tehdään katujen peruskorjauksia suunnitelmallisesti kaupungin inventointiohjelman mukaisesti.
Hulevesijärjestelmien peruskorjaukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	150	150	150	150	150	750	Kaupungin hulevesijärjestelmät edellyttävät kunnossapitotoimien lisäksi myös niiden osittaista modernisointia. Vuosittain määrärahaa käytetään suunnittelun lisäksi myös äkillisiin tai muutoin tarpeellisiin hulevesikorjauksiin.

INVESTOINTIOHJELMA VUOSILLE 2025 - 2029, 1 000 euroa	Investointi- luokka	2025	2026	2027	2028	2029	Yhteensä 2025-2029	Lisätieto
Siltojen saneeraukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet		350	165	300		815	2026: Tönnön museosillan korjaus 2027: Artjärven Kirkkotien sillan korjaus 100 000 euroa, Lemmensilta 65 000 euroa 2028: Palojoen puistosilta
Katuvalaistus	Kiinteät rakenteet ja laitteet	120	100	200	200	200	820	2025: Viljamaantien katuvalosaneeraus ja uusi keskus 100 000 euroa, Uotilantie 20 000 euroa 2026-2029: Katuvalaistusohjelman mukaiset toimenpiteet.
Yleiset leikkipaikat	Kiinteät rakenteet ja laitteet		100		100	100	300	2026: Peltolan leikkikenttä (toteutus varmistuu viereisen päiväkodin jatkon mukaan) 2028-2029: kohteet tarkentuvat myöhemmin
<i>Infrahankkeet yhteensä</i>		1 880	3 320	8 200	4 495	3 980	21 875	
ELINVOIMAVALIOKUNTA YHTEENSÄ		3 180	4 380	10 890	18 435	22 170	59 055	
INVESTOINTIMENOT YHTEENSÄ		4 560	5 610	12 060	20 105	23 290	65 625	
INVESTOINTITULOT								
Kiinteistöjen myynti		110	110	110	110	110	550	
Muut rahoitusosuudet investointeihin		133					133	Peltolan puistoraitti 88 000 euroa, Yhteiskoulun lähiliikunta-alueet 45 000 euroa
INVESTOINTITULOT YHTEENSÄ		243	110	110	110	110	683	
NETTOINVESTOINNIT		4 317	5 500	11 950	19 995	23 180	64 942	

14. Rahoituslaskelma

1 000 euroa	TP 2023	MTA 2024	TAE 2025	TS 2026	TS 2027
Tulorahoitus	8 352	5 262	5 300	7 312	7 442
Vuosikate	8 525	5 262	5 300	7 312	7 442
Tulorahoituksen korjaukset	-173				
Investoinnit	-4 595	-6 883	-4 317	-5 500	-11 950
Käyttöomaisuusinvestoinnit	-13 210	-7 296	-4 560	-5 610	-12 060
Rahoitusosuudet investointimenoihin	264	303	133		
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	8 351	110	110	110	110
Varsinaisen toiminnan ja investointien rahavirta	3 757	-1 621	983	1 812	-4 508
Antolainauksen muutokset	-477	-410	-782	-973	-667
Antolainasaamisten lisäykset	-1 496	-1 700	-1 900	-2 100	-1 800
Antolainasaam. vähennykset	1 019	1 290	1 118	1 127	1 133
Lainakannan muutokset	-3 437	2 399	-21	-991	5 209
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	7 500	14 000	11 700	11 400	18 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-10 937	-11 601	-11 721	-12 391	-12 791
Lyhytaikaisten lainojen muutos					
Oman pääoman muutokset	43	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	-1 606		0	0	0
Rahoituksen rahavirta	-5 477	1 989	-803	-1 964	4 542
YHTEENSÄ	-1 720	368	180	-152	34
Kassavarojen muutos	-1 720	368	180	-152	34
Kassavarat 31.12.	5 109	5 476	5 657	5 504	5 539
Kassavarat 1.1.	6 829	5 109	5 476	5 657	5 504

Talousarviolainakanta	68 895	71 294	71 273	70 282	75 491
Lainat euroa asukasta kohti	4 388	4 593	4 585	4 534	4 886
Asukasluku 31.12.	15 699	15 523	15 544	15 500	15 450

Tunnuslukuja:					
a) Investointien tulorahoitus %	66	75	120	130	62
b) Pääomamenojen tulorahoitus %	40	34	40	49	34
c) Lainanhoitokate	0,76	0,41	0,41	0,53	0,50

a) Kertoo, kuinka paljon nettoinvestoinneista on rahoitettu tulorahoituksella.

b) Osoittaa vuosikatteen prosenttiosuuden nettoinvestointien, antolainojen nettolisäyksen ja lainanlyhennysten yhteismäärästä.

c) Kertoo kaupungin tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Jos tunnusluvun arvo jää alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan omaisuutta tai vähentämään kassavaroja.

15.Orimattilan Asunnot Oy

1. Toimiala

Orimattilan Asunnot Oy on Orimattilan kaupungin 100 % omistama tytäryhtiö. Yhtiö tarjoaa kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja, pääosin kaupungin keskustan välittömässä läheisyydessä. Yhtiön 573 huoneistoa jakautuvat kerros-, rivi- ja pientalokohteisiin. Yhtiöllä on lisäksi neljä palveluasumisen yksikköä, joissa on 140 hoivahuoneistoa.

2. Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Kiinteistöjen korjausvelka on kasvanut vuosien saatossa suureksi. Yhtiön on kevennettävä tasettaan lähivuosien aikana myymällä tai purkamalla kohteitaan. Suurin vuokrauskysyntä kohdistuu hissitalojen pieniin huoneistoihin ja perheiden osalta rivitalohuoneistoihin palveluverkon välittömään läheisyyteen. Edellä mainittuja huoneistotyyppisiä on kiinteistökannassa suhteellisesti vähän.

3. Yhtiön talous

Yhtiön taloutta rasittavat takapainoisesti lyhenevät rakentamis-, ja peruskorjauslainat. Vapaarahoitteinen asuntokanta on yhtiölle tappiollista. Yhtiö on tasapainottanut talouttaan luopumalla suunnitellusti heikkotuottoisista kohteista. Henkilöstömenoja on suhteutettu vastaamaan talouden tervehdyttämistoimia. Perintä ja vuokravalvonta on ulkoistettu kokonaisuudessaan ja palvelun laatua ja saavutettavuutta on saatu parannettua. Kiinteistöhuollon ja siivouksen kilpailutustyö on valmistunut. Yhtiö ottaa käyttöön aluehuoltomallin, jolla huolto- ja siivouspalveluiden toimintoja sekä kiinteistöhoidon kulurakennetta saadaan oikaistua. Yhtiön taloudellinen tilanne on haastava.

ORIMATTILAN ASUNNOT OY

TALOUSARVIO 2025

KIINTEISTÖJEN TUOTOT	4 796 203,23
HENKILÖSTÖKULUT	-376 419,03
HOITOKULUT	-3 125 251,73
HOITOKATE	1 294 532,47
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	-349 250,00
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-783 424,37
TULOS ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA	161 858,11

4. Hallitus

Heli Heikkilä, puheenjohtaja

Anssi Huhtala, varapuheenjohtaja

Jorma Niklander, jäsen

Tintti Lehtinen, asukasedustaja

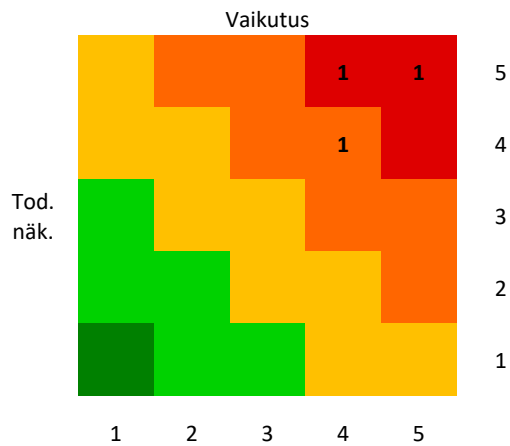
5. Henkilöstö

3 kpl

6. Yhtiön strategiset tavoitteet

Omistaja on asettanut yhtiölle tavoitteen 92 % käyttöasteesta. Yhtiö pyrkii muokkaamaan omistamaansa kiinteistökantaa kysyntää vastaavaksi ja välttämään ennakoitusti tyhjäkäytön aiheuttamaa taloudellista tappiota.

Riskienhallinta

Riskiluokka	Riski	Riskiarvo	Hallintatoimenpiteet	Tila
Toiminnallinen riski	SOTE- kiinteistöjen toiminnan jatkuvuus	Tod. näk.: 5 Vaikutus: 5 25	Yhtiö seuraa HVA:n toimitila-, ja palveluverkkokartoitusta.	Riskiarvo pysynyt ennallaan →
Taloudellinen riski		Tod. näk.: 5 Vaikutus: 4 20		Riskiarvo pysynyt ennallaan →
Strateginen riski		Tod. näk.: 4 Vaikutus: 4 16		Riskiarvo pysynyt ennallaan →

16.Orimattilan Lämpö Oy

1. Toimiala

Orimattilan Lämpö Oy on kaukolämmön erillistuotantoon erikoistunut yhtiö. Yhtiön omistajia ovat Orimattilan kaupunki (55 %) ja Kymenlaakson Sähkö Oy (45 %). Yhtiö toimittaa lämpöä sopimusasiakkailleen Orimattilan keskustan alueella.

2. Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Lämmöntuotantoa pyritään monipuolistamaan kumppanuuksien avulla.

3. Yhtiön talous

ORIMATTILAN LÄMPÖ OY

TALOUSARVIO 2025

Liikevaihto	3 601 000
Liiketoiminnan muut tuotot	18 500
Materiaalit ja palvelut	-1 961 000
Henkilöstökulut	-349 000
Liiketoiminnan muut kulut	-320 000
Liikelylijäämä	990 000
Poistot ja arvonalentumiset	-950 000
Rahoitustuotot ja -kulut	-61 000
Ylijäämä ennen satunnaisia eriä	409 000

4. Hallitus

Heikki Rautala (pj)

Aku Pyymäki (vpj)

Johanna Kyrö

Olli Laitinen

Joel Mäkelä

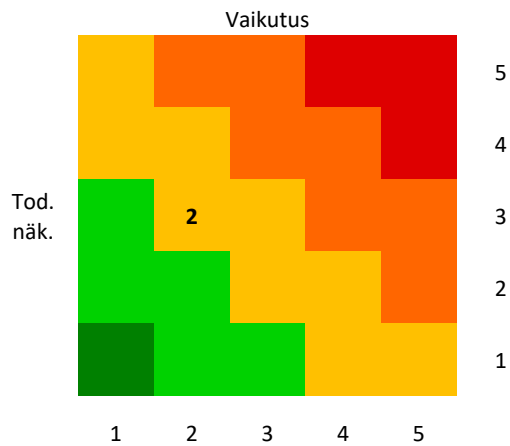
5. Henkilöstö

5 kpl

6. Yhtiön strategiset tavoitteet

Ylijäämäinen tulos

Riskienhallinta

Riskiluokka	Riski	Riskiarvo	Hallintatoimenpiteet	Toteuma	Tila
Toiminnallinen riski	Polttoaineiden saatavuuden heikentyminen	Tod. näk.: 3 Vaikutus: 2 6	Uusien lämmöntuotantomenetelmien käyttöönotto ja pitkäaikaiset hankintasopimukset	Lämmönostomääriä on lisätty, mikä pienentää riskiä.	Riskiarvo laskenut ↓
Taloudellinen riski	Tuotantokustannusten nousu	Tod. näk.: 3 Vaikutus: 2 6	Hintojen korotus	Pääpolttoaineiden hintataso on pysynyt korkealla, mutta ostolämmön määrän kasvattaminen on mahdollistanut toiminnan tehostamisen.	Riskiarvo laskenut ↓

17.Orimattilan Vesi Oy

1. Toimiala

Vesihuolto

2. Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Yhtiö toimii vesihuoltolain mukaisena vesihuoltolaitoksena kunnan määrittämällä toiminta-alueella.

3. Yhtiön talous

Alustavan talousarvion mukaan yhtiö tulisi tekemään lievästi ylijäämäisen tuloksen. Yhtiön taloutta rasittaa suuret investoinnit ja kasvaneet rahoituskulut. Yhtiön lainantarve on 0,86 M€.

ORIMATTILAN VESI OY

TALOUSARVIO 2025

Liikevaihto	2 971 000
Liiketoiminnan muut tuotot	20 000
Materiaalit ja palvelut	-1 100 000
Henkilöstökulut	-547 000
Liiketoiminnan muut kulut	-85 000
Liikelylijäämä	1 259 000
Poistot ja arvonalentumiset	-950 000
Rahoitustuotot ja -kulut	-120 000
Ylijäämä ennen satunnaisia eriä	189 000

4. Hallitus

Jukka Mölsä (pj)

Torsti Hokkanen (vpj)

Venla Avelin

Jari Hosiaislouma

Marja-Liisa Neuvonen-Rauhala

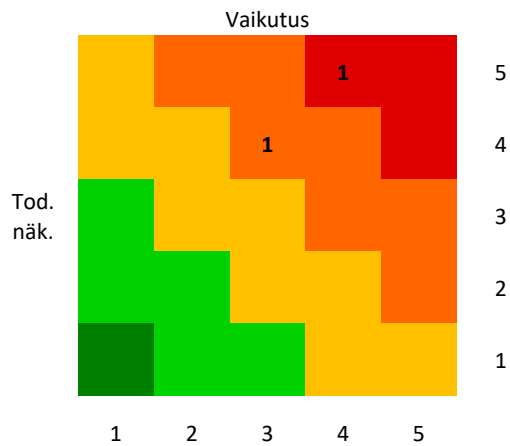
5. Henkilöstö

9 kpl

6. Yhtiön strategiset tavoitteet

Ylijäämäinen tulos

Riskienhallinta

Riskiluokka	Riski	Riskiarvo	Hallintatoimenpiteet	Toteuma	Tila
Toiminnallinen riski	Väärin kohdistetut saneerausinvestoinnit	Tod. näk.: 4 Vaikutus: 3 12	Verkon ominaisuus- ja kuntotietojen täydentäminen		Riskiarvo nousut ↗
Strateginen riski	Vieraan pääoman määrän kasvu	Tod. näk.: 5 Vaikutus: 4 20	Vesimaksujen nosto		Riskiarvo nousut ↗